

Filozofie, ekonomie, politologie, sociologie, psychologie, historiografie

MARATHON

5/2017

číslo 147

**Teoretický časopis věnovaný otázkám postavení
člověka ve světě, ve společnosti, v současném dění**

Obsah

1. Úvodní poznámka	2
2. Hlavní materiály	3
Odras sdílené ekonomiky v národním účetnictví České republiky (Petr Makovský)	3
O islámu o dost jinak (Josef Heller)	10
3. Ohlasy na literaturu	15
Velký regres, velké sblížení, nebo velká naděje? (Pavel Sirůček).....	15
4. Pracovní materiály	33
Některé výsledky bádání v oblasti her typu Titanic (R. Valenčík a kol.).....	33

MARATHON

Internet: <http://www.valencik.cz/marathon>

Vydává:

**Radim Valenčík
jménem Otevřené společnosti příznivců
časopisu MARATHON
Vychází od listopadu 1996
Registrační značka: MK ČR 7785
ISSN 1211-8591**

Redigují:

**Vladimír Prorok
e-mail: prorok@vse.cz
Jiří Řezník
e-mail: reznik.jiri@seznam.cz
Pavel Sirůček
e-mail: sirucek@vse.cz
Radim Valenčík (224933149)
e-mail: valencik@seznam.cz**

Redakce a administrace:

**Radim Valenčík, Ostrovní 16
110 00 Praha 1**

MARATHON is a bi-monthly Internet magazine founded in Prague at the end of 1996. Its aim is to help to clarify, from central and east European perspective, the reasons of present entanglement of the world developments, and participate in the search for prospective solutions.

About 30 authors contribute to the magazine on a regular basis and more write for it occasionally. So far MARATHON has been published in Czech with occasional documentation annexes in English or German. English summaries of articles are envisaged based on specific interests of readers.

Themes most often treated in the magazine include human capital, investments in education and other forms of human capital, nature and consequences of globalization, new approaches in economic theory (an attempt for synthesis of seemingly disparate concepts of K. Marx, J. Schumpeter, M. Friedman, G. Becker and R. Reich with regard to role played by innovations and the search for new space for economic growth) , etc. Several specific projects of human capital investments have been developed on the basis of concepts analyzed in MARATHON.

The magazine can be accessed at www.valencik.cz

E-mail contact: valencik@seznam.cz

Do rukou se vám dostává časopis Marathon 5/2017. Jako obvykle, nejdřív některá základní sdělení:

- Časopis je dostupný prostřednictvím sítě INTERNET na www.valencik.cz
- Časopis vychází jednou za dva měsíce, vždy 15. dne prvního z dvojice měsíců, které jsou po sobě. Nejbližší řádné číslo (06/2017) bude vydáno a objeví se na Internetu 15. září 2017.
- Rozsah časopisu je 40 stran tohoto formátu, což odpovídá přibližně 120 stranám standardního formátu.
- Příspěvky, případně připomínky a náměty, vzkazy redakci apod. lze rovněž zasílat na e-mailovou adresu: valencik@seznam.cz.

- V srpnu 1997 byl Marathon registrován ministerstvem kultury ČR

1. Úvodní poznámka

Do pátého letošního čísla zařazujeme materiál o tzv. sdílené ekonomice P. Makovského, koncepci, která nabízí jeden z možných pohledů na to, co se v ekonomickém systému bude odehrávat. V části Hlavní materiály najdete ještě netradiční pojednání o islámu od J. Hellera.

Tradičně obsáhla recenze od P. Sirůčka je věnována sborníku „*Velký regres: Mezinárodní rozprava o duchovní situaci dneška*“ s příznačným podtitulem „*Ani budoucnost není to co bývala*“.

Poslední část je věnována nejnovějším výsledkům bádání v oblasti her typu Titanic.

Pracovní seminář k přípravě 20. ročníku vědecké konference

Lidský kapitál a investice do vzdělání: Teorie a praxe

proběhne ve čtvrtek 21. září od 16.00 hodin na VŠFS.

Na semináři bude diskutován přiložený návrh na pojetí konference.

V návaznosti na to se pokusíme odpovědět i na následující otázky:

- Jaké jsou zkušenosti z možnosti propojení společenskovedního výzkumu s praxí?
- Jakou roli sehrála věda a výzkum při přípravě těch částí programů politických stran, které se zaměřením konference souvisejí?
- Jaké důsledky z toho vyplývají pro další vývoj naší společnosti?
- Jak se tento vztah může vyvíjet do budoucna, mj. i v návaznosti na očekávaný výsledek voleb (a jaký výsledek voleb lze očekávat)?
- Kde jsou překážky na straně užšího propojení vědeckovýzkumné činnosti s tvorbou programů politických stran?
- Jak hodnotit přístup k využívání poznatků vědy a výzkumu v případě jednotlivých stran?

Seminář se bude konat v budově Vysoké škola finanční a správní (Estonská 500, vchod z Kadaňské, učebna 230 od 16.00 do 19.00 hodin. Zájemcům, kteří mají k dané problematice co říci je volně přístupný, bližší informace valencik@seznam.cz

**Pracovní verze organizace a obsahu 20. ročníku vědecké konference
Lidský kapitál a investice do vzdělání: Teorie a praxe**

20. ročník vědecké konference

Lidský kapitál a investice do vzdělání:

Teorie a praxe

23. a 24. listopadu 2017

(začátek vždy v 9.00)

Vysoká škola finanční a správní

Estonská 500 (vchod z Kadaňské)

20. ročník vědecké konference Lidský kapitál a investice do vzdělání bude zaměřen na analýzu problematiky vztahu teorie a praxe v dané oblasti, resp. na to, jak dosavadní bádání ovlivnilo reálný vývoj a jak by jej mohlo ovlivnit v budoucnu.

V úvodním vystoupení bude zhodnocena zkušenost z ohlasu předcházejících tří konferencí a monografií, které z nich vzešly. V návaznosti na to budou podrobeny analýze i některé bariéry, které brání užšímu propojení teorie a praxe.

Při přípravě konference (komunikaci s účastníky) se budeme snažit o to, aby do svých příspěvků zahrnuli i stručné hodnocení jejich zkušeností z možnosti využití poznatků, ke kterým dospěli, případně jaké praktické využití svého výzkumu očekávají. Chceme tím zvýraznit dimenzi vztahu teorie a praxe v dané oblasti bádání v návaznosti na zaměření letošního ročníku konference.

Tematicky bude konference zaměřena tradičně na témata, která se v průběhu předcházejících let ukázala jako nosná:

- Lidský kapitál z hlediska Průmyslu 4.0 a přechodu k ekonomice produktivních služeb
- Reformy systémů sociálního investování a sociálního pojištění (vzdělání, zdravotní péče, penzijní pojištění ve vzájemných souvislostech)

- Lidský kapitál v oblasti malého a středního podnikání

- Změny v oblasti vzdělávacích služeb: Kvalita vzdělání a reakce na nové výzvy

Výše uvedené otázky budou diskutovány v příslušných blocích první den konference.

Součástí konference bude workshop, který proběhne následující den, zaměřený na problematiku role vědy a výzkumu při přípravě a plnění programů politických stran, a to jak z hlediska dosavadních zkušeností, tak i výhledu do budoucna a využití možností, které se na základě vyhodnocení stávajících zkušeností nabízejí.

Poznámka: Bude doplněno a rozšířeno v souladu s výsledky pracovního semináře k přípravě konference

2. Hlavní materiály

Odras sdílené ekonomiky v národním účetnictví České republiky

Petr Makovský

Abstract

V článku se zabýváme odrazem sdílené ekonomiky v národním účetnictví České republiky. Motivace zabývat se sdílenou ekonomikou je dána teoreticky a i prakticky. Fenomén sdílení v rámci internetových platforem je protívahou tradičně produkovaného zboží a poskytovaných služeb. Empirická motivace plyne z aktivit mnoha vlád, magistrátních úřadů či Evropské komise regulovat či uvolňovat odvětví sdílené ekonomiky.

V článku jsme si kladli za cíl popsat datovou základnu o sdílené ekonomice v současném systému národních účtů ČR. Dále jsme provedli diskuzi nad potenciálními možnostmi věrohodnějšího zachycení sdílené ekonomiky v národním účetnictví v budoucnu. Sdílená ekonomika by měla být zakomponována do strukturálních průzkumů. Zcela jistě nejsme schopni zachytit drobné výpomoci mezi fyzickými osobami, ať už jsou za úplatu anebo bezplatně. Dále bychom doporučili daňové osvobození forem sdílené ekonomiky do minimální výše ročních

příjmů. U mnoha aktivit sdílené ekonomiky, které jsou v šedé zóně, by měl být zajištěn jejich důrazný postih (resp. kontrola).

1. Úvod

Pozorované rozšiřování povědomí o existenci sdílené ekonomiky v posledních letech z ní dělá velmi zajímavý společenskovehnický fenomén, který sebou nese velké ekonomické příležitosti (Heinrichs, 2013). V teorii tržních selhání je princip nevylučitelnosti či nerivality ve spotřebě popisován tradičně. Tato část ekonomické teorie ovšem nabývá na významu v kontextu globalizace a liberalizace ekonomiky, ale především rozšířením internetu a moderních komunikačních technologií. Tzv. „start upy“ jsou pohledem ekonomické teorie zajímavé s ohledem na nové principy a technologické možnosti při směně a platbě za zboží či služby. Zde pozorujeme velmi významně snížené transakční náklady (prakticky nulové). Samozřejmě, že nesmíme abstrahovat od technologických inovací. Tyto ovšem nejsou hlavním těžištěm analýzy sdílené ekonomiky v tomto článku.

Moderní sdílená ekonomika umožňuje eliminovat transakční náklady pro prodejce i kupující zboží či služeb. Vzniká ovšem otázka, jaké efekty sdílená ekonomika přináší pro veřejnou správu a pro veřejné rozpočty. Konkrétně zda jde spíše o pozitivní efekty či také o ryze negativní efekty. Veřejná správa nejen na úrovni ČR (ale i EU) začíná zjišťovat, že potřeba evidence forem sdílené ekonomiky a výstupy této z této evidence musí tvořit podklady pro kvalifikované rozhodování. Jinými slovy je nutné zahrnout sdílenou ekonomiku do strukturálního národohospodářského výzkumu ČR, který v současnosti provádí především ČSÚ.

Cílem tohoto příspěvku je představit možnosti evidence sdílené ekonomiky v systému národních účtů ČR. Jde především o analýzu současného stavu, na základě které budou představena doporučení pro hodnověrnější výkaznictví problematické sdílené ekonomiky.

Sdílenou ekonomiku definujeme jako sdílení skupinových statků různými uživateli, kteří se finančními platbami podílí na jejich financování majitelem (Vorlíček, 2016). Podle Böckmann (2013) překotný rozvoj sdílené ekonomiky pozorujeme především u sdílení stále menších věcí (vrtačka) anebo věcí, u kterých jsme si to doposud neuměli představit (vlastní byt). Takové sdílení je možné jen díky vzniku online platform pro nabízející. V současnosti pozorujeme následující hlavní oblasti sdílené ekonomiky a jejich hlavní vybrané představitele.

- a) Ubytovací služby – zprostředkovatel krátkodobého ubytování Airbnb,
- b) dopravní služby – autopůjčovny Zipcar, Drivenow,
- c) společná doprava – spojování poskytovatelů a zákazníků osobní i nákladní dopravy na základě mobilní aplikace (Uber, Mitfahrgelegenheit - carpooling.com, BlaBlaCar, půjčovna kol Rokola),
- d) Tržště – půjčování či nákup/prodej zboží a služeb (Sharetribe, Etsy, Aukro),
- e) Finanční služby – propojení finančních půjček mezi lidmi bez účasti bank (Zonky, Benefi, První klubová pojišťovna),
- f) Služby pro domácnost – půjčování věcí, či opravy pro domácnosti (Hodinový manžel, Supersoused),
- g) Trhy práce – propojování nabídky s poptávkou po práci na internetových platformách (Jobs.cz).

2. Rešerše aktuálních zdrojů

V následující kapitole představíme ohlasy na sdílenou ekonomiku z orgánů veřejné správy, ale také z médií. V Bulletinu Knihovny MF ČR (číslo 6/2016) je k dispozici článek „Perspektivy sdílené ekonomiky“ (Benda, 2016). Zde je sdílená ekonomika definována v rámci „GiG“ ekonomiky, což je přechod od pevných pracovních úvazků k časové a místní flexibilizaci a dále v rámci „kruhové“ ekonomiky. Koncept kruhové ekonomiky vyzdvihuje růst cen surovin v 21. století, zatímco v 20. století jsme byli svědky snižování cen surovin. Tento prostý fakt vede k nutnosti efektivního využívání stávajících zdrojů i odpadů.

Pracovní trh v USA projevuje zatím odolnost směrem ke sdílené ekonomice, i když podle analýzy JP Morgan (Farrell, Greig, 2016) hrozí platový dumping, který neomezuje zavádění minimální mzdy. Dále vzniká dodatečná obava z propadu trhu nájemného a likvidace pracovních míst. V článku „Podílnické společnosti“ (Financial Times, 2014) je v kontextu rozvoje sdílené ekonomiky zdůrazněno, že jde především o kulturní posun. Mladí lidé raději podnikají s přáteli a se sousedy než s korporacemi. Takový model snižuje ceny pronájmů či vrtačky, což vede lobby tradičních odvětví k úsilí o větší regulaci.

V článku „Chtěli by platit daně, ale nemohou“ (Chovanculiak, 2016) se autor zabývá motivací majitelů bytů podnikajících v rámci Airbnb ne/platit daň z ubytování. Pro tuto daň platí, že se jedná o malé finanční částky, přesto znamenají pro producenty náročnou regulaci. Např. stavební úřad musí schválit změnu užívání stavby, což v průměru stojí 30 Euro. Dodatečné změny u protipožární ochrany, kolaudace u katastru nemovitostí mohou znamenat náklad ve výši i 50 Eur. Celá procedura trvá nejméně celkem 60 dní. Musíme ovšem započítat také hygienické požadavky u regionálního úřadu veřejného zdravotnictví ve výši 50 Eur, a komplikace související se

změnou provozního řádu. Navíc se podnikatel musí zaregistrovat u České obchodní inspekce. Naopak tržní řešení je založeno na reputčním systému, a samo o sobě zajišťuje vysokou kvalitu. Máme tedy alternativy nejen ve formě regulace anebo nebezpečného volného tržního prostředí. Existuje také alternativa v podobě soukromých mechanismů, které zajistí ochranu spotřebitele i kvalitu služby.

Evropská komise pracuje s dokumentem „Evropská agenda pro kolaborativní ekonomiku“. Zde jsou představeny pokyny pro spotřebitele, firmy, ale hlavně pro veřejnou správu. Veřejná správa v zemích EU má vnímat především pozitivní efekty sdílené ekonomiky. Paradoxně některé země EU či konkrétní města začaly určité projevy sdílené ekonomiky nejen regulovat, ale i zakazovat.

V dokumentu samotném se konstatuje, že tyto nové modely mohou výrazně přispět k růstu zaměstnanosti v EU, budou-li podporovány a rozvíjeny zodpovědně.

Podle pokynů by členské země měly rozlišovat mezi občany poskytujícími služby příležitostně a profesionálními poskytovateli, například stanovením prahové hodnoty založené na úrovni aktivity. Profesionální poskytovatelé služeb by měli mít povinnost k získání obchodních povolení nebo licence, pokud je to nezbytně nutné ke splnění příslušných cílů veřejného zájmu. Platformy by neměly podléhat povolení nebo licenci, kde působí jen jako prostředník mezi spotřebiteli. Absolutní zákazy činnosti by měly být pouze krajním opatřením.

Poradenská společnost *PriceWaterhouseCoopers* (dále jen PWC) zveřejnila analýzu sdílené ekonomiky v USA. Pouze 44 % z respondentů bylo obeznámeno se sdílenou ekonomikou, 19 % mělo praktickou zkušenost, většina respondentů má obavy ze sdílené ekonomiky, nicméně 72 % předpokládá zapojení do sdílené ekonomiky. Typickými klienty jsou mladší osoby v rozmezí 18 – 24 let, dále domácnosti s ročním příjmem 50 – 75 tis. USD, případně rodiny s dětmi. Obdobná analýza PWC pro britský trh popisuje efekt sdílené ekonomiky na HDP v r. 2025 ve výši až 140 mld. liber. Pět nejvýznamnějších sektorů sdílené ekonomiky – finančníctví, ubytování, doprava, drobné služby pro domácnosti a profesionální služby by mohly ve srovnání s r. 2015 vzrůst dvacetinásobně. Sdílená ekonomika ve Velké Británii roste nejrychleji z celé Evropy, nicméně i zde studie předpokládá výrazný růst, ze současných 28 mld. na 570 mld. eur. Nelze přehlédnout, že tato tempa růstu jsou největší ve srovnání s jinými odvětvími či obory ekonomiky.

Studie *University of Pennsylvania* se ve většinově shoduje s prezentovanými závěry, zejména potvrzuje, že pro více jak 80 procent dotázaných je sdílení v současnosti více pohodlným ale i efektivním. Studie přichází též s konstatováním, že sdílená ekonomika je síla, která bude mít vliv na řadu průmyslových odvětví, ale i na cestování, služby taxi, půjčovny aut, jízdních kol. Dále ovlivní i finance, show byznys, ale i zaměstnávání.

3. Použitá data a metody – Národní účetnictví ČR

V rámci identifikování datové základny pro analýzu sdílené ekonomiky, se nutně dostáváme k analýze revizí výkazů národního účetnictví. Revize výkazů národního účetnictví byla provedena za účelem zajištění věrohodnějšího obrazu reality. Ve své podstatě se kromě několika metodických opatření tato revize týká zachycení šedé ekonomiky, případně zachycení výkonů zajištěnými vlastními silami obyvatel, kdy tyto výkony neprocházejí tržbami určenými pro zdanění, a tedy pro výkaznictví finanční správy, resp. ČSÚ. Při určité míře abstrakce se dá dohledat podmnožina šedé ekonomiky, kterou zahrneme do sdílené ekonomiky. Nutno podotknout, že značná část sdílené ekonomiky není šedou ekonomikou a ve výkazech veřejné správy zachycena je v rámci standardní struktury. Zde by bylo hodnotné ji zahrnout do strukturální průzkumů ČSÚ samostatně.

Konkrétně rozpracujeme dokument přibližující popis a dopady změn v metodách a změn ve zdrojích dat v rámci tzv. hlavní revize ročních národních účtů (GNI Inventory, ČSÚ). Tato základní revize byla publikována ČSÚ 30. 9. 2011 a předcházela hlavní revizi v roce 2014. Zásadním motivem revizí bylo zajištění větší srovnatelnosti makroagregátů ČR s ohledem na přechod na klasifikaci NACE. Nejdůležitějším závěrem revizí je podhodnocování výkonnosti ekonomiky ČR (o 2 - 3 % absolutně v úrovni HDP) v minulosti.

V kontextu revizí je zřetelné hledání a identifikace úniků ve formě tzv. šedé ekonomiky. Sdílená ekonomika není zcela jistě totožná s šedou ekonomikou. Nicméně tyto dvě množiny se v mnohém překrývají. Dosavadní výkazy národního účetnictví identifikují následující námi vybrané segmenty, které se týkají sdílené ekonomiky. Jde o

- a) *Dwelling services*, o odhad dopadů ubytovacích služeb do HDP. Dosavadním problémem bylo zachycení bydlení ve vlastním bytě skrze tzv. „imputované nájemné“. V současnosti položka zcela jistě obsahuje spolubydlení, Airbnb apod. Podle regulativy EU 1722/2005 privátně pronajaté ubytování nepřevyšuje deset procent objemu ubytovacích zařízení. Navíc je zmíněno, že objem ubytování skrze tradiční trh je minimálně třikrát vyšší. V takovém případě je nutné využívat spíše stratifikační metodu odhadu imputovaného nájemného než metodu jednotkových nákladů (Unit cost method, dále jen UCM). V současnosti se ČSÚ nachází na přechodu mezi dvěma metodami a odhaduje dopad a velikost imputovaného nájemného skrze jejich kombinaci.

- b) *FISIM, Financial intermediation services indirectly measured*, v této oblasti se problémy revise týkaly především určení IRR (Internal Rate of Return).
- c) *Capitalization of software produced on own-account*, hrubá tvorba kapitálu před revizemi obsahovala pouze zakoupený software (i za nulovou cenu), vše ostatní bylo zařazeno jako zprostředkovatelská spotřeba. Po revizích je svými silami vytvořený software zařazený také do hrubé tvorby kapitálu.
- d) *Producers deliberately not registering*. Pro otázky sdílené ekonomiky je zcela jistě nejzásadnějším odrazem v národním účetnictví skupina nelegálních neregistrovaných producentů. Samozřejmě, že vznikající síť neregistrovaných jednotlivců musí být evidovány (v ČR vyvstávající otázky při výkaznictví DPH). Nicméně v celé Evropě a v USA je v důsledku socioekonomického prostředí po roce 2008 prostředí příznivé pro úspory, které vznikají kolaborativní spotřebou (Widener, 2015).

Neregistrovaní podnikatelé provozující malé a mikro podniky jsou fenoménem. Takoví podnikatelé jsou v revizích odhadováni na bázi trhů práce, resp. na základě disparity mezi nabídkou a poptávkou po práci. Jde o odlišnosti ve výsledcích VŠPS (ČSÚ - výběrové šetření pracovních sil) a ve statistice Úřadu práce. Sdílená ekonomika se projevuje, podle našeho názoru, především v následujících dvou oblastech z předchozího výčtu oblastí ve výkazech ČSÚ.

Dwelling services – imputované nájemné

U ubytovacích služeb došlo pohledem ČSÚ k přehodnocení metody odhadu dopadu do HDP. Původně byla plně využívána UCM metoda, nicméně s dosažením kritéria objemu privátně pronajatých ubytování, která nepřevyšují deset procent objemu ubytovacích zařízení, bylo nutné přistoupit k zapojení stratifikační metody. V této dochází k určení velikosti imputovaného nájemného podle a) velikosti municipality, b) typu budovy, c) velikosti bytu, d) vybavení. Odhadovaná hodnota ubytovacích služeb v HDP v roce 2010 (souhrn imputovaného nájemného) je 1398,9 mld. Velmi zajímavou dynamiku za poslední desetiletí sledujeme v kontextu vývoje imputovaného nájemného, tržního nájemného a regulovaného nájemného a v jejich vzájemné komparaci.

Odhad nelegálních neregistrovaných producentů

Odhad nelegálních neregistrovaných producentů je tvořen na bázi pilotní studie „*Exhaustiveness of the Czech National Accounts*“. Výsledky jsou prezentované v dokumentu *GNI Inventory*. Jde o projekt EUROSTATu a ČSÚ, který je vypracován na základě dotazníku s 249 otázkami a odpověďmi na tyto otázky. Dopad odpovědí je navíc stratifikován váhami odpovědí. Zajímavých poznatků se dopátráme skrze porovnání výstupů oficiálních statistik Úřadu práce a právě na základě výběrového šetření pracovních sil (ČSÚ). Myslíme především v kontextu velikosti a dynamiky vývoje ve strukturální nezaměstnanosti v ČR jako celku i v regionech ČR.

Na základě provedené analýzy ČSÚ stanovuje míru odchylky v jednotlivých odvětvích podle NACE. Ve velkých podnicích se předpokládá prakticky nulová odchylka, je tedy nutné prozkoumat především malé a pak střední podniky (ve výstupech ČSÚ do 19 zaměstnanců a od 19 do 99 zaměstnanců).

Tabulka 1 | Míra odchylky věrohodného obrazu v národních účtech rok (2010)

<i>Revenues</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	6,67	2,78	9,59	4,26	21,31	1,25	0,68	6,77
<i>20-99</i>	1,80	0,20	7,23	0,35	1,75	1,77	0,14	1,43
<i>Material</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	4,50	2,88	7,61	4,26	5,92	1,65	0,41	4,09
<i>20-99</i>	0,45	0,83	5,45	0,23	1,15	1,35	0,17	1,65
<i>Services</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	1,50	2,53	8,63	4,26	6,79	4,30	0,66	4,09
<i>20-99</i>	0,45	1,17	7,39	0,14	0,70	2,02	0,40	3,99
<i>Non-reported wages</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	4,47	1,68	8,61	9,33	15,12	14,10	2,11	4,99
<i>20-99</i>	0,45	2,00	9,13	4,14	7,75	11,00	1,66	5,16
<i>Wages as a part of other operating costs</i>								
<i>Number of employees/ CZ-NACE</i>	A+B	D	F	G	H	I	K	M+N
<i>1-19</i>	4,20	6,68	8,83	4,26	7,14	30,83	0,39	3,90
<i>20-99</i>	0,00	0,23	9,08	0,25	1,23	1,15	0,20	2,04

Zdroj: Převezatá tabulka z GNI Inventory, ČSÚ

Pro naše účely je nejdůležitější skupina NACE – H (doprava a skladování), I (ubytování) a K (peněžnictví). Pro dopravu a skladování (H) je pro potřeby ČSÚ odhadována míra nesouladu reality s výkazy v národním účetnictví v následující struktuře: Příjmy, materiál, služby, nevykázané mzdy, mzdy a ostatní provozní náklady v členění na menší a střední podniky podle počtu zaměstnanců.

U dopravy a skladování jde o 21,31 procent odchylky souladu pro menší podniky u příjmů. U středních podniků je odchylka u příjmů 1,75 procent. U ubytovacích služeb je míra nesouladu v položce příjmy 1,25 procent pro menší podniky a 1,77 procent pro střední podniky.

Relativní pokles neregistrovaných producentů je spojený spíše s úpadkem malých a střední firem (podnikatelů). Jejich objem objektivně klesá vzhledem ke korporacím. Ty velké nejsou předmětem výběrového šetření pracovních sil. Z předchozí tabulky je patrné, že u oblasti K jde o velmi malé odchylky.

Samotný odhad objemu nelegálně registrovaných producentů je provedený ve dvou krocích (podle „staré“ metody). Zaprvé zapojíme získaná procenta neregistrovaných producentů podle odvětví na základě VŠPS (předchozí tabulka). Dále zadruhé jde o odhad neoficiální nezaměstnanosti na základě disparity na trzích práce (podle průměrné produktivity práce v odvětví). V roce 2010 jde o odhad odchylky ve výši 2,8 procenta (zaměstnanců v ekvivalentu plných pracovních úvazků), tedy o 78 513 milionů korun.

Tabulka 2 | Nelegálně neregistrovaní producenti

	Surveyed / gross up data	Deliberately misreporting			TOTAL	% of adjustment
		1st step	2nd step	TOTAL		
P.1 Output	7 234 789	56 609	7 990	64 599	7 299 388	0,9%
P.2 Intermediate consumption	5 260 198	-36 791	-4 553	-41 344	5 218 854	-0,8%
B.1g Gross value added	1 974 591	93 400	12 543	105 943	2 080 534	5,4%
D.1 Compensation of employees	1 120 143	14 356	4 835	19 191	1 139 334	1,7%
Other taxes on production, net	-29 369				-29 369	0,0%
B.2g Gross operating surplus	883 817	79 044	7 708	86 752	970 569	9,8%
Employees (persons in FTE)	2 842 398	47 136	31 377	78 513	2 920 911	2,8%

Zdroj: Převzatá tabulka z GNI Inventory, ČSÚ

Výsledky „nové“ metody jsou také získány ve dvou fázích. Zaprvé, jde o porovnání obecné produktivity s produktivitou, které dosahují podniky věrohodně vedoucí účetnictví. Zadruhé, opět podle disparity na trzích práce. Výsledky druhé metody jsou překvapivé. Odchylka je vykázána ve výši 35,5 procent (103 689 milionů korun) pro zaměstnavatele a 13,4 procent (110 846 milionů) pro osoby sebezaměstnané.

Tabulka 3 | Nelegálně neregistrovaní producenti – nová metoda

	Surveyed / gross up data	Deliberately misreporting			TOTAL	% of adjustment
		1st step	2nd step	TOTAL		
P.1 Output	681 962	86 830	81 710	168 540	850 502	24,7%
P.2 Intermediate consumption	379 056	-34 476	47 032	12 556	391 612	3,3%
B.1g Gross value added	302 906	121 306	34 678	155 984	458 890	51,5%
D.1 Compensation of employees	60 778	0	12 087	12 087	72 865	19,9%
Other taxes on production, net	4 368				4 368	0,0%
B.3g Gross mixed income	237 760	121 306	22 591	143 897	381 657	60,5%
Employees (persons in FTE)	292 267	36 366	67 323	103 689	395 956	35,5%
Self-employed persons (persons in FTE)	825 188	110 846		110 846	936 034	13,4%

Zdroj: Převzatá tabulka z GNI Inventory, ČSÚ

4. Diskuze

V představené analýze jsme se zabývali odrazem sdílené ekonomiky v národním účetnictví ČR. Sdílená ekonomika je novodobým fenoménem. Nedá se očekávat, že by její vykazování v systému národního účetnictví se uskutečnilo rychle. Obecně jsou systémy vykazování spíše ve zpoždění za reálným stavem, což dokládá existence mnoha uskutečněných revizí v ekonomické statistice. Například mnohé revize v oblasti vykázaných hodnot směnných relací oproti jejich minulým hodnotám v minulých deseti letech tuto statistiku prakticky diskvalifikovaly z odborného povědomí.

Nemůžeme tvrdit, že by sdílená ekonomika byla totožná s šedou ekonomikou, kterou se statistika národních účtů snaží odhadovat a vykazovat již dlouhodobě. Dokonce ani nemůžeme tvrdit, že sdílená ekonomika je podmožinou šedé ekonomiky. Mnohé oblasti sdílené ekonomiky jsou od prvopočátků součástí „čisté“ ekonomiky.

Nicméně společným znakem oblastí sdílené ekonomiky je, že její producenti provozují poskytování služeb netradičně, což je ve značné části případů spojeno s nedodržением určité regulativy. Zde ovšem nemusí jít pouze o přestupek vůči finanční správě. Může jít neexistenci taxi licence u dopravy osob, porušení hygienických předpisů u ubytování či porušování domovních řádů. Dále neexistence licence ČNB či jiné pro poskytování půjček. Sdílená ekonomika se pohybuje na hranici šedé ekonomiky. Nicméně většinou nejde o společensky škodlivé aktivity, které by měly být zakázány zákonem (prostituce či drogy).

Naopak sdílená ekonomika je příslibem ekonomického rozvoje a hospodářského růstu. Tato potenciální příležitost je důvodem spíše vlažného přístupu Evropské komise či administrativy USA k odmítání forem sdílené ekonomiky. Nicméně mnohé země či města EU už zakazují služby AirBnb či UBER (jmenovitě Berlín, Budapešť či Madrid).

Předcházející úvahy obhajují nutnost kvantifikace pozitivních, ale i negativních dopadů sdílené ekonomiky v národním hospodářství. Existence platformy pro výzkum sdílené ekonomiky, která by tuto složitou socioekonomickou entitu systematicky studovala, by velmi prospěla poznání i potenciální regulaci sdílené ekonomiky. Na základě takových studií bychom mohli využívat benefitů sdílené ekonomiky a zároveň omezovat její negativní projevy. Například u krátkodobých pronájmů se nabízí regulace podle evidence katastru nemovitostí. Nemovitosti, které nejsou zároveň trvale obydleny svým vlastníkem, by spadaly pod vyšší sazbu majetkové daně anebo by byly více kontrolovány. Již dnes mnohá společenství vlastníků jednotek (SVJ) ve svých stanovách zakazují krátkodobé pronájmy bytů, což je dokladem fungujícího neveřejného mechanismu regulace.

Přínosem tohoto článku byl popis odrazu sdílené ekonomiky v národním účetnictví. Sdílenou ekonomiku v systému národního účetnictví pozorujeme především ve skupinách a) dwelling services a b) Producers deliberately not registering.

Jednoznačně doporučujeme zanést sdílenou ekonomiku do strukturální statistiky národního hospodářství ČR. Zde bychom analyzovali rozmístění, formy a dopady forem sdílené ekonomiky. Dále bychom se zabývali, do jaké míry jde o sdílení mezi soukromými osobami bezplatně (anebo do určité prahové hodnoty finančního plnění), dále o živnostenské podnikání podléhající regulaci, anebo o protiprávní činnost. Všechny tyto sféry ve sdílené ekonomice v současnosti nalézáme s tím, že neexistují jednoznačné pokyny pro producenty a poskytovatele služeb sdílené ekonomiky, kteří administrují ekonomické záležitosti velmi odlišně. Závěrem ovšem dodejme, že tlak ze strany tradičních producentů proti sdílené ekonomice je výrazný. Tuto část společnosti bude velmi těžké přesvědčit o benefitech rozvoje sdílené ekonomiky. Stejně tak musíme dodat, že sdílená ekonomika se rozvíjí bezděčně především díky benefitům pro zákazníky, které spočívají především v úspoře transakčních nákladů.

Závěr

Cílem tohoto příspěvku bylo představit možnosti evidence sdílené ekonomiky v systému národních účtů ČR. Mělo jít především o analýzu současného stavu, na základě které budou představena doporučení pro hodnověrnější výkaznictví problematické sdílené ekonomiky.

Po prozkoumání revizí národního účetnictví jsme identifikovaly dvě oblasti nesouladu s výkazy národního účetnictví, které zcela jistě obsahují formy sdílené ekonomiky. Zaprvé jde o krátkodobé pronájmy v položce imputované nájemné (dwelling services) a dále o dopravní a jiné služby v položce nelegálně neregistrovaných producentů. V této chvíli netvrdíme, že všichni dopravci jsou neregistrováni, ale značná část neregistrovaná být může.

Zaprvé v kontextu imputovaného nájemného je stratifikační metodou vyčíslen dopad bydlení ve vlastním bytě či domě na 1398,9 mld. Kč. Díky použití stratifikační metody je možné vyčíslit konkrétní efekt v Praze a ve velkých městech, kde se dá očekávat forma sdílené ekonomiky v podobě krátkodobých pronájmů (AirBnb). Stratifikační metoda na rozdíl od metody jednotkových nákladů uvažuje parametry jako velikost municipality, typ budovy, velikost bytu či vybavení. V ČR pozorujeme v kontextu deregulace nájmu v regulovaných bytech na pokles tržního nájemného v reálných cenách. Je tedy pokles imputovaného nájemného ve zmíněných lokalitách.

Odhad nelegálně neregistrovaných producentů statistický úřad provádí podle staré a nové metody. V úrovni velkých podniků lze očekávat nulovou odchylku od vykazované hodnoty. Pro ostatní podniky podle velikosti se v revizích národních účtů vykazuje odchylka v následujících položkách. Jde o příjmy, přeceněný materiál, služby, nevykázané mzdy, a mzdy a ostatní provozní náklady. U příjmů pro malé podniky (0-19 zaměstnanců) statistika národního účetnictví vykazuje pro NACE – H (doprava a skladování) odchylku ve výši 21,31 % (u středních podniků 20-99 zaměstnanců jde o 1,75 %. Pro skupinu ekonomických činností NACE – I (ubytování) je v evidovaných příjmech vykázána odchylka ve výši 1,25 % pro malé podniky a 1,75 pro velké podniky. Pro skupinu NACE – K (peněžnictví) jde o podprocentní odchylky. Předchozí závěry jsou vystaveny na základě výstupů analýzy – dotazníkového šetření „Exhaustiveness of the Czech National Accounts“, které je prováděno na základě pokynů Eurostatu. Ještě jednou jde o soukromé nefinanční podniky pod kontrolou domácích subjektů do 100 zaměstnanců. Vidíme, že zde nejde o velké odchylky. Bohužel závěry o klesajících odchylkách v časových řadách jsou spíše spojené s poklesem podílu malých a středních podniků na HDP v čase.

Rigorosnější odhad nelegálně neregistrovaných podnikatelů získáme na základě následujících dvou kroků. Zaprvé podle srovnání průměrné produktivity práce v odvětví a produktivity práce legálně bezchybně vedeného podniku. Zadruhé podle výsledků neformálního Výběrového šetření pracovních sil, které organizuje ČSÚ.

Spojíme-li výstupy z obou metod, zjistíme, že u zaměstnavatelů dochází k odchylce ve vykázaných mzdách a platech ve výši 103,7 mld. Kč u zaměstnavatelů a ve výši 110,8 mld. Kč pro osoby samozaměstnané v roce 2010.

Ze zmíněných analýz a představených závěrů vyplynula následující doporučení v souladu s cíli článku. Rovina sdílené ekonomiky by měla být zakomponována do strukturálních průzkumů. Nejspíše nejsme schopni zachytit drobné výpomoci mezi fyzickými osobami, ať už jsou za úplatu anebo bezplatně. Zcela jistě bychom měli uvažovat o nějakém daňovém osvobození sdílené ekonomiky do minimální výše ročních příjmů. Nicméně u skrytých podnikatelů (fyzických i právnických osob), kteří využívají sdílené ekonomiky na internetových platformách, by měl být zajištěn postih při neevidenci jejich ekonomické aktivity. Tyto internetové platformy evidují transakce pro budoucí rozdělení provizí. Určitou komplikací je mezinárodní charakter těchto platform.

Literatura:

- [1] BENDA, M., 2016. Perspektivy sdílené ekonomiky. *Finanční a ekonomické informace – Dokumentační bulletin MF*. MF ČR.
- [2] BÖCKMANN, M., 2013. *The Shared Economy: It is time to start caring about sharing; value creating factors in the shared economy*. University of Twente, Faculty of Management and Governance.
- [3] CHOVANČULIAK R., 2016. „Chtěli by platit daně, ale nemohou“ [online] Dostupné z: <http://pravyprostor.cz/>.
- [4] ČSÚ, 2011. *GNI Inventory* (dle ESA 1995 [27. 10. 2016] [online] Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/b1.metodika>.
- [5] EUROPEAN COMMISSION, 2016. *European agenda for the collaborative economy – supporting analysis*, SWD(2016) 184. [online]. Publication date: 02/06/2016 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881/attachments/2/translations/en/renditions/native>.
- [6] FARRELL, D., GREIG, F., 2016. *Paychecks, Paydays, and the Online Platform Economy*. In: JPMORGANCHASE.org [online], February 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.jpmorganchase.com/corporate/institute/document/jpmc-institute-volatility-2-report.pdf>.
- [7] FINANCIAL TIMES, 2014. „Podílnické společnosti“ [online] Dostupné z: <https://www.ft.com/>.
- [8] HEINRICHS, H., 2013. Sharing economy: a potential new pathway to sustainability. *Gaia*, 22(4), 228.
- [9] PwC, 2015. *Consumer Intelligence Series: The sharing economy*, in: <http://www.pwc.com/us/en/industry/entertainment-media/publications/consumer-intelligence-series/sharing-economy.html>.
- [10] PwC Studies, 2015. The Sharing Economy, Consumer Intelligence Series, in: <https://www.pwc.com/us/en/technology/publications/assets/pwc-consumer-intelligence-series-the-sharing-economy.pdf>.
- [11] PwC, 2016. *UK's key sharing economy sectors could deliver £140 billion by 2025*, PwC, June 2016, in: http://pwc.blogs.com/press_room/2016/06/uks-key-sharing-economy-sectors-could-deliver-140-billion-by-2025.html.
- [12] Wharton University of Pennsylvania, 2015. *The Sharing Economy: A New Way of Doing Business*, Dec. 2015, in: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/the-sharing-economy-a-new-way-of-doing-business/>.
- [13] VEBER, KRAJČÍK, HRUŠKA, MAKOVSKÝ (2016) *Sdílená ekonomika, Vymezení metodologických postupů pro zajištění datové základny a ekonomických východisek pro regulační ošetření tzv. sdílené ekonomiky*. interní materiál VSPP Praha, 2016.
- [14] VORLÍČEK, J.: *Sdílená ekonomika, Makroekonomický pohled*, interní materiál VSPP Praha, 2016.
- [15] WIDENER, M. N. (2015). Shared Spatial Regulating in Sharing-Economy Districts. *Seton Hall L. Rev.*, 46, 111.

O islámu o dost jinak

Josef Heller

Chtěl bych ujistit čtenáře, že rozhodně nepodceňuji nebezpečí militantního islamismu a že nijak nepodporuji bezhlavé přitakávání „Pražské kavárny“ přílivu muslimských migrantů do české kotliny. Naopak, považuji *tento islamismus*, se kterým se střetáme – podtrhuji slovo „tento“ – za větší nebezpečí pro lidstvo jako celek, než byl nacismus jakožto nejhorší odrůda fašismu. Na rozdíl od jeho nacionální a rasistické omezenosti má globální charakter a je schopen výrazně ovlivnit mnohem širší a manipulativnější masy a destabilizovat civilizační struktury v dlouhodobější a důkladnější podobě, než nacismus a jím vyvolaná světová válka.

Tato *bomba* pod civilizací však má svou nebezpečnou rozbušku. S jejími různými formami se setkávám bohužel v poslední době stále častěji a dokonce i u členů komunistické strany a dalších subjektů hlásících se k levici, což mne silně znepokojuje. Posledním impulsem k napsání tohoto článku byly výroky jednoho z kandidátů na prezidentskou funkci pana Kulhánka. Nikoli snad pro obsahovou hloubku výroku, podobných „objevů“ o nedemokratičnosti islámu papouškováných nejrůznějšími „celebritami“ jsem již četl více než dost a pro každého, kdo má alespoň průměrnou znalost historie islámu, jsou to banality.

Ale co takového výroky skutečně vypovídají o podstatě závažného problému a co řeší, s výjimkou nadějí na politickou kariéru nebo publicitu různých velkých i malých politiků či jiných celebrit? Masy manipulované současným islamismem reálně existují a kdo si myslí, že jejich pohyb lze v podmínkách globálního kapitalismu zastavit, je větším utopistou než Thomas More, Saint-Simon či Jules Verne dohromady. Řešit tento problém (neslibuji, že to dokážu já) vyžaduje především poznat pravdivě jeho podstatu a příčiny.

Nejen pro pány Kulhánky, Okamury, Konvičky a spol., ale bohužel i pro mnoho obyčejných lidí, žijících se poctivě prací svých rukou, dokonce obětavých členů KSČM, je věc jasná – islamismus plyne v lepším případě z kulturního primitivismu příslušných etnik, v horším případě z biologicky dané méněcennosti a krutosti těch „černých“, které by bylo nejlepší opět v humánnější verzi držet za ploty jejich zemí nebo v té drsnější verzi nahnat do pracovních táborů či přímo postřílet a vzít s tím současně i Romy, případně Židy. Čtenáři věř, že nepřeháním – tohle podhoubí západní odrůdy fašismu, ale zčásti i předlistopadového systému protosocialismu se stále více rozrůstá, ve světě i u nás, a dokonce i v KSČM.

Společným jmenovatelem nejrůznějších kritických, ať už k fašismu či rasismu tendujících nebo liberálně humanistických stanovisek k islámu je jeden naprosto chybný názor – ztotožnění historické podoby islámu i islámského fundamentalismu a islamismu současného, čili jevů, které mají naprosto odlišné sociálně třídní základy, jak pokud jde o třídu, která tento jev využívala pro své zájmy, tak pokud jde o třídy, skupiny nepřivilegovaných, kteří této manipulaci vládnoucí třídou z různých důvodů podlehl. Nechci se pouštět do odborného orientalistického bádání o třídním rámci islamismu Mohameda, jeho nástupců v arabských chalífátech, Osmanské říši či jiných předkapitalistických státních útvarech a regionech. To ponechám odborníkům. Jako marxistický teoretik kapitalismu a protosocialismu však nemám nejmenší pochybnost o třídní podstatě a třídním podhoubí „tohoto“ (rozumí se dnešního) islamismu.

Islamismus je nesporně produktem globálního kapitálu a jeho privilegovaných struktur jako takových (viz účinné využití středověkého islamismu Spojenými státy v boji proti SSSR v Afghánistánu). V užším záběru je ideologickým a politickým nástrojem specifických globálně kapitalistických kruhů v muslimských zemích či v zemích s muslimskými komunitami proti jejich starším a institucionálně konsolidovanějším, o státní moc se opírajícím konkurentům ve rvačce o vyšší míru zisku. Postava Bin Ládina je v tomto smyslu přímo signifikantní. Tak jako před první světovou válkou využívaly raně globální, nadnárodní kapitály např. německého či francouzského nacionalismu k boji o trhy a kolonie, činí tak dnes i různé kapitálové skupiny, u nichž nějaký *národní původ* nelze vysledovat, které však nicméně dirigují i tak mohutnými státy, jako jsou USA, Rusko či Čína, a z jejich zápolení profitují - např. prodejem zbraňových systémů či možností ovlivnit ceny ropy, nebo výrobou a distribucí drog. A tak jako se v první světové válce zabíjeli němečtí a francouzští dělníci, zabíjejí dnes frustrovaní příslušníci středních vrstev Iráku, Sýrie či islámských komunit ve Francii, Velké Británii, Německu a Rusku lidi nejrůznějších vrstev na ulicích evropských či amerických měst, pochopitelně i měst a vesnic ve svých zemích. Vlády a různé milice *haraší* zbraněmi, a zbrojařským firmám rostou zisky. Jejich služební struktury typu Al Kajdy, ISISu, Al Nusrá, Hamásu, Muslimského bratrstva apod., nejrůznějších militantních imámů či ajatolláhů mají k dispozici celá portfolia *mučedníků*, kterými rozněčují protizápadní fobii a zároveň zastrašují ty, kterým se do Alláhova ráje moc nechce. Lidé umírají, nenávidí se, ničí si životy a jejich vládcí si rozdělují sféry vlivu a jejich zisky rostou.

Jestliže však je pro znalce základů marxismu role, a nejen pro ně, vládnoucích tříd celkem průhledná, není tomu tak s třídami a skupinami, které jsou zmanipulované *úspěšně*, a i za cenu sebeobětování vykonávají vůli vládců. Jestliže pustíme z hlavy šovinistické a rasistické teorie o přirozené krutosti „těch černých“ a jim odpovídajícího náboženství, a naopak budeme přihlížet k historicky konkrétnímu kontextu, vypadá celá věc jinak.

Jděme trochu do historie. Je jasné, že velká náboženství, která se stala vhodnými ideologiemi rodících se vládnoucích tříd, pracovala vždy s určitým kulturním kontextem a v lecčems se lišila. Islám jako náboženství společnosti pozdně kmenové, pastevecké společnosti vyvíjející se směrem, k třídní diferenciaci není o nic krutější než náboženství jiná, vznikající v podobném kontextu nebo dokonce už v rozvinutých despotiích,

s vyvinutou třídní strukturou, judaismus a křesťanství nevyjímaje. Naopak je známo, že v průběhu středověku se v celých dlouhých obdobích některé islámské státy, a do jisté míry i osmanská říše, vyznačovaly obdivuhodnou náboženskou tolerancí ve srovnání s krutostí a nesnášenlivostí křesťanů či španělských reconquistadorů, o amerických protestantech vyvrážujících *indiánské pohany* a upalujících čarodějnice nemluvě. I v islámském světě lze pochopitelně vysledovat občasné, leckdy regionálně omezené proudy agresivního fundamentalismu zastřešující mocenské výboje panovníků a států, obdobně jako v době náboženských válek, v období reformace a protireformace v Evropě. Islám byl slučitelný s poměrně vysokou kulturní úrovní, v určitých obdobích převyšující úroveň dosaženou v křesťanských státech, a naopak do Evropy přenášel významné kulturní inspirace.

V Evropě ovšem byly příznivější podmínky pro kapitalismus jako dynamičtější systém, než byly pozdně feudální či spíše asijský (v Marxově smyslu) výrobní způsob v Orientu, a kolonialismus nakonec islámský svět převálcoval a rozbil jeho integritu. Dnešní Evropan dovede těžko pochopit, jakým šokem byla koloniální éra pro islámské pospolitosti, zejména pro jejich elity. Islám hrál tvář v tvář evropskému kolonialismu rozpornou roli – na jedné straně fungoval jako ideologické zastřešení národně osvobozenického odporu, který ovšem v první etapě vedly feudální elity a teokratické struktury, takže z nich nic příliš progresivního pro vývoj islámských pospolitostí nevplynulo.

Nová etapa začala s nástupem revolučního dělnického a později komunistického hnutí a s rozšířením marxismu, jakkoli časem stalinsky deformovaného. Změnilo se i prostředí a v islámském světě se objevily třídy a vrstvy vnímající tyto progresivní inspirace. Nebyly to jen síly blízké postavení proletáře (skutečný průmyslový proletariát zejména na Středním Východě a v Africe absentoval), ale i skupiny inteligence, středních vrstev, městské maloburžoasie a zpočátku i mladé národní buržoasie. Nové radikální inspirace byly vnímány zejména v armádních kruzích, jejichž příslušníci byli často nejvzdělanější vrstvou v zemi. Především zde se rodily prvky sekulární politiky, úvahy o syntéze marxismu a islámu, o arabském či africkém nebo indonéském socialismu apod. Objevily se osobnosti jako Násir, Sukarno, Ben Bella, Bumedien, Nkrumah, Sékou Touré aj. Krize kapitalismu po druhé světové válce vedla v řadě zemí třetího světa – islámských i jiných - k nastolení zpočátku progresivních sekulárních diktatur v řadě významných zemí a k jejich spolupráci se zeměmi protosocialismu, tedy s jejich vládnoucími řídicími aparáty a politickými elitami. Tyto elity, zejména ta sovětská, přitom samozřejmě sledovaly i své mocenské cíle i ekonomické zájmy, což se místním elitám nelíbilo. Pozice imperialismu se otřásaly.

Současně ovšem probíhal i jiný proces. Imperialismus se při svém koloniálním pronikání opřel o přežívající pozdně feudální konzervativní struktury, především monarchie. Současně vznikala v islámském prostředí nová fundamentalismus navazující na staré tradice, který našel zvláštní oporu ve wahhábovské Saúdské Arábii, věrném spojenci USA, ale i v dalších reakčních režimech kolem Perského zálivu.

Islám se ocitl na rozcestí a v případě úspěchu násirovského proudu se mohl modernizovat a transformovat do podoby, ve které by neohrožoval lidstvo. Bohužel, to se nestalo. Systém nastolený v zemích s tzv. násirovskými režimy (nejen na Středním východě, ale i v severní i subsaharské Africe a Indonésii, ale i v Latinské Americe) byly velmi podobné systémy protosocialismu, ale bez jejich ekonomického a kulturního zázemí a podílu dělnické třídy ve struktuře, naopak se silnějšími prvky agrarismu, mocenské diktatury a ideologické reakčnosti, včetně antikomunismu. Ocitly se pod silným tlakem úspěšně se vyvíjejícího kapitalismu a jejich podpora v sovětské sféře, rozbité navíc maoismem, slábla. Všechno ještě zhoršoval vleklý arabsko-izraelský konflikt živený z USA, ale i z části pravicových izraelských kruhů.

Národní buržoasie se odklonila a otáčela se na západ a vojenské kruhy rovněž, západní liberalismus nebyl vhodným zastřešením (viz jeho slabý odvar v Páhlaviho Iránu, Libanonu, ale časem i v Turecku) a místní vládnoucí kruhy za vydatné podpory západního globalizujícího se kapitálu objevily možnosti islámského fundamentalismu a terorismu. Spojené státy vydatně využívaly islamistů proti SSSR a protosocialismu i zbytkům levicových politických sil a zaujímaly ztracené pozice. Islamismus podchycoval dezorientované masy, kterým levicové diktatury či liberální režimy nic nedaly a úspěšně navazoval na protizápadní nenávisť, která se tradovala v generacích a kterou příliš neumenšila dočasná pomoc „nevěřících“ z východu. V Rusku, Jugoslávii a Albánii sehrál islamismus neblahou roli při rozkladu protosocialismu a emancipaci řady místních elit od ruské, často necitlivé, nadvlády. Islamismu masově podlehly i intelektuální kruhy, před kterými se zdiskreditovala protosocialistická varianta a tím i veškerý komunismus a marxismus.

Americký i evropský imperialismus radující se z porážky protosocialismu a rychle obnovující svou válečnou agresivitu i vnitřní rozpory ovšem netušil, že svým manévrováním s islamismem a následným rozbitím sekulárních struktur na Středním Východě a v severní Africe otevřel Pandořinu skříňku. Sociální prostředí islamismu totiž od krachu protosocialismu opět zmutovalo a nabylo podoby zatím teoreticky neidentifikovaných globálních kapitálových skupin nějak spojených s muslimskými zeměmi, nejspíše s ropnou sférou, ale nejenom. Tyto kruhy začaly zřejmě (vše ostatní je hypotéza) provádět samostatnou politiku a věčně vsadily na staré formy raného islámu, včetně šarií, agitace 70 panny v ráji a džihádem zuženým na povinnost zabít nevěřící a ovládnout celý svět. Díky terorismu a sebevražedným atentátníkům získala globální buržoasie kryjící se islámem

i účinný technicko-vojenský prostředek k vedení asymetrické války, citelně zasahující jejich odpůrce od Iráku přes Afriku, Evropu, Asii až do USA.

Celá věc však má i jeden háček, obdobný jako při užití nacismu německým velkokapitálem – vlastní islamistické struktury mají i svou relativní samostatnost a nejsou jen tak snadno ovladatelné. Řadu akcí islamismu lze zřejmě přičíst i této relativní samostatnosti a neovladatelnosti výkonných struktur, např. v ISIS. Tyto struktury si asi neuvědomují, že, čím kdo zachází, tím taky schází – krutost jejich prostředků, která je do jisté míry zdrojem jejich bojových úspěchů, je zároveň zbavuje sociální opory a komplikuje život západním strukturám, které nejsou s to se zbavit politiky selektivní podpory různých skupin islamismu v boji s event. konkurenty, zejména s Ruskem a Čínou, ale i s Evropou. Relativně samostatný prostor islamistických výkonných struktur je dán společnými i rozdílnými zájmy skupin globální buržoasie, které se bez islamistického terorismu neobejdou. Odtud ta *nedobytnost* ISIS oslabená účinně jen ruskými údery. Jistě, sledujícími především globální zájmy s Ruskem spojeného kapitálu, ve stejně hrubé podobě.

Občan by byl překvapen, kdyby viděl do měnících se a zřejmě křehkých a málo trvalých dohod mezi mocnostmi typu: „No dobře, my, USA, Vám Rusům nebudeme bránit rozbombardovat tábor ISISu, ale Vy nám nezabránete rozbít Assadovo letiště či město.“

Bez hlubších informací o zájmech kapitálových skupin, zůstává rozum stát nad tím, proč USA (zase jen hypotéza, ale dost se potvrzující) sáhly k takovému zoufalému prostředku, jakým bylo urychlení a podpora procesu masové migrace uprchlíků ze zemí prosycených islamismem a samozřejmě i islamisty kontrolovanými strukturami ve *spící podobě* (jak je typické pro kapitalismus, tento proces se okamžitě stal obrovským kšeftem a tudíž je nezastavitelný). Je jen otázka času, kdy tato časovaná bomba vybuchne a vyvolává patřičnou protireakci místních obyvatel napříč Evropou. Ideologická příprava takového konfliktu už probíhá, vlna nacionalismu a rasismu se šíří. Poslední atentáty navíc ukázaly, že islámský terorismus ani nepotřebuje organizační struktury, že může mít i živelnou podobu dirigovanou jen přes prostředky ideologického působení, hlavně mešity a různé výroky a fatvy militantních islámských duchovních. Zbraní se stává cokoli a cokoli také bude odvetnou zbraní evropského antiislamismu, jak dokázal atentát britského občana proti věřícím u mešity najetím auta.

Tím jsme se klopotně propracovali ke klíčové otázce – ať je nám jakkoli jasný celkový rámec a příčiny islamismu, nevysvětluje to plně tu *úžasnou vnímavost* příjemců této ideologie jdoucí až k sebeobětování. Nemám k dispozici analýzy struktury těchto, v podstatě obětí zájmů nereakčnějších sil soudobého globálního kapitalismu, ale údaje v médiích ukazují, že v případě atentátníků nejde o příslušníky živořících, nejchudších vrstev, ale spíše o příslušníky středních vrstev, integrované do západní společnosti. Samozřejmě šlo taky o vykořeněné patologické jedince ze západní společnosti, příliv dobrovolníků ze západu do ISISu je jevem jiného druhu – je projevem krize západní společnosti a to je poněkud jiná kapitola, i když má styčné body – hledání jistot a neuplatnění se. V případě původních cílů islamismu – rodáků z muslimských zemí patřících ke středním vrstvám jsou tyto momenty mnohonásobně zesíleny. Jejich původní a v nich dále přežívající kultura znásobuje pocit dostatečného nenaplnění důstojnosti, role muže, živitele rodiny a bojovníka přijímaného s úctou a pozorností. V nivelizovaném západním světě se i jako lékaři, učitelé, technici apod. s touto úctou nesetkávají, naopak, zažívají i neformální xenofobní podceňování, nedůvěru a izolaci v rámci západních komunit středních vrstev. Roste v nich frustrace, hledání opor v muslimských komunitách a posléze podlehnutí lákadlu slávy mučedníků Alláhových s pozadím ráje a příslušného počtu panen. A to nemluvím o mladých mužích ve věku bojovníků, kteří hníjí v evropských ghettech, nehladoví, ale nemohou založit rodiny podle svých norem a hrát příslušné role. Pominout nelze ani ty, kteří se mučedníky stávají nedobrovolně, v důsledku vydírání hrozbou ohrožení rodiny i jemnějšího psychického opovržení členů své komunity, pokud by odmítli.

V mase uprchlíků z oblastí rozvrácených válkou a jdoucích za vidinou západního blahobytu a sociálních dávek, je i bez cílevědomé organizace saúdskými, katarskými, iránskými či dokonce americkými penězi dotovaných struktur takového potenciálního agresora proti všemu západnímu, jdoucích za vidinou světové vlády islámu a sebe jako jeho mocenských představitelů nad zotročenými *d'aury*, s jedinou alternativou vstupu do Alláhova ráje, více než dost. Neliší se přitom zase tak příliš od početných vrstev nacistických nadlidí likvidujících Židy, Slovany a kde koho jiného, místo aby zůstali krachujícími knihkupci, učitelé, tapingery či ouředníčky.

A teď si představme, jak narazí tato uprchlická masa na buržoasním i stalinským nacionalismem, rasismem a xenofobií infikované, i neprivilegované občany třeba České republiky, jak ještě více budou nacionalistických nálad využívat a napětí rozdmýhávat třetířadí pravíkoví a rádoby levíkoví, populističtí politici a jak budou olej do ohně přilévat souputníci „Pražské kavárny“ žvanící naprázdno o lidských právech a multikulturalismu neschopní pochopit podstatu problému. Kolik nevinné krve asi bude prolito?

Pokud se mne čtenář chce zeptat, jaké řešení problému navrhuji, musím ho zklamat, protože ho v konkrétní podobě nevidím. Nevidím ho v podmínkách globálního kapitalismu, za současného stavu, kdy se vleče proces přezbrojení *klasické dělnické třídy* na kognitariát, který by se opřel o nestalinský marxismus a o samosprávné struktury, zejména v podnikcích. Jsem s to pouze věřit, že „po přejítí vichřic hněvu“ se lidé různých etnik shodnou

na odporu proti kapitalismu a „vláda věcí Tvých se lidu navrátí“, a už natrvalo. Marxismus je v historické perspektivě konec konců, nikoli fatálně, optimistický.

3. Ohlasy na literaturu

Velký regres, velké sblížení, nebo velká naděje? (Ani budoucnost už není, co bývala ...)

Pavel Sirůček

Motto: Pravda a zdravý rozum zvítězí nad pokrokářskou lží a nenávisť ke všemu normálnímu!

Kritické konzervativní drobníčky inspirované sborníkem *Velký regres: Mezinárodní rozprava o duchovní situaci dneška* (Geiselberger, H. (ed.), Praha: Rybka Publishers 2017. 312 s. ISBN 978-80-87950-34-0). Pro pokrokářské liberály velký regres, velké znepokojení a velké obavy, pro jiné naopak velká naděje ... Naděje na návrat k normalitě, pravdě a zdravému rozumu.

Sborníková publikace *Velký regres* vyšla velkolepě souběžně hned ve třinácti jazycích,¹ s uvedením prvního vydání německy v dubnu 2017. Jedná se o nakladatelský projekt, kdy iniciátorem mělo být berlínské nakladatelství Suhrkamp. Idea vzniku celé knihy pochází z podzimu 2015, po útocích v Paříži a přístředí debaty o stasisích uprchlíků v Německu. S terorismem a migrací bezprostředně souvisí taktéž rozšiřování oblastí, kde zanikla veškerá státnost. „V době Google Maps se rozrůstají území, pro něž jako by platilo antické: „*Hic sunt leones*“ ...“ (s. 5-6). Mnohé politické reakce přitom mají spadat do vzorců označovaných jako „*sekuritizace*“ a „*postdemokratická politika symbolů*“. A i etablovaných médií se měla zmocnit nebezpečná hysterie, což v kombinaci se stádní mentalitou mělo přispět ke zhrubnutí veřejné diskuze. Zmíněné autoři nazírají „*jako symptomy procesu, který označujeme pojmem velký regres*“ (s. 7). V nejrůznějších oblastech mají padat zábrany a máme být v současnosti svědky nebezpečného regresu „*do doby před určitou úroveň „civilizovanosti*““ (tamtéž).

Za další velmi znepokojivou skutečnost kniha označuje i údajný návrat debat o globalizaci do stavu před dvaceti lety.² S jistou návazností na K. P. Polanyie příspěvky zmiňují návrhy na vybudování nadnárodních institucí, což mělo vytvořit adekvátní politické nástroje pro hledání globálních řešení globálních problémů. Připomínají, že v subjektivní rovině paralelně „*s tím mělo dojít i k proměně mysli – měl vzniknout pocit kosmopolitní sounáležitosti (globálního my)*“ (s. 8-9). Nicméně se zjevnou lítostí autoři připouštějí, že takovýto silný pocit nevznikl. „*Daleko spíše dnes zažíváme renesanci etnického, národního a konfesionálního rozlišování na my a oni. Po domnělém konci dějin logika „střetu civilizací“ překvapivě rychle nahradila dichotomická schémata přítel/nepřítel za studené války*“ (s. 9). Symptomy tzv. regresu se, především pod vlivem voleb v USA, měly spojit do „*zlověstného panoramatu*“ (tamtéž). „*Velký regres*“ přitom považují za „*výsledek společného působení rizik globalizace a neoliberalismu* ...“ (s. 10).³ Globální vzájemné souvislosti nejsou dostatečně řízeny a mají dopadat „*na společnosti, které na to nejsou institucionálně ani kulturně připraveny*“ (dtto).

Směsice sedmnácti sociologů, politologů, filozofů, literátů apod. (a v neposlední řadě též pokrokářských aktivistů) z celého světa si tudíž klade za hlavní cíl porozumět dnešnímu patologickému stavu společnosti a tímto mu i čelit. K vsudypřítomným symptomům tzv. „*Velkého regresu*“ řadí nárůst populismu, nacionalismu, autoritářství, extremismu, xenofobie, výbuchy „*lidového hněvu*“, rostoucí nedůvěru, ba přímo odpor k etablovaným institucím, jakož i ke globalizovaným elitám, volání po nových zdích a nových hranicích, uzavírání se do sebe. „*Veřejný prostor je čím dál více zamořován demagogií a siláctvím, politická a mediální scéna se vulgarizuje a hysterizuje, snášenlivost a slušnost jsou považovány za slabost, ne-li zradu. Kospirační teorie jen bují, trollové řadí, hranice mezi pravdou a lží se stírají, postfaktičita se stává normou. Slovo pokrok ztratilo veškerý svůj obsah*“ (s. 2 přebalu).

Autoři Arjun Appadurai, Zygmunt Bauman, Václav Bělohradský, Nancy Fraserová, Heinrich Geiselberger, Eva Illouzová, Ivan Krastev, Bruno Latour, Paul Mason, Pankaj Mishra, Robert Misik, Oliver Nachtwey, Donatella Della Portaová, César Rendueles, David Van Reybrouck, Wolfgang Streeck a Slavoj Žižek pátrají po příčinách a souvislostech znepokojivého stavu, v němž se svět ocitl. Mnohé přitom naznačuje, že svět, především západní, nezadržitelně vstupuje do temného věku, tedy do éry, kterou autoři nazývají obdobím regresu. „*Po éře,*

¹ S. 3 přebalu neopomene dodat, že došlo k překladu i do čínštiny. Leč čínská cenzura prý vydání stále brání.

² S odkazy na naplnění proroctví R. G. Dahrendorfa o 21. století coby možném „*století autoritarismu*“ či na postřehy R. Rortyho ohledně „*ordinárních demagogů*“ etc. – vše explicitně spojené s nástupem D. J. Trumpa.

³ „*Jestliže se dříve pozornost zaměřovala především na obecná rizika globalizace, řada autorů v této knize zdůrazňuje, že dnes čelíme tržně radikální verzi globalizace, takže bychom mohli oprávněně mluvit o rizicích neoliberalismu*“ (s. 9). Čili i tady je už místy odlišováno „*zesvětovění*“ jako takové a jeho neoliberalní podoba.

v níž vládl historický optimismus a kdy se zdálo, že ideály liberální demokracie již definitivně zapustily kořeny a jejich šíření v čím dál větší části světa už nic nezastaví, přichází bolestné prozření a deziluze, s níž je spojena nejistota, destabilizace, rozvrat a chaos“ (s. 2 přebalu).

Tolik anotace sborníku. Kdo však totálně zdiskreditoval termín pokrok? A zdaleka, zdaleka nejen pokrok ... Normální chlapi a normální ženské už začínají být alergičtí namátkou třeba i na tzv. lidská práva. Za tyto jsou totiž pokrokařskými maniakky prohlašovány jejich bizarní představy např. ohledně údajné možnosti volby pohlaví, identity, etnicity, rasy či barvy pleti. Za tzv. nezadatelné tzv. lidské právo bývá vydáván i automatický nárok kohokoli kdekoli kočovat, kdekoli se usídlit a vegetovat tam způsobem nikterak nerespektujícím místní tradice, kulturu, zvyky, instituce, domorodce aj. Naopak místní (samozřejmě, že obvykle pouze normální pracující neopálené pleti) jsou údajně vždy přímo povinni všechny cizí a všechno jinaké otevřeně vítat a nadšeně oslavovat to, kterak mají z odlišností být bezmezně obohaceni a nevýslovně šťastni. Nebezpečná praxe činit z fantasmagorických pokrokařských představ tzv. lidská práva vede k tomu, že samotná lidská práva jsou v očích normálních lidí nezdědka už degradována do roviny bizarních kuriozit a oplzlých zvráceností, se kterými nechtějí mít nic, ale vůbec nic společného. Obdobně jako s tzv. pokrokem, (post)modernitou, modernizací.

Kdo nese hlavní vinu za stálý neklid, rozvrat, destabilizaci a temný chaos dneška? Opravdu putinovští hackeři a ruští trollové? Nepřispěli k tomuto daleko více i mnozí ze sedmnáctky výše jmenovaných autorů? Postmoderních globálně-kosmopolitních kavárenských⁴ ideologů obecně označovaných za intelektuály (což je dnes, nepřekvapivě, označení hrubě pejorativní) a vytrvale i naprosto cíleně řazených – a to zcela mylně a naprosto zavádějícím způsobem – k levici. Přesněji k tzv. nové levici, někdy též tzv. neomarxismu či kulturnímu marxismu etc.⁵ Čili k těm, kteří skutečné levicové cíle, ideály a hodnoty – ohledně sociální spravedlnosti, sociálních práv, ale v neposlední řadě i jistot, řádu a pořádku pro většinu, pro normální svět normálních lidí normální práce, pro normální chlapi a normální ženské – brutálně vyprázdnil, hanebně zaprodal a zvěsky zdiskreditoval. A způsobili, že politická levice i levicové myšlení se samo tragikomicky dnes ocitlo přesně tam, kde je. Lapidárně řečeno, úplně v

K celkové charakteristice sborníku dodejme, že místy hapruje překlad, ne vždy profesionální a někdy přehnaně okatě básnický vzletný. Prameny jsou uváděny za jednotlivými příspěvky, a to skoro všemi. Leckterý čtenář by možná, pro lepší orientaci, ocenil rejstřík. Nyní k publikaci podrobněji, nicméně pouze telegraficky a útržkovitě, neb kriticky diskutovat by jistě šlo mnoha a mnoho dalších otázek i námětů v knize dotčených. Mezi jednotlivými autory samozřejmě existují rozdíly a samozřejmě ne úplně všechno vyřčené lze šmahem odmítat. Jisté racionální a správné postřehy trpělivý čtenář v textech objeví a přítomno jistě je i nemálo inspirací k zamyšlení. Mnohé z příspěvků např. cudně konstatují (a ještě cudněji a vždy přísně „v mezích zákona“ opatrně kritizují) moc kapitálu, diktaturu trhů, přehnanou financionalizaci, resp. nové tváře a mechanismy financionalizovaného kapitalismu či v neposlední řadě krajně nebezpečný nárůst rozdílů a polarizací ve společnostech. Moc hezká je charakteristika „*progresivního neoliberalismu*“ u N. Frazerové coby opravdu velice „*perverzní politické pozice*“.⁶ Místy opravdu radost číst je W. Streecka líčícího např. nový fenomén „*lhaní expertů*“ spojený s nástupem neoliberalismu i celosvětové šíření pohádek o globalizaci, jeho demaskování Clintonové nebo Merkelové, střízlivější náhled na nálepku populisty či třeba úvahy o „*neoliberální internacionále*“. Za přemýšlení jistě stojí opatrnické žonglování se vztahem demokracie a liberalismu, kdy především mezi řádky lze vyčíst, že demokracie vždycky pouze liberální opravdu být nemusí (A trhy, jsou liberální ze své podstaty?). Někomu by jako snad vcelku i sympatická a rozumná mohla připadat i navrhovaná opatření podle P. Masona (na s. 141), která by měla alespoň částečně zvrátit neblahé strukturální transformace uskutečněné neoliberálními politikami (i když úzce související úvahy o záchraně globalizace ocení asi nejvíce někteří sociální demokraté nebo fandové objektivistického dolejšismu).

⁴ Aneb konzervativní „*zdravý rozum periférií a vesnic*“ (a jeho dnešní vzpoura = v pokrokařském žargonu ošklivý populismus a odcivilizovaný regres) versus liberální, odcizená, elitářská, velkoměstská, kavárenská centra (& jejich sítě a další struktury). Připomeňme, že např. tzv. pražská kavárna = propojená a vzájemně se podporující mafie vlivových a lobbistických agentur, nadací, neziskovek, médií, aktivistů, tzv. umělců, kulturní a části akademické fronty etc., se svými mecenáši. Kde svou roli hrají i tzv. nezávislí průzkumníci veřejného mínění a volebních preferencí, kteří preference nezaznamenávají, nýbrž aktivisticky vytvářejí. Kolem kavárenského hardcore se pohybují příslušné loutky a více či méně početný kompars. Existuje i kavárna brněnská nebo berlínská, newyorská, kalifornská atd. coby součásti pokrokařské globální NGOkavárny (Zlaté časy, kdy ještě po kavárnách neřádili maniakální aktivisté, nýbrž tyto byly poklidnou doménou starých dobrých kavárenských povalečů, hejsků a flinků). K silici konfrontaci dvou rozdílných světů – samozvaných apoštolů pokrokařského dobra, tzv. lidských práv a globálního pseudopokroku, obrazně ztělesněných právě liberální velkoměstskou kosmopolitní modernistickou kavárnou versus svět normálních lidí normální práce, normálních chlapů a normálních ženských, včetně konzervativní inteligence, představovaný tradicionalistickou venkovskou hospodou – blíže viz text Vstanou noví Fidelové? *Marathon*, 142, 2017, roč. 21, č. 1, s. 14-19. ISSN 1211-8591.

⁵ Srov. Neomarxismus ostudou, prohrou i hrozbou opravdu je. *Marathon*, 143, 2017, roč. 21, č. 2, s. 5-9. ISSN 1211-8591.

⁶ Coby „*kombinace ochuzené verze emancipačních ideálů a smrtících forem financionalizace*“ (s. 56), tedy jakási „*nesvatá aliance emancipace a financionalizace*“.

V příspěvcích lze objevit i decentní záblesky skutečného marxismu (namátkou ohledně kapitalistických krizí či barbarství kapitalismu u C. Renduelese, který se nebojí používat ani termín společenská třída nebo výše zmiňovaná konstatování rozhodující moci kapitálu, nehledě na notoricky známá kejklřská žonglování i s marxistickými kategoriemi u S. Žižeka), nicméně teoreticko-metodologická východiska a světonázorová zakotvení se od skutečného marxismu (a marxismu-leninismu zvláště) obvykle diametrálně liší. Někteří naivně utopicky sní o postkapitalismu a „*postkapitalistické globalizaci*“, lepší, demokratičtější, spravedlivější etc., leč ani u nich o takovém vlastnictví ani zmínka. Pro pokrokaře důležitou kategorií není, postkapitalismu (coby „*kapitalismu bez kapitalistů*“) se má zřejmě dosáhnout pokrokařskou osvětou v kombinaci s dalším prohlubováním evropské integrace a vítáním dalších migrantů.

Vyznění a poselství drtivé většiny textů je přehnaně liberální, kosmopolitní, multikulturální i silně protržní, s nijak neubližujícími, úsměvně bezzubými, ba přímo jalovými, občasnými opatrnými náznaky kritiky neregulovaných tržních mechanismů, včetně vytrvale oblíbeného koketování s chimérou tzv. třetích cest v (post)moderním kabátě či úzce souvisejícími vizemi nadnárodní regulace. Příspěvky jsou bytostně zaměřené proti autoritám, tradicím, národům, patriotismu, vlastenectví. Samozřejmě nesmí chybět všudypřítomné cejchování a strašení populismem⁷ a jeho globální invazí, což má být jedno z největších nebezpečí dneška. Populismus je nazírán skoro vždy a všude⁸ jako fenomén pravicový, obvykle ultrapravicový. Co populismus levicový?⁹ Dodejme, že všechny texty levici (a i pokrok) zcela automaticky spojují s liberalismem, což je také omyl přímo kardinální. Též samozřejmě předpokládají, že intelektuálové a elity musí vždycky být pouze a jen progresivisticky liberální a naprosto ignorují existenci a pokrokovou (nikoli ovšem pokrokařskou) roli inteligence konzervativní.

Předmluva z pera H. Geiselbergera načrtává okolnosti a impulsy vzniku celého sborníku – terorismus, migraci a úvodem zmiňované politické reakce. K výčtu symptomů tzv. regresi přitom řadí v neposlední řadě taktéž politické proklamace typu „*uděláme vlastní zemi opět velkou*“¹⁰ nebo vyhlášení výjimečného stavu ve Francii. Anebo volání po deglobalizaci, vznik identitářních hnutí v řadě zemí, islamofobii, úspěch při hlasování o brexitu či „*vzestup autoritářských demagogů*“ (s. 6), mezi nimiž je jmenován také stávající turecký prezident.

O náhradě liberální demokracie „*jakýmsi druhem populistických autoritářských režimů*“ přemítá indický antropolog A. Appadurai v příspěvku „*Únava demokracie*“. Snaží se tento „*globální posun doprava*“ netradičně vysvětlit a přidává návod, kterak v evropském prostředí vůči trendu „*nového populismu*“ vytvořit alternativu. Společný rys autoritářského populismu spojuje s tím, že žádný z jeho představitelů nemá pod kontrolou národní ekonomiku (která je „*rukojmím kapitálu*“) a proto slibují očistu domácí kultury, „*což zemi otevře cestu k mezinárodní politické moci*“ (s. 19). Ohledně dnešní Evropy apeluje na zachování liberální demokracie (s potřebou masové podpory liberálních postojů), s klíčovou rolí Německa, které musí uhájit demokratickou Evropu a hlavně nesmí zůstat pouhým „*ostrůvkem demokracie*“.

„*Symptomy hledání cíle a jména*“ je název textu známého sociologa Z. Baumana. Jde o skoro až básnický pojeté filozofování, přesněji slovíčkaření, ohledně požehnání i prokletí pokroku. Se zaměřením na „*panickou*

⁷ Hlavně u levice je salonní žvanění a strašení populismem trapné a tragikomicky elitářské – údajně prý strany pro lidi a otevřeně plivají na vox populi. Lid je obviňován z toho, že si libuje v nedostatku rozhledu, v obavách, ve špatném kulturním vkusu, ve vášni pro identitu, folklor, archaismus i hranice či ve vrozené nedůvěře k elitám. Lidu má chybět velkorysost i otevřenost ducha. Zapomínají na starou latinskou pravdu: „*Vox populi, vox Dei*“.

⁸ S výjimkou W. Streecka, jehož kritika cejchování populismem je přesná. Populismus chápe jako politickou nálepku z repertoáru „*postfaktické*“ ideologie, která slouží k očeřování pravicových i levicových subjektů – všech, kteří se „*nezodpovědně*“ brání logice TINA, „*zodpovědně*“ *politice neoliberalní globalizace*“ (s. 247).

⁹ Tento neignoruje S. Žižek, který za hlavní teoretickou levicového populismu označuje Ch. Mouffevou (s. 288), s odkazem na postoje nastíněné in Pour un populisme de gauche. *Le Monde*, 21. 4. 2016, s. 22. ISSN 0395-2037.

¹⁰ O DJT se drtivá většina autorů otírá, seč jim um dovolí a síly stačí. K pokrokařskému bontónu dneška zkrátka fanaticky protitumpovský kult patří. DJT musí být vždy pourážen co nejvíce a co nejdůkladněji. Má se, pouze namátkou, jednat o mimořádně nebezpečného megalomana, rasistu, xenofoba a misogynu (dle Appaduraje); o rasistu, sexistu, antifeministu, protiimigranta a antiokologa, resp. u Trumpových voličů – s odvoláním na H. Clintonovou – o „*hordu ubožáků*“ (tj. bílej pól rasistů, misogynů, islamofobů, homofobů) (dle textu Fraserové, který přitom pouze odkazuje); o pravicového populistu (dle Krasteva), „*o krále Ubu*“, cynického neotesance a izolacionistu, o člověka, který nepustí do země žádné uprchlíky, ani nepřijde v žádné záležitosti nikomu na pomoc a zavádí (nejen ohledně klimatu) „*svobodný svět k propasti*“ (dle Latoura); o xenofobního nacionalistu (dle Masona); o sexuálního dravce a rasistu a jednoho z těch, kteří rozpoutali „*patologické běsy*“ (dle Mishry); o autoritářského antipolitika (dle Misika); o „*misogynního, xenofobního a paranoidního podnikatele ... , který nedokáže, ba dokonce snad ani nechce kontrolovat své afekty*“ a ztělesnění negace toho, „*jak západní svět sám sebe popisuje*“ (dle Nachtweye); o symbol regresivních sil (dle Della Portaové); o politického diletantu (dle Van Reybroucka); Žižek přidává „*faleš miliardáře ... , který se prezentuje jako hlas deklarováných*“, Trumpovo mistrovství „*povrchních demagogických triků*“, kdy má jít o „*dokonalý příklad rozdvojeného kapitalisty*“ a samozřejmě nemůže opomenout ani salonní okázalé pohoršování nad „*demagogickou vulgárností degradující politickou kulturu*“ etc. etc. Dodejme, že o ústředního světového lídra konzervativního obrození (v pokrokařské liberální terminologii cca „*Velkého regresi*“) V. V. Putina se povinně otírá příspěvků sborníku pouze několik.

hrůzu z imigrace“ a připomenutím, že s konceptem imigrace je bytostně spjatá asimilace, kdežto u migrace její „absenci či prázdno zpočátku zaplňovaly pojmy jako „tavící kotel“ či „hybridizace““ (s. 35), což dnes nahrazuje multikulturalismus. Bauman s citacemi U. Eca dumá nad matením pojmů či nad kořeny nesnášenlivosti a jejími typy, s historickými příklady, včetně připomínání strachu z neznámého. Končí velebením odvahy a ohromné síly papeže Františka, který má údajně odhalovat nehlubší kořeny zla, chaosu a nemohoucnosti naší doby, potřebující v neposlední řadě i pořádnou porci trpělivosti. S respektem k zemřelému renomovanému autorovi konstatujeme, že napsal i lepší pojednání.

Zvolení DJT překvapivě pouze relativně lehce poznamenalo americkou feministku N. Fraserovou, která v materiálu „*Progresivní neoliberalismus versus reakční populismus: falešná dichotomie*“ se k tomuto ovšem přesto neustále vrací. Má jít o jeden z „článku řetězu dramatických politických revolt, které nám dávají signál o kolapsu neoliberální hegemonie“ (s. 51). Trumpovo vítězství označuje za revoltu proti globálním financím a za odmítnutí neoliberalismu „*progresivního*“, korunovaného nástupem Clintona. „*Ve své americké podobě se ... opírá o spojení hlavních proudů nových sociálních hnutí (feminismu, antirasismu, multikulturalismu a LGBTQ¹¹) na straně jedné a sofistikovaných „symbolických“ odvětví, jakož i byznysu založeného na službách (Wall Street, Silicon Valley, Hollywood) na straně druhé. V této alianci jsou progresivní síly na jedné lodi se silami kognitivního a finančního kapitálu, kterým – jakkoli v tom možná nebyl úmysl – nakonec vtiskly své charisma. Ideály, jako je rozmanitost a posílení práv, teď slouží už jenom jako lakování politiky, která zdecimovala průmyslovou výrobu a připravila střední třídy o živobytí ...*“ (s. 53).

Vida, i jedna z prominentních progresivistek přichází na symbiózu byznysu a tzv. nové levice. Spojení ku prospěchu jejich, nikoli ale prospěchu normálních chlapů a normálních ženských. Údajně „*emancipační charisma nových sociálních hnutí*“ přitom zůstává silně diskutabilní. O práva sociální těmto obvykle už příliš nejde a rozmanitost, různorodost, setrvalá jinakost, každodenní nenormálnost a nezřídka přímo úchylnost taktéž automaticky obohacující pro každého opravdu nejsou. Pozornosti si ovšem zaslouží postřeh, že „*liberalismus a fašismus ... jsou produkty bezuzdného kapitalismu, který destabilizuje lidské životy a jejich okolí ...*“ (s. 60). Frazerová porážky „*progresivního liberalismu*“ přitom nikterak nelituje a vládu Trumpa označuje za jakýsi mezičas, a to i se šancí vybudovat „*novou levici*“ (tedy zase další novou čili nově novou ...). Apeluje na levici, která „*by měla odmítnout volbu mezi progresivním liberalismem a reakčním populismem*“ (s. 60) a volá po spojení emancipačních sil a hnutí za sociální spravedlnost ve společném boji proti financionalizaci. Včetně oživení hesla B. Sanderse o „*demokratickém socialismu*“ a formulaci jeho obsahu v 21. století. Závěrem si neodpustí feministická varování před znepokojivým nárůstem rasismu a sexismu. Nicméně právě její příspěvek náleží k těm nejinspirativnějším – nejde pouze o prázdné plky a pokrokářské fráze.

Izraelská socioložka E. Illouzová přemýšlí ohledně „*bezútesné*“ radikalizace obyvatelstva v liberálních demokraciích, které poprvé masověji od II. SV přestává akceptovat liberální „*pravidla hry*“. V eseji „*Od paradoxu osvobození k úpadku liberálních elit*“ se zaměřuje na nový fenomén fundamentalismu obyvatel Západu. Vnitřní radikalizaci zkoumá prizmatem státu Izrael. Připomíná, že Izrael se k populistické politice přiklonil již o cca dekádu dříve, nežli nastalo její globální rozšíření. Izrael se z liberální země měl stát zemí „*ovládanou populismem, která ignoruje mezinárodní právo a občanské liberální hodnoty ...*“ (s. 67). S využitím a parafrázováním úvah M. Walzera¹² autorka analyzuje „*paradoxy osvobození*“, resp. vnitřní postupnou radikalizaci Alžírka, Izraele a Indie. Čtení je to místy i zajímavé, leč z hlediska evropské reality mírně exotické. Závěrem text konstatuje, že „*Trumpovo zvolení je budičkem pro levici na celém světě*“ (s. 85). Za jedinou možnost levice považuje „*navázat ztracený kontakt s morálním světem lidí, který byl rozkotán náporů kolonialismu a kapitalismu*“ (tamtéž). Jinak by se mohlo v dlouhodobé perspektivě přihodit, že „*liberalismus skončí na smetišti dějin*“ (dtto). Za pozornost stojí, že správně upozorňuje na vyhocené „*napětí mezi světem kulturních elit a světem konzervativní třídy pracujících*“ (s. 85). Připomenout možno i tezi, že: „*Pravicový populismus vzkvétá, neboť korporátní kapitalismus rozvrátil svět obyčejných pracujících*“ (tamtéž) a vrátit sílu

¹¹ Na Západě, např. v univerzitním prostředí, už existují četné safe spaces i pro komunity LGBT, resp. i pro širší LGBTTTQQIAA či LGBT-TIQUCF. Kde jsou však nějaké ochranné zóny pro NNHBM (*Normální Nepostižené Heterosexuální Bílé Muže*) nebo NPP (*Normální Pracující Pivaře*)? A vlastně pro NL (*Normální Lidi*), resp. NCH (*Normální Chlapi*) & NŽ (*Normální Ženské*) obecně? My na svá lidská práva snad nárok nemáme? My snad nemáme právo být chráněni před multi-kulti tzv. mikroagresemi, před pokrokářským maniakálním běsněním a zvrácenými šílenostmi? Liberální pokrokáři na amerických univerzitách demonstrují a zuřivě bojují za limity svobody slova (a myšlení) pod fanglemi úzkostlivé korektnosti. Uvědoměli aktivisté na některých U.S. vysokých školách pořádají i Den nepřítomnosti. Nebílí a menšiny na celý tento den okázale mizí ze školy i z kampusu, aby se zlá bílá většina kála, stále omlouvala a jasně si uvědomila, o co nádherného jejich nepřítomností přichází. A, jak je její život bez menšin a jinakostí šedivý, nudný, ubohý, odporný a nešťastný. Letos to na Evergreen State College vylepšili. Na Den nepřítomnosti byli vyzváni běloši, aby bezpodmínečně areál opustili. Každý, kdo se radostně fanatickým aktivistům nepodvolil, byl obklíčen, uřván a téměř lynčován.

¹² Walzer, M.: *The Paradox of Liberation: Secular Revolutions and Religious Counterrevolutions*. New Haven a London: Yale University Press 2015. ISBN 9780300187809.

mu údajně má „*vidina někdejších rasových, náboženských a etnických výsad*“ (dtto). A především konstatování ohledně světa obyčejných pracujících, který „*ztratil cenu v očích kulturně-progresivních elit, které od osmdesátých let soustředily svou intelektuální a politickou energii na sexuální a kulturní menšiny, a tak rozpoutaly kulturní války*“ (s. 85). Správný postřeh ohledně zrady tzv. elit.

Bulharský politolog I. Krastev se zabývá výzvami a proměnami soudobých demokracií.¹³ Což potvrzuje v materiálu „*Budoucnost pro většiny*“. Startuje podobenstvím ohledně koketování s nesmrtností (v duchu spisovatele J. Saramaga), které má připomínat „*zkušenost Západu s globalizací*“ (s. 90). Mnozí na Západě byli přesvědčeni, že se svět díky otevřenosti zbaví provždy všech problémů, ono nadšení však dnes už vyprchalo. „*Namísto toho zažíváme celosvětovou vzpouru proti progresivnímu liberálnímu uspořádání ... A tím, co se proti liberalismu bouří, je sama demokracie*“ (s. 90). Rozšíření demokracie mimo Západ vede k paradoxu, že v zavedených západních demokraciích jsou lidé k politikům stále kritičtější, narůstá u nich cynismus vůči demokratickému uspořádání a zejména ti mladší demokracii přikládají stále menší význam. Připomenuta je revoluce na poli sdělovacích prostředků, kdy: „*Smrt cenzury nás ... paradoxně uvrhla do světa „postfaktické politiky*““ (s. 91). Krastev uvedeně nepovažuje za „*krátkodobé přibrzdění progresivního vývoje*“, ani za „*dočasně zastavení*“, nýbrž za „*obrat o sto osmdesát stupňů*“. Hovoří o „*dekonstrukci světa, který se ustavil po roce 1989*“ (tamtéž). Konstatuje namísto konce dějin F. Fukuyamy „*rozpad liberálních pořádků*“. A klade otázku, jak se Západ proměnil, a čím se svět po roce 1989 zošklivil tolika lidem z Evropy a Ameriky, kteří ale přitom na tomto vydělali? Připomíná dělení světa po studené válce, uprechlickou krizi či ztrátu víry postmarxistické dělnické třídy v celosvětovou revoluci proti kapitalismu, a tím také ztrátu důvodu pro internacionální postoje (což dokumentují např. výsledky brexitu v tradičních baštách labouristů na severu Anglie).

Většinové skupiny se dnes cítí ohroženy a slyší na populistická volání. Argumentováno je i psychologii, resp. predispozicí k nesnášenlivosti, pokud jsou lidé ohroženi. Má jít o „*ohrožení normativního řádu*“ (v duchu K. Stennerové),¹⁴ a to hlavně ve světle migrační revoluce, která má pro Evropu představovat „*normativní výzvu*“. Krastev se pokouší zmapovat společné rysy celosvětového příklonu k populismu (např. populistické subjekty slibují jednoznačná vítězství a tím jsou přitažlivé pro ty, kteří nepovažují za tak zásadní liberální princip dělby moci). Po roce 1989 panovalo přesvědčení, že „*pokud se bude dostatečně dlouho šířit demokracie, povede to také k rozšíření liberalismu*“ (s. 105).¹⁵ Mnohé „*majoritářské režimy*“ (režimy založené na většině) po celém globu však právě tento předpoklad dnes zpochybňují. Politika si „*opět získává své prvořadé postavení a jednotlivé vlády si znovu vydobývají schopnost vládnout. Zároveň to však vypadá, že se tak děje na úkor individuálních svobod*“ (s. 105).

„*Útočiště Evropa*“ se jmenuje plytký materiál francouzského filozofa a sociologa B. Latoura. Evropa má dnes čelit hrozbě tří historických události – brexitu, zvolení Trumpa a dohodě na závěr konference o klimatu COP21 v prosinci 2015 v Paříži. A právě ekologickým výzvám se věnuje nejpečlivěji. Operuje s hypotézou, že „*osvícené elity*“ už od konce 80. let moc dobře chápaly nárůst problému „*klimatu*“ a postupně dospěly ke dvěma závěrům: 1) Za návrat Země „*k sobě samé*“ bude třeba draze zaplatit, ale platit nebudeme my, nýbrž ti druzí, 2) Budeme tvrději popírat existenci „*nového klimatického řádu*“. Což vyústilo do zvolení Trumpa. Latour používá příklad orchestru na Titaniku hrajícího ukolébavky (aby osvícení z nejvyšší třídy mohli využít tmy a vypařit se, dříve nežli si skutečný stav uvědomí další pasažéři). Největším zloduchem má být samotný Trump a „*trumpismus*“, jehož „*inovace totiž spočívá v budování celého politického směru na systematickém popírání klimatických změn*“ (s. 116). Co V. Klaus? Ten o tomhle hovoří už léta ... (A v mnohém mu lze dát za pravdu. „*Boj s klimatem*“ je hlavně vysoce výnosný kšeft a další z pokrokářských bůžků a nátlakově agresivních ideologií). V textu nechybí karikování malosti Trumpových voličů a profesorské okázalé apely na Evropu, které

¹³ Krastev za revoluci 21. století označuje migraci. Aktivní lidé mají mít za mnohem snadnější (a dodejme i daleko pohodlnější) vyměnit zemi pobyту, než usilovat o změny země vlastní. Evropa tudíž čelí náporu uprchlíků a migrantů a má se prý držet svých „*skvělých*“ hodnot, které má neochvějně šířit dále – má jít o svobodu vyzvání, vnitřní různorodost, vzájemnou solidaritou a toleranci k jiným. Nesmí se prý přeměnit ve „*stárnoucí kontrarevoluční velmoc*“. Migrační toky má, dle Krasteva, Evropa nějak řídit, nicméně se nesmí nikdy uzavírat.

¹⁴ Stennerová, K.: *The Authoritarian Dynamic*. Cambridge a New York: Cambridge University Press 2005. ISBN 9780521534789 (v textu jsou odkazy zřejmě na další vydání z roku 2010, které však nelze dohledat).

¹⁵ S připomenutím výroky premiéra V. Orbána, že „*demokracie nemusí být nutně liberální. To, že něco není liberální, ještě neznamená, že to není demokracie*“ (s. 96). Či odkazy na D. Rodriku (*The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York: W. W. Norton 2011. ISBN 9780393071610), že nikdy „*nelze dosáhnout hyperglobalizace, tedy toho, abychom si uchovali jak demokracii, tak svrchovanost*“ (s. 103). Rodrik předkládá tři možnosti, jak mohou dnešní státy odstranit napětí mezi národní demokracií a mezinárodním trhem. Jde o cesty: 1) okleštění demokracie a tím posílení konkurenceschopnosti na mezinárodních trzích, 2) omezení globalizace, s pokusy demokracii propůjčit legitimitu ve svých zemích, nebo 3) volbu cesty globalizace demokracie, což se ovšem neobejde bez ztráty národní suverenity. Krastev z tohoto vyvozuje, že by nás tudíž nemělo „*zaskočit, že se internacionalisté k národní demokracii začínají stavět poněkud rozpačitě a z populistů, kteří mají plnou pusou demokracie, se stávají protekcionisté a izolacionisté*“ (s. 103).

nemá mít úmysly „budovat říši“ (jako Trumpova Amerika, Rusko, Čína či Turecko), nýbrž má pokrokově obrátit pozornost k Zemi a její obyvatelnosti.

Anglický žurnalista a spisovatel, snící – mimo jiné – o idylické transformaci kapitalismu v idylický postkapitalismus pomocí digitalizace a síťových struktur,¹⁶ P. Mason sepsal možná až přespříliš dlouhý příspěvek pojmenovaný „*Překonávání strachu ze svobody*“. Obává se džina „v podobě tolerování otevřených projevů rasismu a xenofobie ...“ (s. 123) a se slzou v oku konstatuje, že se pro mnohé i dělníky se „*kultura odporu vůči kapitalismu změnila v kulturu vzpoury proti globalizaci, migraci a lidským právům*“ (tamtéž). Příčinou má být nejenom ekonomické selhání neoliberalismu, nýbrž i „*zhroucení celého narativu*“, kdy: „*Bezmocnost levice ... neplyne z toho, že nedokázala předložit účinnou kritiku ekonomiky volného trhu, ale že neuměla patřičně zareagovat na „narativní bitvu“, kterou rozpoutala ultrapravice*“ (dtto). Připomíná „*nápor neoliberalismu*“ od počátku 80. let, kdy, mimo jiné, uvádí, že mezi dělnickou třídou se „*začala vytvářet kultura, která z donucení ztrácela kontakt s prací. Později, v letech devadesátých, už se jí práce takřka úplně odcizila ...*“ (s. 125).

Neoliberalismus inicioval řadu velmi hlubokých strukturálních proměn (delokalizace výroby do zahraničí, restrukturalizace firem, odbourání progresivního zdanění, privatizace, financionalizace spotřebního trhu), s dopady hospodářskými i morálními. „*Dělnická kultura*“ se začala stávat prokapitalistická – např. tím, že „*thatcherismus oslavoval sebestředné burzovní žraloky*“ (s. 128) a třicet roků byli dělníci vytrvale naleptáváni, aby neoliberalismu nekladli odpor. Po pádu neoliberalismu tu zbylo pouze „*otrávené ovzduší, z něhož vyrůstá autoritářský pravicový populismus*“ (s. 129). Pád neoliberalismu probíhal na etapy (byl nutný, aby se nezhroutila samotná globalizace) a postupně se začal vytrácet i vstřícný postoj k migraci. Kdy rodilí britští dělníci však hněv spíše cílí nikoli proti migrantům jako takovým, nýbrž proti přistěhovaleckému systému, který stále zůstává jedním z neoliberálních pozůstatků. Mason dochází k závěru, že pokud chceme „*porazit rasismus dělníků naslouchajících autoritářským pravicovým populistům, nevystačíme jen s ekonomickými recepty. Musíme bojovat za to, aby se v kontextu dnešního propojeného a individualizovaného světa obrodila „plebejská“ sociálnědemokratická identita*“ (s. 134). V britských reáliích je to možná jinak, leč v české tradici hovořit o plebejské identitě sociální demokracie je už od dob první republiky úsměvné. Mason apeluje, že levice se v nejbližší fázi musí „*soustředit na záchranu globalizace, a to tím, že se zbavíme neoliberalismu*“ (s. 141). Přidává soubor opatření, která zvrátí výše zmíněných pět strukturálních reforem (v podobě průmyslových politik, přinucení velkých korporací přijmout společenské závazky, klíčové veřejné služby navrátit do rukou státu, vymýtí stínové bankovníctví a daňové ráje, defincionalizovat ekonomiku). Což má zachránit i zvrátit globalizaci. Nezbytné má být přestat se „*omezovat na kritiku ekonomické dimenze neoliberalismu*“ (s. 143). „*Tou nejkonkrétnější politickou a ekonomickou výzvou teď je, aby levice vytvořila postneoliberální narativ*“ (dtto). A dodává: „*Čas ... hraje proti nám*“ (dtto).

P. Mishra je indický spisovatel a kritik, který v rádoby květnatém, nesnesitelně rozsáhlém a nečtivém textu „*Politika ve věku zloby a temný odkaz osvícenství*“ naléhavě varuje před simultánním nástupem demagogie a éry „*nového nacionalismu*“ po celém světě. Uvádí příklady z USA, Indie, Filipín, Ruska či Turecka a konstatuje, že k příznakům náleží, že se „*všude na světě rozvolňují etické zábrany ...*“ (s. 145), což se často děje pod tlakem veřejného mínění. Není to ale právě naopak? Totiž právě v uvedených zemích se jejich lídři alespoň nějaké etické zábrany a společenské normy zoufale snaží obnovit, spolu s pokusy o znovu obnovení vlády práva, řádu a pořádku a snaží se napravovat nedozírné škody a strašlivá zla napáchaná pokrokářským pseudoliberalismem a všeobjímajícím pseudohumanismem. Oním „*rozvolňováním etických zábran*“ bude asi myšleno to, že lídři jmenovaných zemí se servilně nepodvolují pokrytecké diktatuře politické (hyper)korektnosti a snaží se věci a problémy pojmenovávat jejich pravými jmény. A tímto i konečně vyslyšet hlas veřejného mínění. Čili pro Mishru je „*rozvolňováním etických zábran*“ to, že si někdo dovolí přemýšlet o nebezpečí „*muslimské zloby*“ ... Dále vehementně šermuje s novým politickým „*iracionalismem*“, do čehož zaplete i konstrukt racionality homo oeconomicus, smíchaný s nepřilíš srozumitelnými odkazy na evropské osvícenství a následně na kde co a kdekoho. Všechno náležitě okořeněno Bethamem nebo Marxem, Obamou, ale i Dostojevským. Výsledný mozaikovitý slepenec připomíná kejklřská kvazení T. Sedláčka, tedy středoškolské či maximálně bakalářské banality, postmoderně prezentované jako titánské veleobjevy intelektuálních krasoduchů.

Ani Mishra nešetří citáty (např. z pera „*liberálních internacionalistů*“, což je opravdu kouzelné označení) např. ohledně dnešního světa, kterému prý nelze porozumět „*prizmatem humanismu a historické vize*“ (s. 149). Což označuje za „*obrovské intelektuální selhání*“ (tamtéž). Na dalších řádcích se míhají mnozí a mnozí další (Namátkou Stalin, Churchill, Rousseau, Tocqueville, Weber, Musil, Freud či Adorno. Kde ale je V. Havel?) a samozřejmě nemůže opakovaně chybět zločinný D. J. Trump. Hemží se to tady silně expresivními výrazy jako „*divoká turbulentnost*“, „*existenciální zahořklost*“, „*bytočná labilita*“, „*metafyzický třesk*“ a lze vytušit, že autor se převelice dlouze a bolestně věnuje „*vzkvétání resentimentu*“. Závěrem (Konečně!) dílko přemítá o

¹⁶ Srov. Mason, P.: *PostCapitalism: A Guide to Our Future*. London: Allen Lane 2015. ISBN 9781846147388.

„politickém léku“ na „patologické běsy, které rozpoutali Módi, Erdoğan, Putin, brexit a Trump ...“ (s. 161). Což má ústít ve vnímání neblahé reality takové, „*jaká je*“ (dtto). Což si žádá více do budoucnosti zahleděný a progresivnější přístup, než „*nabízí solidarnost inspirovaná islámem, nacionalistická rétorika pro utiskované nebo nezdnalá víra, že globalizace nakonec přeče jen naplní svá očekávání*“ (s. 162). Tedy naplní očekávání koho? Co oním lékem konkrétně má být, to se ale nedozvídáme. Leč na poslední straně autor přidává „*mistry podezření*“, „*kvantitativní posedlost*“ (která neumí vyjádřit „*říší subjektivních emocí*“), „*bláznivou posedlost racionálními pohnutkami*“ či „*zánik záchytných bodů*“, což ústí v naprostou nutnost „*být v první řadě vnímavější k záležitostem duše*“ (dtto).

Od citace úvodu tři dekády starého článku P. Bourdieua¹⁷ se odvíjí příspěvek rakouského novináře a spisovatele R. Misika nazvaný „*Odvaha k činu*“. Připomenuto je nahrazení dříve obvyklých stranických vůdců, „*hlásících se k určitému světovému názoru, jež bylo možné přiřadit k určité třídě nebo prostředí ...*“ (s. 165) novým typem profesionálního politika. Vznik provázaný politický establishment, který z pohledu lidí působí, že jeho příslušníci se „*snaží přizpůsobovat nové globální ekonomické elitě, s níž udržují těsné kontakty, zatímco jejich spojení s občany se stále oslabuje*“ (s. 166). K rozšíření paušalizujícího klišé ohledně odtrženosti elit a následně i vzestupu „*autoritářské antipolitiky*“ přispěla dlouhá stagnace příjmů dělníků a nižší střední třídy. Misik zkoumá vítěze i poražené modernizačních procesů na Západě po roce 1989 a to zejména prizmatem dilemat „*pokrokových stran*“, řešících o koho se vlastně mají opírat. Pozornost věnuje „*kulturnímu odcizení*“, resp. příkopům mezi tradičním prostředím a příslušníky městských kosmopolitních skupin (kteří na tradiční prostředí nezřídka nahlízejí svrchu), s příklady nesourodých skupin voličů (s různými zájmy) z Rakouska, Švýcarska nebo britského brexitu. K posunu EU za nezbytné označuje existenci jasné koncepce a v první řadě změnu politického kurzu, kdy „*bude třeba vytlačit dominantní neoliberalní tendence*“ (s. 172), s odkazy např. na „*nový levicově liberální konsensus*“.

Systémově pak změna kurzu vyžaduje: 1) životaschopné národní levicové strany, které doma vyhrají volby, 2) „*vybudování hegemonického progresivního diskursu v Evropě*“ (s. 175) a 3) vznik aliancí reformovaných levicových vlád na evropské úrovni. Následně formuluje osmero bodů, na které pokrokové strany nesmějí zapomenout, pokud se chtějí stát hodnověrnými reprezentanty ekonomicky nejzranitelnějších částí společnosti (na realitu se musí konečně dívat otevřenými očima; musí mít program a rétoriku radikální změny, nikoli kompromisu s globalizovanými elitami; musí se oprostít od všeho, co by mohlo být pokládáno za aroganci vůči voličům; nesmí se přitom přizpůsobovat předsudkům přetrvávajícím v pracující třídě;¹⁸ klíčovými tématy mají být kvalitní pracovní místa, vývoj příjmů, finančně dostupné bydlení, vzdělání a dobré vyhlídky pro děti; musí budovat na úrovních městských čtvrtí užitečné moderní struktury, které by zaplnily černé díry po zaniklých dělnických strukturách a občanům pomáhaly; nesmí dělnickou třídu považovat za xenofobní machisty a antifeministy nepřátelské k ženám a musí podporovat aktivisty a vychovávat z nich stranické funkcionáře). Varuje taktéž před častou povýšeneckou pózou levicových intelektuálů, kteří vystupují, jakoby všechny problémy uměli ze dne na den vyřešit. Což kontrastuje s jejich chronickou neúspěšností v praxi. A dále umocňuje rozmrzelost potenciálních i stávajících příznivců.

Autorem textu „*Odcivilizování: O regresivních tendencích v západních společnostech*“ je německý sociolog O. Nachtwey. Hned prvními větami povinně a šťavnatě pouráží Trumpa a hořce zalituje, že po černochovi v USA nepanuje žena. Západní politická scéna má dnes být „*zamořena hrubostí a nekontrolovaným běsněním: nenávisť se vyjadřuje beze studu, nebezpečné city, fantazie plné násilí, a dokonce touha zabít se mohou projevat bez zábran*“ (s. 181). Právě D. J. Trump má ztělesňovat „*negaci toho, jak západní svět sám sebe popisuje: jako společnost sebekontroly, kde jsou hnacími silami sociální pokrok, osvícenost, rovnoprávnost a sociální integrace*“ (s. 181). I tady dominuje tuze oblíbené klišé, které hodnoty liberální (resp. přesněji pokrokařské hodnoty tzv. nové levice) automaticky prezentuje jako univerzální minimálně pro všechny obyvatele na Západě. Ztráta sebekontroly opět neznamená nic jiného nežli pojmenovávání problémů jejich pravými jmény a nerespektování diktátu politické korektnosti. Nachtweyovi silně leží v žaludku především zhroucení „*kontroly afektů*“ na internetu, při každodenním jednání, nebo na ulici aj., z čehož vyvozuje, že „*právě procházíme nebezpečným procesem regresivního odcivilizování*“ (s. 182). Západní společnosti totiž měly podlehnout „*blbě náladě*“. Zkrátka každý, kdo není těžkým pokrytcem, který neustále servilně nepapouškuje

¹⁷ Bourdieu, P.: *Penser la politique. Actes de la recherche en sciences sociales*, 1988, ročník 71, č. 2, s. 2-3. ISSN 0335-5322.

¹⁸ Misik rozeznalost skupin pracujících na tzv. „*kulturní levice*“ (či tzv. kulturní marxismus či neomarxismus etc.) interpretuje takto: Skupiny pracující údajně nejsou rozeznány proto, že se tzv. „*kulturní levice*“ věnuje zavedení zvláštních toalet pro transgenderové osoby. „*Jsou rozeznány proto, že mají pocit, že se takovým požadavkům věnuje pozornost příliš, zatímco jejich hospodářské a sociální situaci se nevěnuje pozornost žádná*“ (s. 176). Ono nejde ale jen o pocit ... Jádrem tkví v tom, že pokrokařská tzv. „*kulturní levice*“ žádnou levicí není. Tzv. nové levice o sociální práva a spravedlnost pro normální pracující nejde, ona se přímo vyžívá ve vytváření umělých pseudoproblémů a jejich pseudořešení, z čehož mistrně profitují tisíce tzv. neziskovek. Přitom jde o marnotratné plýtvání lidskými zdroji i penězi, o trapnost, úchylnost, nenormálnost, ze kterých mají kšeft a užitek pouze upířští parazité z politických neziskovek. Normální chlapi a normální ženské však rozhodně nikoli.

pokrokářské lži, je necivilizovaným hulvátům, nekontrolujícím své afekty a dávajícím průchod svým primitivním předsudkům.¹⁹

Text se pokouší rozvinout některé historicko-sociologické argumenty, majícími přispět k pochopení zvratů, kterými nyní procházejí západní průmyslové státy. Leč nejenom ony. Dnešní regres přitom autor, alespoň z části, nazírá jako vedlejší důsledek sociálního pokroku. Má jít o specifickou kombinaci pokroku a regresu, což má vystihovat termín „regresivní modernizace“. Opakovaně připomínáno je zkoumání procesu civilizace u N. Eliase²⁰ a další civilizační teorie, s odvoláními na M. Horkheimera, T. W. Adorna či S. Freuda. Na jejich základě Nachtwey rozvíjí „diagnózu dopadů (ne)liberálního systémového tlaku na jedince a dezintegrační dynamiky v kontextu regresivní modernizace“ (s. 185) a následně se zabývá rolí skupin a jednotlivců, kteří zažili sociální a ekonomický propad. Obě argumentační linie závěrem propojuje a uvádí do souvislosti s decivilizačním procesem. Detailněji představuje procesy individualizace a regresivní modernizace, společenský vzestup a „eroze civilizace“ a decivilizační procesy, s využitím např. důvodů možného odcivilizování u různých sociálních skupin podle N. Eliase. Příspěvek Nachtwey zakončuje tezí o tom, že „některým jedincům se v současnosti už nevyplatí chovat se civilizovaně“ (s. 193). Má se jednat o individua zbavená zábran, která „především na internetu nepodléhají žádné sociální kontrole a nemusejí se zodpovídat za své nenávislné tirády, nechávají volný průchod svým předsudkům“ (s. 193-194). „Nakonec se sejdou v koalici afektu těch, kdo jsou plní resentimentu“ (s. 194) – v Alternativě pro Německo či na vystoupeních Le Penové anebo Trumpa. „Co tyto skupiny spojuje, je negování civilizace v praxi ve jménu jakési imaginární západní civilizace“ (dtto).

Italská politoložka D. Della Portaová v obsáhlejšímu textu „Progresivní a regresivní politika v podmínkách pozdního neoliberalismu“ opět zcela nepřekvapivě (a už hodně nudně a hodně kolovrátkově) začíná vítězstvím Trumpa, široce prý vnímaném ve smyslu toho, kterak „nad progresivními silami vítězí ty regresivní“ (s. 199). Konstatuje posměšlivé změnění sociální základny levicových protestů a stěžejní pozornost věnuje identifikaci hlavních výzev, spojených s měnící se povahou kapitalismu a jejich dopadů z hlediska progresivní a regresivní politiky. Nastihuje i to, „jaké politické konstelace progresivní, respektive regresivní tendence posilují“ (s. 201). Neoliberalní globalizaci nazírá coby „výzvu“, a to s využitím rámce vytyčeného Polanyiem. Ten spojuje vývoj kapitalismu se dvěma protichůdnými procesy, „kdy společnost nejprve prochází mohutnou marketizací, vzápětí se v reakci na to rodí sociální „protihnutí““ (s. 201). Samotný Polanyi se měl soustředit na první vlnu liberalismu 19. století. Autorka dodává, že „proces neoliberalní transformace, jež probíhal v posledních dekádách 20. století, má s onou „velkou transformací“²¹ četné styčné rysy“ (tamtéž). Della Portaová rekapituluje progresivní hnutí proti neoliberalní globalizaci a neopomíjí přitom nebezpečné rozevírání „nové společenské propasti“ v důsledku globalizace (mezi těmi, kdož na globalizaci vydělávají a těmi, kteří na tuto doplácí), což dokumentuje odkazy na sociology, politology i ekonomy. Uvádí příklady „pravicové politiky, která se oděla do hávu sociálních hnutí“ (s. 210) jako Pegida, Národní fronta, Tea Party aj. v celé řadě zemí. Zabývá se detailnějším pohledem na populismus, kdy, mimo jiné, vcelku správně připomíná, že i některá současná progresivní hnutí bývají označována, a tímto cejchována, právě jako populistická, „jelikož se obracejí k lidu a nejsou servilní vůči zkorumpovaným elitám“ (s. 212). Za pozornost stojí poukazy na „mělkost“ mainstreamového nahlížení na populismus. Autorka se ptá, zda se „dá ... vůbec najít politická strana nebo hnutí, která by se nesnažila oslovovat lidi?“ (dtto). Proto diskutuje uchopení termínu populismus jiným způsobem – „jako určitou formu nakládání s „lidovou subjektivitou““ (dtto), s citacemi politologa K. M. Robertse.²² Přidává několik poznámek o hnutích a protihnutích, souvisejících s krizí neoliberalismu, a to na pravé i levé²³ části spektra. S vyústěním v povinně optimistické obecné konstatování: „Progresivní politika ... nezanikla a stále má

¹⁹ Přitom normální chlapi a normální ženské na zdravé předsudky nesmí nikdy zapomenat! Zdravé předsudky jsou zcela normální, naprosto přirozené, nenahraditelné, užitečné a chrání nás všechny. To jenom kavárenské mediální, akademické a školní každodenní pokrokářské vymývání mozků nás manipuluje, abychom potlačili zdravý úsudek, potlačili normálnost a hlavně vlastní rozum. Nutí nás např., abychom v atmosféře fatální absence důvěry i mezi našinci s plnou důvěrou a naivně otevřenou náručí přijímali a sluníčkářsky vítali hordy cizích a neznámých. Nutí nás k jednání přímo sebevražednému. Nutí nás radostně páchat sebevraždu v přímém přenosu. A neštítí se nalhávat, kterak nás to údajně všechny úžasně obohacuje a činí šťastnějšími a mnohem lepšími.

²⁰ Česky Elias, N.: *O procesu civilizace: Sociogenetické a psychogenetické studie I., Proměny chování světských horních vrstev na Západě*. Praha: Argo 2006. ISBN 80720038389, resp. *O procesu civilizace: Sociogenetické a psychogenetické studie II., Proměny společnosti. Nástin teorie civilizace*. Praha: Argo 2007. ISBN 9788072039623.

²¹ Polanyi, K. P.: *Great Transformation* (originál z roku 1944), česky *Velká transformace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2003. ISBN 8073250969.

²² Roberts, K. M.: *Populism, Social Movements, and Popular Subjectivity*. In Portaová, Della D., Diani, M. (eds.): *Oxford Handbook on Social Movements*. Oxford: Oxford University Press 2015. ISBN 9780199678402.

²³ Kdy např. připomíná, že: „progresivní aktivisté a voliči se – už proto, že obvykle zastávají silné normativní postoje a jsou zvyklí na argumentačně podložený způsob rozpravy – dají mnohem hůře přesvědčit pomocí obecných proklamací či nepokrytých lží“ (s. 217). Což – posuzováno prizmatem pokrokářských demagogií, lží a umělých konstruktů – zůstává diskutabilní. Právě ti nejfanatičtější pokrokářští aktivisté bývají totiž velmi snadno manipulovatelní a ovlivnitelní. A konzervativci (tj. zde síly regresivní) též zastávají silné a normativní postoje.

co říci“ (s. 216). Della Portaová dochází k závěru, že „na straně levice (dnes ještě výrazněji než během předchozí vlny progresivní politiky, v době rozkvětu hnutí za globální spravedlnost) sílí naléhavá potřeba nadnárodní koordinace“ (tamtéž).

Príspevek španělského esejisty a sociologa C. Renduelese „Od globální regrese k postkapitalistickým protihnutím“ připomíná, tváří v tvář dnešní situaci, že krize²⁴ „je ... normálním historickým stavem globálního turbokapitalismu“ (s. 223). Kdy např. regionální krize od 80. let nevedly ke zpochybnění neoliberalních vizí, nýbrž naopak k jejich posílení. Soudobý tzv. „Velký regres“ nemá představovat „ani tak počátek nové hospodářské éry, jako spíše završení strategie, kterou si západní elity v šedesátých letech zvolily k překonání krize akumulace kapitálu ...“ (tamtéž). Chápání krizí Rendueles interpretuje v duchu K. P. Polanyie a do uvedeného rámce zasazuje vznik „nových reakčních protuhnutí“. Která ovšem mají být „jen jednou částí příběhu“ (s. 226) – naštěstí totiž mají existovat též „demokratizační a egalitářské alternativy“, opírající se o „nadnárodní solidaritu“ (tamtéž). Autor načrtává „lekce evropské periferie“ (politické exploze v evropském Středomoří pod vlivem recese) a dále „sociální krize a hranice středostavovství“ (např. s oprašováním domněnky K. H. Marxe o tom, „že ztroskotanci v éře kapitalismu jsou výsadními aktéry politické změny“ (s. 230)). Rendueles formuluje poučení pro nově vznikající protihegemonistická hnutí: 1) „emancipační myšlenkové proudy ... potřebují rozbit sociální zapouzdřenost pokrokového diskursu středních tříd, který bývá někdy převlečen do hávu teoretického radikalismu“ (s. 231),²⁵ 2) další brzdou je „globální naučená bezbrannost“ (v dnešním kapitalismu „hlasují“ globální trhy a síla jejich hlasu rozhoduje více nežli parlamenty, přitom zde absentují mechanismy mezinárodní politické spolupráce – se šancí pro Evropu postavit se do čela „postkapitalistické globalizace, globalizace hospodářsky prosperující, spravedlivější a demokratičtější“ (s. 235)). Jinými slovy jde o přeměnu prekariátu ve společenskou třídu „per se“ (která se stane nositelkou transformace společnosti) pomocí nových nástrojů socializace, a o vytvoření mezinárodního občanského spojení. Což sice zní hodně utopicky, nicméně přitom má jít o tu „snazší část současného emancipačního programu“. Za ještě obtížnější označuje rozchod „s konsenzuální logikou, která dnes převládá v protihnutích, jež dosáhla nejvýraznějších úspěchů“ (s. 235). S čímž spojuje mylnou představu, že politická změna (a to i radikální) může být nekonfliktní a klidná. Odmitá také nostalgii ohledně „globalizace s lidskou tváří“.

Text „Návrat vypuzených jako začátek konce neoliberálního kapitalismu“ koncipuje německý sociolog W. Streeck hlavně jako výstižnou kritiku neoliberalismu a v řadě aspektů se přitom odlišuje od příspěvků ostatních (jako by tam snad ani nepatřil). A bezesporu náleží k těm nejzajímavějším, nejinspirativnějším a v neposlední řadě k nejméně korektně pokrokařským. Počátek tzv. „Velkého regrese“ spojuje totiž už se samotným nástupem neoliberalismu, resp. globalizace cca od 70. let. Rekapituluje, že neoliberální obrat se „odehrál ve znamení bohyně jménem TINA – There Is No Alternative ...“ (s. 241), kdy k jejím kněžkám řadí i A. Merkelovou.²⁶ Koncem 80. let se neoliberalismus stává „uniformním myšlením v pravém i levém středu ... Neoliberalní revoluce jako proces institucionálního a politického regrese zahájila období postfaktické politiky“ (s. 243). Což bylo nutností, neboť se „jednotnému programu neoliberální globalizace ... ani zdaleka nepodařilo zajistit slibovaný blahobyt pro všechny“ (dtto). Nicméně připomíná, že lži, a to „i toho nejhrubšího zrna se v politice vyskytovaly vždy“ (s. 244) a uvádí příklady ze světové politiky poslední doby. Ovšem s neoliberální revolucí, a s ní spojeným přechodem k „postdemokracii“, spatřuje světlo světa „nový druh politického obelhávání, lhaní expertů“ (tamtéž).²⁷ A aby „krásný nový svět globalizace“ neutrpěl žádnou újmu, bylo taktéž nutné, aby příslušné „narativy“,²⁸ „které současně šířily stany, vlády a mainstreamoví specialisté na public relations, byly čím dál absurdnější, stejně jako rozhodnutí (a nerozhodnutí), jež měly legitimizovat“ (s. 245).

²⁴ Rendueles připomíná výrazné „economicistní zkruslování“ v dominující interpretaci historického cyklu (což dokladuje obecným nadužíváním dnes značně populárního výrazu „Velká recese“). Tvrdí: „Economicistní interpretace krize je navíc etnocentrická a třídně diskriminační“ (s. 222). Touto interpretací má na mysli standardní vymezení krize za pomoci makroekonomické definice o „minimálně dvou po sobě jdoucích čtvrtletních propadech HDP“. Pro mnoho milionů lidí (s příklady Mexičanů nebo Kolumbijců, ale v neposlední řadě i širokých vrstev v bohatých zemích) se v roce 2008 totiž zase nic až tak mimořádného neudálo, neboť hospodářská krize a politický rozklad se pro jmenované staly už po mnoho a mnoho let každodenní realitou. Ostatně na „věčnou krizi“ si už vlastně zvyklo i celé Řecko, které bylo (a nejen ono) obětováno k záchraně Eura.

²⁵ Za skutečné vítězství neoliberalismu Rendueles označuje to, „že se mu podařilo osekát větvoví občanské společnosti – udělat z nás křehkou, individualistickou a konzumní společnost“ (s. 231).

²⁶ Která někdy bývá označována coby „poslední ochránkyně svobodného Západu“ (s. 255).

²⁷ Kde jako křiklavý příklad uvádí i známou Lafferovu křivku, „s níž se vědecky dokazovalo, že snižování daní vede k jejich většímu výběru“ (s. 244). S odkazem na Stockman, D. A.: *The Triumph of Politics: How the Reagan Revolution Failed*. New York: Harper and Row 1986. ISBN 9780060155605.

²⁸ V poznámce W. Streeck uvádí, že toto slovo „připutovalo do politiky z teorie literatury a z psychologie teprve nedávno a udělalo tam strmová a rychlou kariéru“ (s. 258). S odkazem na Wikipedii má jít o „smysl dodávající vyprávění, jehož prostřednictvím se předávají emoce, jež orientuje a dodává pocit důležitosti“ (tamtéž). Streeck dodává, že zvláště „populární je tento pojem ve vztahu k Evropě, kde se dnes po každém nezdařeném hlasování požaduje lepší „narativ““ (s. 258). Dalším

Následně zcela správně uvádí, že z hlediska „liberálního internacionalismu, který povýšil šíření iluzí na umění demokratické vlády, nastal postfaktický²⁹ věk až v roce 2016, v roce referenda o brexitu a porážky clintonismu Donaldem Trumpem“ (s. 245). „Teprve poté, co postdemokracie selhala – kdy masám došla trpělivost s „pohádkami“ o globalizaci ...“ (s. 245-246). Pro dnešní „duchovní situaci doby“ Streeck za příznačný považuje „nový kulturní rozkol“ se strukturální příčinou v podobě znechucení z globalizace (kdy se neustále zvyšuje počet těch, kdo v globalizaci „prohrávají“). Což dramaticky umocňuje vývoj po roce 2008, „kdy se kvantita postižených změnila v kvalitu otevřeného protestu“ (s. 246). „Vrcholná fáze globalizace dopomohla ke zrodu kosmopolitně orientovaného průmyslu vědomí, jenž spatřoval šance k expanzi v tom, že touhu kapitalistických trhů po růstu obohatí o libertariánské hodnoty sociální revoluce šedesátých a sedmdesátých let a její utopické přísliby osvobození člověka“ (s. 247). Do „slovníku postfaktického vědění“ se nedávno vetřela i politická nálepka populismus, „z něhož jsou obviňovány pravicové i levicové proudy a organizace, které se brání proti logice TINA – proti „zodpovědné“ politice neoliberální globalizace“ (s. 247). Připomíná dlouhou historii pojmu populismus, včetně jeho spojení s „progressivní érou“. Konstatuje, že: „Propast mezi těmi, kdo označují jiní za „populisty“, a těmi, kdo jsou takto označováni, je dnes dominantní zlomovou linií v krizových společnostech finančního kapitalismu. Nejde přitom o nic menšího než o vztah mezi globálním kapitalismem a státy ...“ (s. 248).³⁰ Neopomíná fakt, že v každodenní praxi dochází k morálnímu a kulturnímu „vyučování antiglobalizačních stran a jejich příznivců z občanské společnosti“ (s. 249).³¹ Výzvy k národním politikám (coby ochraně před riziky internacionalizace) jsou cejchována coby „kognitivně neschopná“ i „morálně odsouzenihodná“. „Etnonacionalisté“ nemají být na výši morálně, ani nerozumí ekonomickým požadavkům globalizace a „globální soutěže“. Outsideri a odpůrci internacionalizace se snaží morální cenzurou (s označováním za morální i kulturní zaostalec), uniknout přesunem z médií veřejných do médií „sociálních“ (tj. do fakticky „nejglobalizovanější ze všech infrastruktur“, s vlastními komunikačními okruhy).

Brexit a zvolení DJT tudíž překvapil nejen liberální veřejnost, ale i její sociální vědy. „Nic nedokládá rozpolcení globalizovaných společností neoliberalismu lépe než úžas jejich mocenských a intelektuálních elit nad návratem vypuzených ...“ (s. 250). Streeck trefně dodává, že bude „trvat ještě dlouho, než kosmopolitní levice pochopí události roku 2016“ (s. 251). Pro „novou fázi v krizi neoliberálně transformovaného systému kapitalistických států“ od roku 2016 navrhuje termín A. Gramsciho „interregnum“. Ve smyslu doby „neurčitěho trvání, kdy se starý řád už zhroutil, ale nový ještě vzniknout nemůže“ (s. 251-252). „Starý řád, který se v roce 2016 pod náporem populistických barbarů sesypal, byl světem globálního kapitalismu“ (s. 252). A řád nový? Sám výraz interregnum implikuje, že to, jak bude vypadat, je nejisté.³² Leč než nastane, „říká Gramsci, je nutné počítat s „patologickými jevy“ nejružnějšího druhu“ (tamtéž). Jde o období „extrémní nejistoty, kdy pozbývají platnost navykklé kauzální souvislosti a kdykoli se může stát něco nečekaného, nebezpečného ..., disparátní vývojové proudy běží nesmířeny vedle sebe, takže vznikají permanentně nestabilní konfigurace a vypočítatelné struktury jsou nahrazovány řetězci nečekaných událostí“ (dtto).³³ K příčinám „nové nevypočítatelnosti“ náleží „fakt, že politické třídy neoliberálního kapitalismu jsou po populistické revoluci nuceny znovu více naslouchat lidu svých států ... Po desetiletích institucionálního vysychání ve prospěch globalizace opět přichází na scénu národní demokracie jako kanál pro vyjadřování nespokojenosti zdola“ (s. 252). S připomenutím „postglobalistické a neoprotekcionistické“ politiky Mayové či slibů Trumpa. Probuzení

z podobně dnes tak populárních slůvek je výraz „postfaktický“ (kdy např. „post-truth“ a „postfaktisch“ se dokonce stávají v roce 2016 v Británii a Německu slovy roku).

²⁹ U dnes tak populárního adjektiva „postfaktický“ bývá uváděno, že: „Stále širší vrstvy společnosti jsou ve svém odporu proti „tém nahore“ ochotny ignorovat skutečnost a přijímat dokonce zjevné lži. V „postfaktické době“ vede k úspěchu nikoli nárok na pravdu, ale vyslovení „cítěné pravdy““ (s využitím s. 258-259).

³⁰ V poznámce Streeck upozorňuje na zajímavý mezinárodní rozměr konfliktu. „Internacionála internacionalistů varuje před internacionálou nacionalistů, proti které je nutno ve jménu demokracie společně bojovat – a naopak“ (s. 259). „Neoliberální internacionála“ musí vnitro- i zahraničně politicky bojovat s „autoritářskou internacionálou“ (tamtéž), kdy bývá kladen rovnítko mezi nacionalismem a autoritarismem).

³¹ Nástup nových stran přitom bývá z hlediska politiky internacionalizace vysvětlován „velkým regresem prostých lidí, projevujícím se nedostatkem vzdělání a respektu ke vzdělaným. ...“ (s. 249). Což u příslušných elit vyvolává úvahy o zrušení lidových hlasování a delegování politických rozhodnutí na tzv. nepolitické experty a orgány. Streeck připomíná též úvahy o „povinném prověřování faktů“ nebo návrhy testů schopnosti „jako předpokladu výkonu volebního práva“ (s využitím s. 246). V poznámce dále upřesňuje požadavek na „gnosikracii“ – kdo chce volit, „musí prokázat politickou kompetenci“, a to vyplněním testů z různých oblastí před vstupem do volební kabiny. Což ovšem v obecnějším rámci za přemýšlení stojí, obdobně jako zvýšení minimálního věku voličů, povinná účast u voleb nebo úvahy o volebním právu pouze členům politických stran.

³² *Interregnum* čili mezivládí (z latinského inter- mezi a regnum vláda).

³³ Srov. s kategoriemi systémové teorie, resp. teorie chaosu typu bifurkační bod apod. a s „otevřením okna“, které brzy predikuje např. I. Švihlíková (srov. *Přelom: Od Velké recese k Velké transformaci*. Bratislava: Inaque.sk 2014. ISBN 9788089737062). Srov. též s úvahami ohledně „dokonalé bouře“ či rozbušky laviny kolapsu globálního liberálního kapitalismu (Bude jí další velká hospodářská krize, která brzy postihne Západ?).

voliči dnes tlačí i na upřednostňování domácích obyvatelstva před přistěhovanci, na dramatičnosti může nabývat vývoj na mezinárodní úrovni. Zdrojem silné nejistoty se mohou stát „populisté“ pronikající do státního aparátu, v době dysfunkčních institucí a chaotických kauzálních řetězců. „Začátek interregna připomíná situaci v době nástupu Ludvíka Bonaparta“ (s. 256).³⁴ „Noví protekcionisté“ ovšem krizi kapitalismu neukončí. A ani levice, „či to, co se z ní stalo, neví, jak by mohl vypadat přechod od nezvladatelného kapitalismu k uspořádanější, méně ohrožené a ne tak hrozivé budoucnosti ...“ (tamtéž), s příklady Hollanda, Renziho či Clintonové. Ve vztahu k Evropě je varovně řečeno, že: „Kdo chce příliš mnoho integrace, sklídí konflikt, ale méně integrace“ (dtto).³⁵ Neboť ten, kdo na společnost vyvíjí ekonomický či morální tlak „s cílem jejího rozpuštění v nadnárodních institucích, sklídí tradicionalistický odpor, protože tomu, kdo se cítí vystaven nejistotám mezinárodních trhů, jejichž kontrolu mu už tak dlouho slibovali, aniž cokoli splnili, je milejší vrabec národní demokracie v hrsti než holub světové demokratické společnosti na střeše“ (tamtéž).

Belgický dramatik, novinář, archeolog a historik D. Van Reybrouck píše otevřený dopis „Vážený pane předsedo Junckere“, začínající varováním „Evropská unie se už velmi brzy může stát minulostí“ (s. 261). Posvátně zdůrazňuje výjimečnost a úžasnost „evropského snu“, zejména v rovině „pacifistického projektu“. Leč přichází a rychle postupuje zlý a ošklivý „Velký regres“ a rok 2016 má prý být „přesně tím bodem zlomu“ (s. 263).³⁶ V dopise se zaměřuje na jeden z konkrétních rozměrů tzv. regrese, a to „jakým způsobem uskutečňujeme demokracii“ (s. 263). Jako archeolog se věnuje praktické procedurální rovině a zaběhnutým nástrojům – volbám a všelidovému hlasování. Přičemž apeluje ve směru změny způsobů, jak uskutečňujeme demokracie, které je údajně nezbytné „modernizovat“. Stávající volby považuje za zastaralé a vznáší námitky i proti referendům (lidé nemusí být informováni, prostřednictvím referenda se často vyjadřují i k tomu, co vůbec není součástí otázky apod.). Brexit a zvolení DJT Van Reybrouck považuje za „hořkou demonstraci“ toho, „jak riskantní cestou se západní země vydaly, když demokracii redukovaly na proces hlasování“ (s. 266).³⁷

Nežli přistoupí k formulaci své neotřelé vize „modernizace technických aspektů demokracie“ tak, mimo jiné, připomíná alarmující všudypřítomnost „fake news“ a „lžimédií“.³⁸ Což má zřejmě být onen klíčový důvod, proč se dnes EU ocitla v „existenciální krizi“. Spolu s „naší neochotou vzdát se starých procedurálních nástrojů“, resp. s tím že mnoho západních společenství trpí „syndromem únavy z demokracie“. Problém nemá přitom představovat demokracie, nýbrž praxe voleb. Občané mají mít pocit, „jako by mezi nimi a Bruselom ležela propast“ (s. 273). Naléhavě tudíž má chybět prostor, „kde by se občané mohli setkávat, offline i online, navzdory názorovým neshodám, aby získali přístup k hodnověrným informacím a mohli na jejich základě poučeně rozvážit, kam by společnost měla směřovat“ (s. 269). Má už být konečně na čase, „aby se občané mohli k Evropě aktivně vyjádřit: nikoliv jen prostřednictvím zastupitelů, ale tím, že se přímo zapojí“ (s. 273-274). Následují návrhy v podobě návratu k „ústřednímu principu athénské demokracie: k přidělování funkcí na základě náhodného výběru (či chcete-li losování)“ (s. 274). Pan Juncker by měl – po vzoru Irska³⁹ – iniciovat „Občanské shromáždění na úrovni celé Evropské unie“. Což je detailněji konkretizováno.⁴⁰ Princip občanských panelů vybíraných losem⁴¹ je spojen s principem všeobecně přístupného referenda s možností výběru z více variant. Co k tomu říci? Nejenom za nesoudné ódy na EU je chuť připomenout moudrost „ševče, drž se svého kopyta“, což platí i pro archeology (A dvanáctému předsedovi Evropské komise upřímně popřát, aby byl tím posledním a hlavně už dlouhou Evropě, světu ani lidem neškodil). Nicméně buďme spravedliví a oceňme, že autor upozorňuje na deficity demokracie ve stávající EU, které ovšem zdaleka nejsou jen technickým aspektem. A ona propast mezi občany a Bruselom není jen o pocitu ...

³⁴ „Všechno je možné, ale nic nemá následky, a už vůbec ne ty chtěné, protože ze společnosti se během neoliberální revoluce už zase stal „pytel brambor““ (s. 256) s odkazy na *Osmnáctý brumaire Ludvíka Bonaparta* z pera K. H. Marxe (česky např. Praha: Svoboda 1949. ISBN nemá).

³⁵ „Kosmopolitický identitarismus vedoucích kruhů neoliberální doby, zčásti vyrostlý z levicového univerzalizmu, generuje identitarismus národní a antinacionální převýchovná opatření shora vyvolávající antielitářský nacionalismus zdola“ (s. 256).

³⁶ Rok 2016 měl dokonce být „pro demokracii tím nejhorším od roku 1933“ (s. 266-267). Liberální pokrokáři tímto nástupem Trumpa nehorázně přirovnávají k nástupu Hitlera (rok 1933 jako rok jmenování Hitlera kancléřem).

³⁷ A převelice se obává případných lidových hlasování o vystoupení z EU ve Francii nebo Nizozemsku.

³⁸ Z demokracie se „stal boj mezi trolly a lháři ...“ (s. 271).

³⁹ „Před pár měsíci se losem vybral nahodilý vzorek stovky irských občanů, ze kterých se ustavilo Občanské shromáždění. Tahle to vypadá, když se země svých občanů nebojí, ale naopak jim důvěřuje ...“ (s. 274).

⁴⁰ Každý stát vybere náhodně sto občanů, které na čtyři dny seze, aby „společně odpověděli na jednu velkou otázku: Jak zařadit, aby Evropská unie byla do roku 2020 demokratičtější“ (s. 275). Všichni účastníci po celé Evropě by přitom měli k dispozici stejně času i stejně materiálů. Každá země by formulovala deset návrhů. Po třech měsících by každé národní shromáždění opět losem vybralo dvacet delegátů, kteří by všichni společně v Bruselu doladili seznam pětadvaceti priorit budoucí politiky EU. Veřejnost by seznam přezkoumala formou referenda (např. v podobě ohodnocení každého návrhu stupnicí 1 až 5 či možností vyznačit tři klíčová témata).

⁴¹ Jakpak by asi los dopadl u nás? Kolikpak by tam „zcela náhodně“ bylo nalosováno uvědomělých pokrokářů z pražské (a brněnské) kavárny & příslušníků chobotnice neziskovek? Nebo by zase zasáhl Putin a jeho hackeři?

Samozřejmě nemůže chybět ani popstar tzv. nové levice a údajně „nejnebezpečnější filozof Západu“⁴² S. Žižek, který celou publikaci (přesněji její cizojazyčné mutace) symbolicky, i abecedně, uzavírá svým textem „Populistické pokušení“. Jako obvykle obratně vzletné, profesionálně vyšperkované (tentokrát např. citacemi z filmu *Občan Kane*, ke kterému je připodobňován Trump), nepříliš srozumitelné a rádoby intelektuálně zašmodrchané, tvořené s cílem oslnit, zazářit a marketinkově potvrdit své image. Příspěvek ve sborníku nejslabší ani nejplytčí asi není, nicméně je cítit, že byl psán na objednávku a pouze jaksi z povinnosti jsou v něm zbytečně komplikovaně vršena slůvka a troušena postmoderní moudra. Velice pravděpodobně nevznikl kvůli neodbytné potřebě autora cosi zásadního sdělit celému světu.

V dnešní společnosti mají, dle Žižeka, kolovat dvě mylná zevšeobecnění. 1) Máme údajně žít v „*éře univerzalizovaného antisemitismu*“, kdy úlohu Žida „*hraje dnes kterákoli cizí skupina, již pociťujeme jako hrozbu pro naši identitu ...*“ (s. 279) a na Západě novým Židem mají být především muslimové. 2) Pád „*berlínské zdi měl za následek zbudování četných nových zdí, jež nás mají oddělovat od nebezpečného Jiného...*“ (tamtéž). Kde končí povídání ohledně prvního zevšeobecnění a začíná argumentace ohledně druhého, není však jasné. Všechno je propletené, složitě, s odbočkami. Nechte se to vůbec dobře a, spolu s postmoderní slátaninou P. Mishry, právě tento příspěvek stojí vůbec nejvíce sil a přemáhání k dočtení až do konce. U první generalizace Žižek připomíná zřejmě rozdíly „*mezi vlastním fašismem a dnešním antiimigračním populismem*“ (s. 280) a argumentuje, že muslimští migranti Židy dneška nejsou (nejsou neviditelní, nejsou do našich společností začlenění a ani nikdo netvrdí, že ovládají svět). Komentuje Sorose coby „*prosazovatele multikulturalismu*“, jeho odpůrce Orbána a Putina i otevřeně rasistické útoky na Sorose. Do čehož hodně komplikovaně a šroubovaně zamotává nedůsledný postoj Trumpa vůči Rusku a šíří i „*symptomatické nedůslednosti amerických neokonzervativců*“ (s. 282).⁴³ Tvrdí, že američtí neokonzervativci na „*jakési hluboké a často zamlžené úrovni*“ jako svého úhlavního nepřítele vnímají EU. Má jim i vadit, že Evropa „*není prostě jen jedním z geopolitických mocenských bloků, je také globální vizí, která je s národními státy v posledku neslučitelná*“ (s. 283). Čtenáře napadá otázka, globální vizí koho? Opravdu jde o vizí a přání obyvatel evropských národních států?

Žižek nepřehledně rozebírá hlubší příčiny Trumpova úspěchu, přičemž neopomíná tepat jeho „*antiintelektuální postoje*“ či „*vulgární politický projev*“ svědčící o „*politické dezorientaci*“. A v neposlední řadě odhaluje „*faleš miliardáře Trumpa*“,⁴⁴ jehož nedůslednost má prý být „*samotným jádrem jeho plánu*“ (s. 285). Zamýšlí se nad různými reakcemi na Trumpův úspěch, včetně liberálně-levicových vesměs planých nářků nad „*degradací politické kultury*“. K slabinám liberální kritiky „*nového populismu*“ řadí to, že „*nevidí, že lidový hněv není známkou primitivismu obyčejných lidí, ale znamením slabosti samotné vládnoucí liberální ideologie ...*“ (s. 287).⁴⁵ Za obdobně „*trestuhodnou*“ reakci levice na „*vzestup populistického hněvu*“ označuje taktéž nový trend v podobě „*znovuobnovení nacionalismu*“ (s. 286). Dnešní „*lidový hněv*“ považuje přitom za „*v podstatě jen rázný návrat třídního boje na scénu*“ (tamtéž).⁴⁶ Varuje před tím, že populistická levice (kdy za hlavního teoretika označuje Ch. Mouffeovou) „*přijímá příliš zbrkle základní premisu svého nepřítele: univerzalizmus je mimo hru ...*“ (s. 287). Levicovní populisté důvody porážky levice spojují s bezboudou nebojovností, neživou racionální argumentací, univerzalizmem a „*postpolitickou*“ třetí cestou. Což se Žižekovi příliš nezamlouvá a těžkotonázně mudruje o univerzalitě. A vyvozuje i poučení z nekončícího „*příběhu o Donaldu a Hillary*“⁴⁷ pro francouzské prezidentské volby, kde měli proti sobě stanout Le Penová a Fillon. Správně si přitom všímá, že právě M. Le Penová se „*mnohem více zaměřuje na ochranu pracujících*“ (s. 292) a přitom neztělesňuje ekonomický neoliberalismus, nýbrž pouze sociální a kulturní konzervatismus. Především Fillona Žižek označuje za „*imanentní úpadek establishmentu samotného*“ (dtto). Volby však dopadly jinak.

Dále se vyjadřuje k politice „*nové levice*“, kdy příští americké volby se mají odehrávat mezi Trumpem a Sandersem. Za první krok považuje překonání „*politiky strachu*“, ve které vězí liberální levice i populistická

⁴² Srov. „Námezdní buržoazie“ a iluze o samolikvidaci kapitalismu (několik poznámek). *Marathon*, 108, 2012, roč. 16, č. 2, s. 34-40. ISSN 1211-8591.

⁴³ „... zatímco v domácí politice se profilují především jako bojovníci proti liberálnímu sekularismu (proti potratům, sňatkům homosexuálů atd.), a jejich boj je tedy bojem takzvané kultury života proti kultuře smrti, v zahraniční politice stojí na straně zcela opačných hodnot liberální kultury smrti“ (s. 282-283).

⁴⁴ „... který se prezentuje jako hlas deklasovaných: jeho strategickou funkcí je totiž zabránit tomu, aby tito lidé hájili sami sebe ...“ (s. 285).

⁴⁵ „... která již není schopna, jak by řekl Chomsky, „vyrábět souhlas“, takže vzniká poptávka po „primitivnějším“ fungování ideologie“ (s. 287).

⁴⁶ Žižek pokračuje v představení tohoto negativního trendu: „Levice by tedy měla překonat liberální strach a k tomuto hněvu se přihlásit – přeměřovat jej od pravicového rasismu k přímému společensko-ekonomickému boji: Nepřítelem není cizinec, ale vládnoucí třída, oligarchie atd.“ (s. 286). Mimochodem jde o úvahu levicovou a v mnohém i správnou, nikoli ovšem dle Žižeka. On varovně připomíná, že „... existuje zjevně cosi jako přirozený sklon populismu ke sklouzávání do vulgárních zjednodušení a personalizované agresivity“ (s. 287).

⁴⁷ „... největším nebezpečím pro skutečnou levici představuje přijetí strategického spojenectví s clintonovskými liberály proti Nebepečí, které ztělesňuje Trump“ (s. 291). Úvaha i poučení správné.

pravice – „strachu z fundamentalistických populistů atd. na straně jedné a strachu z přistěhovalců, z feministek atd. na straně druhé“ (s. 293). Za nutný považuje „... učinit krok od strachu směrem k Angst: strach je strachem z vnějšího objektu, který je vnímán jako hrozba pro naši identitu, zatímco úzkost se rodí, když si uvědomíme, že je něco v nepořádku s naší identitou, kterou chceme ochránit proti obávanému vnějšímu ohrožení“ (dtto). Apeluje ohledně „naléhavosti současné situace“, s parafrázemi K. H. Marxe a dokonce i V. I. Lenina (později zmiňuje i Stalina a neopomene na úplném konci odcitovat Maa), a s důrazem na sebekritické přezkoumání a reinterpretaci „levicové zodpovědnosti“. Za jasné považuje, že jediným protilemkem na „demokratický deficit“ globálního kapitalismu je „jakási transnacionální identita“ s připomenutím I. Kanta. Žižek přiřazuje globální politickou ekonomii a formuluje „hlavní rozpor Nového světového řádu“ – „strukturální nemožnost nalézt globální politické uspořádání, jež by odpovídalo globální politické ekonomii“ (s. 294). Za zdroj dnešního napětí označuje, že „potlačené“ globální ekonomiky se vrací k politice „v podobě archaických fixací a partikulárních (etnických, náboženských, kulturních) identit“ (s. 295) – „zatímco zboží obíhá stále svobodněji, lidi odděluje zdi“ (dtto). Levice by měla přijít s alternativou vůči snahám o zrušení mezinárodních dohod o volném obchodu (Trump) i vůči jejich podpoře (Clintonová) a „zasazovat se o prosazení úplně jiných mezinárodních dohod – takových, které by zavedly kontrolu bank, dohod o ekologických standardech a právech pracujících, o zdravotní péči, o ochraně sexuálních a etnických menšin atd.“ (s. 295). Tj. pro postmoderního „nového“ levičáka jsou práva pracujících pouze jedním z řady námětů, a to na zcela stejné úrovni jako např. práva menšin. Žižek volá po nové „politické internacionále“, která by „ukočírovala globální kapitalismus“. Vítězství Trumpa⁴⁸ mělo nastolit novou politickou situaci, „která otevírá prostor pro radikálnější levici“ (s. 295), pro jejíž zformování má údajně být právě dnešní chaotická situace neobyčejně příznivá.

V české mutaci sborníku je jako úplně poslední zařazen příspěvek V. Bělohradského nazvaný „Rozkoly postmodernosti“, který v cizojazyčných vydáních nefiguruje. Od ostatních se liší i tím, že nejde o originální a dosud neuveřejněný text.⁴⁹ V upravené podobě totiž vyšel v lednu 2017 v příloze *Práva*.⁵⁰ Také z těchto důvodů ponecháváme podrobnější komentáře k tomuto na p.t. čtenáři. Pravdoláskařskou sektu uklidníme, samozřejmě přijde i jejich velký guru Václav Havel.⁵¹ A samozřejmě nechybí ani uvědoměle liberální varování před tzv. „Velkým regresem“, pojatým hlavně coby „katastrofální proměna globální vesnice“⁵² a souvisejícím stanovením pěti podmínek „vzniku postmoderních polyarchií“⁵³ (s. 305).⁵⁴ I v dalších svých textech Bělohradský žongluje s termínem „Velký regres“, rádoby levicově dumá o hlubších důvodech konce levicové hegemonie na Západě a připomíná, že až „v posledních desetiletích se levice pokouší vepsat globalizaci do teorie

⁴⁸ Na Trumpově vítězství Žižek vidí dobré to, „že vyděsil liberály“ (s. 295). A to s využitím glosy starého, a prý „levicového“, antikomunisty, který měl Žižekovi kdysi osobně říci, že „na Stalinovi bylo dobré jedině to, že měl opravdový strach z velkých západních mocností“ (tamtéž).

⁴⁹ Kromě textů Fraserové, Mishry a Van Reybroucka, které už také byly v určitých podobách dříve publikovány.

⁵⁰ Coby dílko Rozkoly doby postmoderní. *Salon, příloha Práva*, 12. 1. 2017, s. (3) a (5). ISSN 1211-2119. S připomenutím, že základní teze přednesl V. Bělohradský v Pardubicích na půdě studentského spolku Thema.

⁵¹ S ním ve verzi z *Práva* i sborníku nechybí okázalé šermování neobvyklými slůvky, ani odkazy na kdekoho, včetně z kontextu vytržených úryvků i z Marxe. Bělohradský rozdává hraběcí rady ohledně polyarchií či oligarchií, dumá o „přeměně multitudines v demokratický, nejen kontrademokratický politický subjekt“, „pólech rozkolu modernosti“, „etice blízkosti“, „mystifikujících interpretacích modernosti“ či „globální empatii“. S připomínáním, že k emancipaci lidstva náleží „koloniální nadvláda globálního města nad globální vesnicí“.

⁵² „Globální vesnice se svým theatrum vicinitas se ... nestala základem nové etiky založené na empatii, naopak za poslední desetiletí prošla katastrofální proměnou. Stala se globální vesnicí uniklých sdělení o všem a o všech, která intoxikovala veřejný prostor a vyvolala deficit legitimity demokratických institucí“ (s. 303). Bělohradský pokračuje: „Veřejným prostorem se valí záplava úryvků ze soukromí kohokoli, odposlechů a dekontextualizovaných konverzací. Politika se přestěhovala do globální vesnice uniklých informací, v níž populističtí vůdci vedou své vítězné tažení proti reprezentativní demokracii pod heslem „na každého něco máme““ (dtto). Je to tady, populisté, v čele s Putinem, a samozřejmě jeho hackeři a bájní ruští KGB trollové ...

⁵³ Polyarchie (z řeckého poly- mnoho a arché vláda), coby jedna z politologických teorií označující moderní politickou realitu nedosažitelného ideálu demokracie. S odkazy např. na Dahl, R. A.: *Demokracie a její kritici*. Praha: Victoria Publishing 1995. ISBN 8085605813.

⁵⁴ Mezi nimiž nesmí samozřejmě chybět ani liberální varování 1) před obnovou hierarchií a autorit v době sítí, kdy se „postmoderní elity ... musí naučit prosadit se v podmínkách komunikační symetrie“ (s. 306), 2) před třídní a národní emancipací, kdy „osvobození všeobecné práce vyžaduje globální solidaritu“ (tamtéž), 3) před praktikami pouhé „kontrademokracie“ s vizí rozvoje „deliberativní demokracie“ (s legitimizací ve veřejném dialogu mezi občany), 4) před globální vesnicí coby „perverzní elektronickou pospolitostí“, která se „musí stát školou etiky založené na globální empatii“ (s. 306) a 5) před rozhodováním z hlediska národních nebo korporativních zájmů, které má být „současnou podobou globální iracionality“ (dtto). Tolik učené recepty tzv. levice „nové“. Co však poradit normální konzervativní levici „staré“, reprezentující zájmy normální většiny? Právě obnovu hierarchií a autorit, třídní a národní emancipaci, namísto demokracie „deliberativní“ demokracii neliberální, zdravý rozum místo „globální empatie“ a rehabilitaci národních zájmů, včetně samotného národa.

democracy of multitudes (spolupracujících jednotlivců, kteří mají jednotu národa, třídy nebo lidu za sebou, ne před sebou) ...“⁵⁵

Co konstatovat závěrem? Hlavně je nutné zdůraznit, že společným jmenovatelem příspěvků⁵⁶ ve sborníku je korektní pokrokářství.⁵⁷ Tedy tzv. osvícená progresivistická liberální obsese, často až maniackální úchylna, pupeční šňůrou spojená se samozvaným mesiášstvím a se zuřivě fanatickou nenávistí ke všemu normálnímu a ke všemu tradičnímu. Oni údajně mají být ti vyvolení dobrotrusové – uvědoměli a ušlechtilí „*nadlidé*“, kteří mají prý poslání nás všechny spasit. S agresivním komsomolským zápalem, bez sebemenší kapky nadhledu či humoru,⁵⁸ i bez smyslu pro realitu, brutálně znásilňují naše myšlení, brutálně znásilňují naše názory, perverzně likvidují vše normální, útočí na naše osobní svobody, soustavně škodí, prudí a kazí radost ze života. Fanatičtí pokrokáři se rozhodli vymýtít ze světa věci, které oni prostě nemají rádi. Namátkou kouření tabáku, stělné zbraně, čepované pivo či hotovostní peníze.⁵⁹ Jejich inkvizitorská tažení jsou vedena pod – k zalknutí dušínovskými čestnými – fanglemi dobra, pokroku a modernizace.⁶⁰ Korektní pokrokáři na nás posedle shlížejí z nadoblačných výšin domnělé intelektuální převahy⁶¹ a svá postmoderní pokrokářská moudra formulují v duchu

⁵⁵ Bělohorský, V.: Moc v beztržní společnosti. *Salon, příloha Práva*, 3. 8. 2017, s. (5). ISSN 1211-2119. Závěrem zde Bělohorský zesiluje kritiku neoliberalismu a využívá i útržky z textů N. Fraserové a W. Streecka.

⁵⁶ Možná snad s opatrnou výjimkou textu W. Streecka.

⁵⁷ Ke korektnímu pokrokářství podrobněji viz materiál Tragédie korektního pokrokářství. *Marathon*, 138, 2016, roč. 20, č. 4, s. 4-34. ISSN 1211-8591 & doplňkové reakce K Honzovi, Pavlovi etc. a pokračující tragédii korektního pokrokářství. *Marathon*, 139, 2016, roč. 20, č. 5, s. 7-12. ISSN 1211-8591 a Politický bizár nebo raději politický kýč? *Marathon*, 140, 2016, roč. 20, č. 6, s. 38-40. ISSN 1211-8591.

⁵⁸ Jedním z tisíců příkladů mohou být hysterické reakce na poslední kampaně pivovaru Bernard. Ten, jak známo, rád provokuje a jeho PR bývá neotřelá. A někdy jsou jeho provokace zcela na místě. Ke konceptu Rotující pípy začal Bernard používat vizuály – krásné dívky ve stylu „*pin-up*“, kdy každá z krasavic různé pleti reprezentuje jeden pivní druh. Původně šlo o propagaci pouze v restauracích a pubech, ale v roce 2015 byla tato zveřejněna i na Facebooku. Od té doby se pivovar Bernard, včetně spolumajitele S. Bernarda, stal terčem nenávistných útoků feministických a obdobně pokrokářských skupin i jedinců. Což umocnilo, že od května 2017 jsou „*pin-upky*“ na billboardech. Povedené, vkusné, nápaditě výstižné a snadno zapamatovatelné billboardy se světlým, polotmavým či tmavým pivem, vyšperkované roztomilými „*pin-up-girls*“, si od genderových maniaků vysloužily přívlastky sexistické, šovinistické a neopomněli zdůraznit samozřejmě ani rasistické. Hezké holky se prostě v reklamách ukazovat nesmějí, neb dle fanatických pošuků má jít o společenskou degradaci žen a narušování genderové rovnosti (Takže se má na co těšit např. i Budvar, který své nealko vtipně propaguje vyobrazením půvabné děvy v košilce s popiskou: „*Tahle vypadá průměrná Češka. Tak k čemu alkohol?*“). A k tomu je Budvar národní. Prostě hrůza ...). Představitel pivovaru Bernard si jako pádnou odpověď začali dělat legraci sami ze sebe. Na billboardy umístili tři motivy atraktivních „*pin-upek*“, kterým přitom ale propůjčil svou mužně zarostlou tvář samotný S. Bernard. Tudiž prémiový ležák propaguje s pořádným afrem na hlavě, ve žlutých, kraťounkých sexy šatičkách. Koketně špulí zadeček (i s podvazky), v krátké sukénce, a to na „*Pivo s koulema*“. Aby podtrhli vyznění odpovědi zhnuseným feministkám/feministům přidali také slogany „*Za vším hledej ženu*“ nebo „*Pivo dobré ... (majitel magor)*“. Vše korektně doplněno označením Feminist Edition. Ať se ošklivky, o které nikdo neopře ani kolo, chytanou za nosánek! Tímto však Bernard rozzuřil korektní pokrokáře násobně a títo se začali předhánět, kdo zareaguje ostřeji a agresivněji. Nahrazením obličeje ženského mužským má totiž údajně ještě více anonymizovat ženské tělo a degradovat ženu na pouhopouhý objekt. To už není jen odupeřivá pokrytectví, to je už vážná diagnóza! Nemocní pokrokářští aktivisté se přitom vždycky berou smrtelně vážně a nadhled i humor jsou jim naprosto cizí. Podrobněji ke kampani samotné i k tomu, jak se plíživě stáváme krajně nebezpečně „*překorektní*“, viz časopis *Vlastní cestou*, 2017, č. 3, s. 3 (vydavatel Rodinný pivovar Bernard, a. s. ISSN nemá).

⁵⁹ Je nutné trpělivě demaskovat, komu globální tažení proti hotovosti slouží, a komu přináší profity (normálním lidem normální práce nikoli). Proti temné hrozbě nebezpečí a bytostného zla projektu bezhotovostní společnosti se snaží osvětově v mediích působit ekonomka H. Lipovská (blízká Institutu Václava Klause), argumentující z pravicových pozic. Namátkou Nenechme si vzít hotovost (*Mladá fronta Dnes*, 10. 8. 2017, s. 11. ISSN 1210-1168) nebo texty H. Lipovské (či V. Klause st.) in *Newsletter IVK* (říjen či prosinec 2016. ISSN nemá). Veliká škoda, že na levicovém spektru není na obzoru žádná obdobně nadějná mladší ekonomka nebo mladší ekonom.

⁶⁰ Nedávno nás všechny úžasně zachránili před kouřením v hospodách (Kde jsou ale ty davy maminek s kojenci či batolaty a tisíce chytráků, kteří se prý náramně těšili, až se konečně budou moci v hospodách nadýchat čistého vzduchu? Normální člověk za čistým vzduchem ale vyráží do lesa, na hory, do přírody a neleze do knajpy. A už se má připravovat zákon nařizující v každé hospodě dětské koutky ... Takže pokrokářská děcka patří do putyk?). Idiotský zákaz kouření byl k tomu geniálně načasovaný, to musel kdosi vymyslet opravdu hodně, hodně chytrou hlavou. Protikuřáckou hysterií to však zdaleka nekončí, vlastně – bohužel – začíná: „*Po pivu jsem dostal hlad, tak jsem si objednal alergen 9, ale měl jsem chuť i na alergen 7*“ (V. Klaus ml.). „*Dneska nám zakážou kouření a zítra někdo přijde s tím, že vypít deset piv denně je nesmysl. Nebo proč vlastně souložit, když to není za účelem zplození potomka. Teď se tomu smějeme, ale jenom do chvíle, než ... Po honbě na kuřáky přijde honba na popijče piva, pojídače bůčků a dokonce i na děti, které pijí ve škole sladké mléko ... A na vás taky dojde! Už se připravuje směrnice o průměrné váze Evropana a každý, kdo bude mít nad ní, bude platit daň z váhy!*“ (J. Kubera). Před čím nás dobrokálejší maniaci zachrání příště? P.S. Autor těchto řádků je celoživotní nekuřák.

⁶¹ Nelze opět nepřipomenout přesné demaskování myšlenkové prázdnoty, falše, nezodpovědnosti, pomýlenosti i potřeby oslňovat a povýšenosti postmoderního filozofa Bělohorského. Včetně jeho urputné, a přitom úsměvně dětinské, snahy „*... vypadat jako vysoko nad námi se vznášející nadčlověk* ...“ (Klaus, V., Weigl, J.: Dialektický postmodernismus „zeleného“ Bělohorského. *Práva*, 18. 8. 2016, s. 6. ISSN 1211-2119). Bělohorský své utkvělé představy podle slov M. Knížáka,

pravdoláskařského sluníčkářství a pozic morálního imperialismu. Ruku v ruce se stále ještě nedotknutelným globálním náboženstvím tzv. lidských práv, které pořád nepodléhá žádné diskuzi a nemilosrdně trestá kacíře, odpadlíky i bezvěrce. Ruku v ruce s nátlakovou ideologií globalismu, kdy právě neoliberální globalizace & parazitní financionalizace byly i pro mnohé zavlité korektní pokrokáře posvátnými modlami i údajnými všelékly. A jsou s ní těsně spjati, neboť neoliberální globalizace je i využívala k šíření svých mýtů – korektní pokrokáři tak náleží k předním apologetům globálního kapitalismu. S vyčerpáním neoliberální globalizace ovšem začínají samotný neoliberalismus opatrně kritizovat a volají po sofistikovanějších, nových podobách liberálního kosmopolitního globalismu. Obvykle ve značně obecné rovině. Svě osobní antipatie vůči normálním lidem i životu a normálnímu, nepokrokářskému světu (který mnozí z výše jmenovaných považují za méně civilizovaný či tzv. „*odcivilizovaný*“) přitom pokrokáři vydávají za nezpochybnitelné vědecké pravdy. Posledním vývojem (včetně i zvolení Trumpa) jsou silně desorientováni, zmateni a začínají se na domnělých intelektuálních piedestalech cítit vážně ohroženi. Proto i ono strašení oním hrůzným a strašlivým regresem ...

Ve skutečnosti pokrokářům především bytostně vadí, že normální chlapi a normální ženské se konečně začínají probouzet a ozývat. Normálním lidem totiž už došla trpělivost s tzv. elitami i pohádkami o pokroku či globalizaci. Včetně optimistických nadějí v duchu mainstreamové ekonomické logiky ohledně údajné třetí vlny globalizace, která má přinášet definitivní konec „*přehledné doby národních týmů se stálými trenéry*“. Trenéři i samotní hráči jsou dnes totiž vysoce „*přelétaví*“. A státní vlajky už prý v dnešním světě smysl nemají. Jde prý o vědeckou nevyhnutelnost, která nastává díky neochvějné logice. Fatalisticky se s tím musíme smířit a musíme naučit žít, neexistují prý žádná „*Velká řešení*“ a dochází k „*Velkému sblížení*“.⁶²

Postmoderní ideologové soustavně hlásají, že ve „*věku metamorfózy*“ politika musí budovat pestře úžasný New World (s ním New Order), v duchu báječné duhové kosmopolitiky a světoobčanství. Tedy důsledně vymýtit všechny tradice a všechny kořeny, včetně národních (kořenů i zájmů),⁶³ všechny přirozené autority, všechno normální.⁶⁴ Dnes má být údajně možné úplně všechno, hned a pro úplně každého. Tím, že jsou likvidovány všechny jistoty i tradice a kořeny. Likvidováno všechno normální. Je nám soustavně vtoukáno do hlavy, že jistoty jsou přežitkem minulých věků a, že k době postmoderní patří stálá nejistota. Nikoli řád, nýbrž chaos. Život postmoderní má, dle pokrokářských konstruktů, být permanentním karnevalem s otevřeným koncem. Což si hlavně poslední generace vykládají tak, že mají samozřejmý nárok na úplně všechno, bez povinností, beze všech ohledů i bez odpovědnosti. Nárok prý na všechno a to prý hned. Trpí fobií z toho, aby něco nepropásli, nějakou další iluzi zážitku (leč bez samotného prožitku) i chorobnými úzkostmi, že nebudou neustále on-line.⁶⁵

Apoštolům korektního pokrokářství i poslušně oddaným, a náležitě zapáleným, ovečkám je společná kavárensky elitářská WEIRD arogance, se kterou přezíravě nahlížejí na ostatní jako na zaostalé a ubohé primitivy. Experimentální psychologie přitom tuze ráda lidskou mysl testuje především právě na lidských

přítom formuluje „*s nádechem pseudovědecké suverenity*“ (Klaus, V., Weigl, J.: Komunikační hojnost, ale myšlenková prázdnota. *Právo*, 1. 9. 2016, s. 7. ISSN 1211-2119). Elitářské přístupy jsou společné všem tzv. osvíceným pokrokářům, kteří normálními lidmi i životem okázale pohrdají. Cítí se vyvoleni, aby ostatní chránili i proti nim samotným. Aby nás – politováníhodně malé, tradicionalistické, omezené, populistické, národovecké, přitom zoufale málo vzdělané, málo inteligentní, málo sebevědomé, málo informované, málo sečtělé, málo zcestovalé, málo velkorysý, málo lidské, leč hodně sobecké, neempatické, emociálně ploché, zakomplexované a frustrované, zkrátka fosilní monstra, tupé burany a nevzdělané bílé vidláky, machisty, sexisty, šovinisty, xenofoby a rasisty, bigotní ignoranty dusící se vlastními předsudky, maloměst'ácké reakcionáře a provincionální šosácké zápecníky, kteří se všech báječných novot, všech nových lidí, nových věcí a úžasného pokroku jenom z principu příšerně bojí – velkoryse zachránili a spasili. Amen.

⁶² Vida, další konvergence. Kolikátá už? „*Nová globalizace*“ má být dnes založena na informačních technologiích a výsledkem řady procesů je „*Velká konvergence*“ ... Zde s využitím knihy Baldwin, R. E.: *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Cambridge: Belknap Press 2016. ISBN 9780674660489. Včetně laskavého vypůjčení aforismu-proroctví, kterak „*Už ani budoucnost není, co bývala*“.

⁶³ Dnes veřejně hovořit např. o českých národních zájmech je cestou k problémům. Salonní korektnost jasně velí, že o národních zájmech uvažují jen xenofobové, rasisté a nebezpeční nacionalisté. Politika už nemá prosazovat národní zájmy, nýbrž zájmy ... (Vlastně koho? Veškerého všeobjímajícího člověčenství? Tomu máme věřit?).

⁶⁴ Pokrokářským ideálem je, když se našinec & domorodec pořád stydí a kajicně prosí o odpuštění za svou normalnost. Normální většina se sama sebe má odpudivě štítit a neustále poníženě omlouvat za údajné viny tzv. diskriminovaným menšinám. Menšiny i nenormalnosti mají údajně být nedotknutelné a posvátné, a normální pracující většina musí za svou trapnou, ubohou a šedivou normalnost permanentně trpět. Nejtěžším hříchem globálně perverzní doby je, být normální heterosexuální bílý nepostižený muž, který se žije normální poctivou prací. Pro korektní pokrokáře zcela neakceptovatelné a trestuhodné. A pokud je takové odpudivé monstrum ještě pojídačem mrtvých zvířat, nefetuje veřejně drogy, okázale neuvažuje o změně pohlaví, občas si zapálí cigaretku s tabákem, popíjí čepované pívko, platí penězi a nikoli podvodnými kartami, radostně netřídí odpadky a aktivisticky nemění svět pomocí nátlakových neziskovek, tak jde o jasného viníka všeho zla nejen v naší galaxii.

⁶⁵ Internet a sociální sítě se svými vyhledávači (& samozřejmě i dohlížiči) formují trestuhodně nevzdělanou generaci mileniánů. Asociální, sobeckou, individualizovanou a nevyzpytatelnou atomizovanou masu digitálních dementů bez kořenů, bez identity, bez ducha, bez víry, bez filozofie, bez všeobecného přehledu a vzdělání, bez pochopení smyslu života i bez potřeby cokoli tvořit, budovat nebo měnit. Jen s posedlostí ubavit se až k smrti.

morčatech typu WEIRD (= Western, Educated, Industrialized, Rich, Democratic),⁶⁶ reprezentovaných např. liberálními americkými studenty, náležitě korektně-pokrokářsky indoktrinovanými. Připomeňme, že právě americké univerzity bývají liberály nahlíženy coby společenská avantgarda a předvoj společenských trendů. A nejen psychologové tuze rádi právě jejich vzorce chování celému světu „vědecky“ prezentují jako schémata či fenomény univerzální. Ony univerzální částečně asi i jsou, nicméně pouze mezi „divnými“ lidmi. Drtivá většina globu je ovšem jiného druhu, a tudíž normální chlapi a normální ženské obvykle netrpí umanutostí korektního pokrokářství a věci nahlížejí docela jinak. Všichni, naštěstí, opravdu nejsme liberálové, všichni, naštěstí, opravdu nejsme tzv. osvícení progresivisté! Postmoderní tzv. elita WEIRD je opravdu trochu „divná“⁶⁷ a opravdu si snad ani v nejmenším nepřipouští, že drtivá většina lidí je prostě a jednoduše jiná.⁶⁸ Všichni nepijeme colu, všichni nezbožňujeme popcorn.⁶⁹ Bytosti WEIRD jsou opojené sami sebou a skutečně snad i upřímně nechápou, proč je drtivě většinový zbytek globu vůbec nemá rád, nechápe je a nábožně neuctívá jejich zvrhle pseudoliberální a popleteně pseudohumanistické pahodnoty. Ostatně i experimenty dnes tolik módní behaviorální ekonomie naznačují, že oni opravdu jiní jsou. Normální lidé totiž uvažují a přemýšlejí jinak. K postmoderním WEIRD vzorcům chování náležitě, že se neustále ohánějí svými údajnými nároky a údajnými právy. Na všechno a hned. Chtějí se neustále bavit, bez povinností, závazků i odpovědností. Chtějí si pouze užívat, a to nejpозději ihned. Všechno přitom musí být nenamáhavé a hlavně zábavné.

Korektní pokrokáři hlásají úžasnou transformaci společností národních na kadlub postnárodní a multikulturní. Což alespoň částečně už probíhá např. ve Francii. Normálním lidem mizí tradiční domov před očima a oni nemají jen přihlížet, nýbrž jsou nuceni i nadšeně tleskat. Lokajská média i pokrokářsky zideologizované vzdělávání, v režii zlověstně nátlakových politických neziskovek, je masírují, že toto je model budoucnosti, fatálně neodvratný a prý pro každého přínosný, žádoucí⁷⁰ a pro postmoderní svět i jediný nadějný a možný. Všichni máme být s cizinci a menšinami mnohem lepší a šťastnější, neb nás bezbřehá otevřenost, setrvalá jinakost, každodenní nenormálnost (nezřídka přímo úchylnost) jen úžasně obohacuje. Kdo tuto jedinou správnou pravdu nadšeně nepřijímá, je zlý, špatný a hodně malý člověk. Pokrokářští liberálové přitom koncepcí obohacování fakticky uplatňují otevřený rasismus vůči původnímu obyvatelstvu. Přistěhovalectvím se má z fádne nudného, šedivého evropského kontinentu bledých lidí, žijících svůj trapně prázdný (rozuměj normální) život, stát kontinent pestřejší, přitažlivější a celkově mnohem lepší, dokonalejší. Nedokonalé (a normální)

⁶⁶ Srov. Henrich, J., Heine, S. J., Norenzayan, A.: Most people are not WEIRD. *Nature*, 2010, č. 466, s. 29. ISSN 0028-0836 nebo Henrich, J., Heine, S. J., Norenzayan, A.: The weirdest people in the world? *Behavioral and Brain Sciences*, 2010, roč. 31, č. 2-3, s. 61-135. ISSN 0140-525X.

⁶⁷ Weird v angličtině přitom neznamená pouze divný, podivný, nebo zvláštní, nýbrž také bizarní či příšerný.

⁶⁸ Což, mimochodem, přesně a klasicky vyjádřil klasik John Wayne v kultovních *Zelených baretech*, filmové to klasice z vietnamské války. Právil, že v každém Vietnamci je ukryt Američan a jeho svatým posláním je, pomoci mu ven. Ono to ale takto opravdu není, ani nefunguje, což ostatně i americký výprask nejen v této válce potvrdil.

⁶⁹ Snahy hyperglobalizátorů všechny „zglajchšaltovat“ na euroamerické standardy jsou naivní, neboť drtivá většina globu nemluví anglicky, nepije coca-colu, ani nezbožňuje popcorn. Drtivá většina funguje v odlišných historicko-kulturních zázemích. Přitom většina úvah o budoucnosti se tváří, jako kdyby společnost byla homogenní, a nebere v úvahu specifika jednotlivých civilizačních, ale i národních modelů. Na což v souvislosti s tzv. čtvrtou průmyslovou revolucí varovně upozorňuje slovenský futurolog P. Staněk (Staněk, P., Ivanová, P.: *Štvrtá priemyslná revolúcia a piaty civilizačný zlom*. Bratislava: Elita 2016. ISBN 9788097013585).

⁷⁰ Pokrokářská úderka nám nalhává, že národnost je věci osobní volby (obdobně jako prý i pohlaví), a etnikum snad že ani vůbec neexistuje. A má prý být vrcholně neslušné a přímo nemravné o něm nejenom hovořit, ale i v soukromí uvažovat. Přírodu je ovšem nutné s pokorou respektovat a pohlaví věci nálady a osobní volby či společenské konvence opravdu není. Na čemž vůbec nic nemění ani absurdní transgenderová zvěrstva, která opět postupují osvědčenou salámovou metodou, s využitím neustálého postupného otevírání Overtonových oken, tedy prolamováním dřívějších tabu, která jsou postupně protlačována coby norma a následně oslavována jako progres. Se stupňujícími se požadavky ohledně tolerance, následně respektu, úcty až po zcela nepokryté protěžování úchylností (Namátkou např. v Kanadě už úřady vydali první zdravotní průkaz bez uvedení pohlaví. Biologickou realitu je totiž prý pokrokářsky nutné tajit a non-pohlavní gender osoba si má sama příležitostně vybrat. V londýnském metru se brzy oslovení cestujících z tradičního „*ladies and gentleman*“ má změnit na povšechné „*everyone*“). Kvůli signalizaci respektu bez ohledu na identitu. Maniakální genderové lingvisté/lingvistky i u nás hystericky řičí nadšením nad prý moderně elegantním způsobem proměny jazyka, který má respektovat pestrost a otevřenost světa. Ústavní soudkyně ČR nadšeně z obrazovky národu líčí příspěvek tohoto soudu k diskurzu ohledně „*těhotného člověka*“ a tleská tomu, že dítě nemá jistého otce ani matku, nýbrž pouze náhradní dělohu... Řeč je o průlomovém rozhodnutí Ústavního soudu ČR o rodičovských právech dvou homosexuálů, Dána a Čechoameričana, kteří si dítě nechali donosit v cizí děloze. Zhojbnému importu kalifornské a dánské legislativy se věnuje srpnový *Newsletterplus* Institutu Václava Klause. ISSN nemá). Stejně tak není věci nálady, ani osobní volby národnost a etnicita. Národnost existuje objektivně, nezávisle na naší vůli a přáních, ať se to korektním pošukům líbí nebo nelíbí. A je to něco jiného, nežli pouhé občanství. Čechem (stejně jako Francouzem či Němcem) se opravdu nelze stát pouhým prohlášením nebo přestěhováním, lhotejno, zda dočasným či trvalým.

původní obyvatelstvo je potřeba náležitě naředit, tzv. modernizovat a hlavně narušit jeho homogenitu a normálnost. Jde však o čistě jednosměrný tah. My jsme vždy ti špatní a oni ti vždy ti dobří.⁷¹

Zopakujme, že politická (hyper)korektnost je eufemismus minimálně pro zbabělost. A multi-kulti ideologie není žádným výrazem zájmu o kulturu jiných, nýbrž dekadentním pohrdáním kulturou vlastní a pokrytecky pseudohumánní maskou.⁷² I díky tomuto si tzv. diskriminované menšiny zálibně pěstují pocit nadřazenosti, výlučnosti, nedotknutelnosti a posvátnosti, včetně toho, že se jim musíme seabemrskáčsky omlouvat. Pořád, do nekonečna, za údajné krivdy, újmy a viny (ve skutečnosti za jejich nenormálnost). Provokujícím agresivním menšinám totiž zdaleka nestačí, že jsou tolerovány a mohou si v klidu žít, oni musí celé společnosti stále předhazovat a vnučovat, jak je zlá, tupá, zaostalá a reakční. Normální lidé, normální chlapi a normální ženské, však už nechtějí řešit (a nuceně pykat za) intimní problémy, oplzlosti, handicap a komplexy ve skutečnosti nikým nediskriminovaných menšin⁷³ a přitom zavírat oči před skutečnými problémy, před nerovnostmi a nespravedlnostmi postihujícími většinu.

K tzv. kulturnímu a dalšímu údajnému obohacování se mainstreamově přihazuje tragikomický argument, že Evropa vymírá a stárne, a už tady nemá vlastně ani kdo pořádně pracovat. Tudíž jedině přistěhovalectví nás všechny zachrání a spasí. V rozporu ale je, že tatáž média, která „povinně“ oslavují imigraci jako jedinou naději, ráda strašívají brutálním vytěšňováním práce díky tzv. čtvrté průmyslové revoluci. Tzv. revoluce 4.0, s digitalizací, kybernetizací, umělou inteligencí, Big Daty etc., má připravit i ve vyspělých zemích již v dohlednu miliony lidí o práci. Zdaleka nejen nekvalifikovanou. Roboti mají dělat skoro všechno.⁷⁴ Čili sem na práci zveme miliony imigrantů a přitom nebude brzy dost práce ani pro našince? Co si s migranty počneme? Že se integrují? O tom dnes snad už nesní ani nejnaivnější optimista.⁷⁵ Je opravdu nezbytná bezbřehá a zcela jednostranná solidarita bez hranic a jakýchkoli omezení? Není na místě spíše strážlivost a realismus? Je opravdu Evropa „povinná“ zachránit (a platit) všechny chudé a všechny potřebné celého světa? Jde pokrokářsky tzv. napravovat dějiny? Solidarita a milosrdenství jsou samozřejmě důležité, ale musí to nutně znamenat, že naši zemi a celou Evropu bezhlavě odevzdáme jiné civilizaci?⁷⁶ Snášenlivost přece nemusí nutně být jenom radostnou odevzdaností a totální rezignací na všechno naše, na všechno normální a tradiční. Slušnost nemusí přece být jen a pouze těžce zmatenou sluníčkářskou sebevražednou naivitou.

⁷¹ Žádný kavárenský šibal nevolá po tom, aby statisíce, ba miliony našinců putovalo obohatit kulturu a náležitě pokrokářsky vylepšit, resp. adekvátně zmodernizovat společnost někdo v Africe nebo třeba v Afganistánu.

⁷² Což nezřídka kráčí ruku v ruce s povýšenecky elitářskou představou vlastní vyvolenosti a nadřazenosti. Jde o chorobnou jistotu a neskonalou pýchu, že pokrokářská kultura je ta nejvyšší, nejpokročilejší a nejsprávnější, která automaticky vstřebává i kultury cizí. Neboli západní liberální univerzalizmus jako další fáze kolonialismu.

⁷³ Salonní liberálové, včetně tzv. nové či kulturní apod. levice nezřídka hystericky oslavují komunity typu LGBT coby „živou vodu“ nejenom tzv. levice, nýbrž i celé euroamerické civilizace. Pro pokrokáře voda živá, ovšem normální člověk musí spíše vyjádřit kategorický souhlas s J. Čunkem, který pochody LGBT trefně nazývá „pochody smrti“. Pochody smrti pro stát, pro národ, pro rodinu, pro Evropu, pro naši civilizaci. Velmi správně připomíná, že okázalé protěžování menšin (včetně LGBT) a křiklavé nenormálnosti není žádným vrcholem demokracie, nýbrž nerozumem, ale i bezradností a pohodlností raději neodporovat nátlaku pokrokářského mainstreamu (Martínek, J.: Čunek: S Babišem spolupracovat lze. *Právo*, 22. 7. 2017, s. 1 a 7. ISSN 1211-2119).

⁷⁴ K bublině tzv. čtvrté průmyslové revoluce, prázdným frázím 4.0 a další mýtům digitálního věku srov. *Bublifik 4.0? Marathon*, 145, 2017, roč. 21, zvláštní číslo, s. 3-34 & příloha s. 56-64. ISSN 1211-8591.

⁷⁵ Realistický pesimista se smutně ptá, zda např. dnešní Švédsko je stále zemí evropskou, nebo by si už mělo podat přihlášku do Ligy arabských států? A zda zvací Angela umíněně budeje čtvrtou říši nebo čtvrtý chalífát?

⁷⁶ Nový francouzský prezident drze uráží politiky V4, že vděčně a pokorně nejásají nad diktaturou tzv. sdílené suverenity! Mají být zrádci Evropy ... (Francouzi si zvolili svého Obamu a nastoupili cestu národní sebevraždy. Prošel kandidát nejtemnějších eurobažin. Což volby parlamentní umocňují. Normální voliči se rezignovaně šli koupat a ostatní hlasovali pro startup Macron 4.0. Je globální spiknutí proti zdravému rozumu velkou konspirací, anebo má pravdu A. Einstein výrokem: „Dvě věci na světě jsou nekonečné: vesmír a lidská hloupost. I když s tím vesmírem si nejsem tak úplně jist ...“?). Nejmenují se zrádci Evropy spíše Macron, Juncker a Merkelová? Silí rozbředlost, změkčilost, zkáza, degenerace. V duchu tzv. třetích cest, Blair, Macron etc. Zoufale prázdná skořápka. Ani ryba, ani rak, měkkýš, améba (Už i u nás ale kavárna najímá štedře přeplácené poradce, osvědčené v cause Macron, a zakládá obdobu En Marche! alias Tak, jo!)? Údajně prý milióny nás touží po pseudoliberalní postdemokracii, korektním pokrokářství a jeho pahodnotách a eurohujerství nejrektálnějšího ražení. Milióny to však nejsou, pouhopouhých pár procent ...). V EU bude pokračovat eurofanatická agónie bez konce a naděje. Britové se ve volbách těž nevytáhli a tvrdý (a hlavně tolik potřebný) brexit se nechutně rozplizne. Blíží se volby německé. Nechte nás vystoupit, nechceme žít v eurožli! Máme platit astronomické pokuty za to, že nadšeně neakceptujeme čísi úchylné záměry povinně dosidlovat území našeho státu cizinci? Uvalí na nás (či na vzpurné Polsko odvážně bojující proti pokrokářské soudcokrácii) sankce, nebo nás budou „humanitárně“ bombardovat? (A má EU čím?). Co nám nařídí příště? Německá aktivistka, přímo z vedení zelené frakce v Europarlamentu, chce povinně předsídlvat už celé vesnice. Aby se usnadnila integrace. Bohužel, nejde o pitomost z horka, nad kterou lze mávnout rukou. Nejde o chvilkové pominutí smyslu, nýbrž o postoj. Oni to opravdu myslí smrtelně vážně. Vystupme z EU, dokud je čas a dokud to ještě jde. Je to jediná cesta, jak náš stát a náš národ zachránit!

Je, bohužel, asi už jen pouhou otázkou času, kdy se i v Praze přihodí něco strašlivého, něco podobného, čím už tragicky léta trpí Londýn, Brusel, Berlín, Paříž, Nice, Stockholm či Leningrad, Manchester nebo opět Londýn aj. Jde o smutný produkt a přímý výsledek šileného multi-kulti projektu, kosmopolitní globalizace & zhoubně parazitní financionalizace (čti hrabivého globálního finančního komplotu)⁷⁷ a zvrhle zvráceného, všeobjímajícího, lidskoprávního pseudohumanismu ...⁷⁸ Nesvalujeme alibisticky a ustrašeně odpovědnost na neosobní tržní síly a mechanismy, ani na objektivní nevyhnutelnosti či nezvratné trendy – problémy i viníky je potřeba pojmenovávat pravými jmény! Zájmy je nutno personifikovat!

Korektní pokrokaři se tuze rádi ohánějí údajně vědeckými nevyhnutelnostmi a objektivními civilizačními trendy, tzv. pokrokem a modernizací, přičemž se hrdě zaštiťují osvícenou vědeckostí. Vědecká fakta a zjištění ovšem uznávají pouze tehdy, podporují-li bezvýhradně jejich konstrukce a fantasmagorické vize. Pokud se jim vědecké poznatky nehodí, označují je za předpojaté, cejchují jako nemravné, o nichž má být neslušné i v pouhém soukromí byť jenom uvažovat. Oponenty tvrdě nálepkují coby zaostalé a primitivní reakcionáře, demagogy, populisty a žonglují s jejich postfakticitou, jejichž vládu přitom však nastolili oni sami (resp. minimálně na této výrazně participovali). Silně to připomíná, když zloděj křičí, chyťte zloděje. Při pokrokařském znásilňování názorů a frontální likvidaci zdravého rozumu i normálnosti sami manipulují, překrucují, zkreslují a lžou, kde mohou. Využívají účelovou propagandu, nechutně moralizují a s pomocí mediálního lynče nositele i sebemeně kritického názoru (opravdu namátkou ohledně vítací kultury,⁷⁹ obohacování jinakostí a nenormálností či protikuřácké hysterie) cejchují visačkou morálních vyvrhelů. Jsou bytostně přesvědčeni, že si zabrali monopol na pravdu a pro její dosažení používají naprosto všechny prostředky. Absurdní lži vydávají za svatá dogmata. Nerespektují nezřídka ani elementární pravdy a naprosto zjevná fakta, včetně přírodního údělu či biologické podmíněnosti lidského chování, neoddiskutovatelných rozdílů mezi muži a ženami či rasami. Každodenně zaměňují příčiny a následky⁸⁰, jakožto i pachatele a oběti. Aktivističtí pokrokaři využívají osvědčené salámové metody, s detailně propracovanou technologií neustálého otevírání Overtonových oken. A současná mainstreamová média přitom objektivitu, nadhled nebo věcnost už ani nepředstírají. Mainstreamová média (především tzv. veřejnoprávní) už ztratila nejenom poslední zbytky soudnosti, profesionality i skutečné etiky, ale i jakýkoli kontakt s realitou. Normální chlapi a normální ženské už žumpoidním presstitutkám nevěří. Důvěru se znepokojený establishment snaží „nařídít“ pomocí silící cenzury. Zatím údajně proti webovým informačním serverům ...

Pokrokařskému zlu a jeho mravní rakovině se nesmí pořad alibisticky a pohodlně ustupovat. Musíme jim konečně začít rázně čelit a říci rozhodné NE! Normální chlapi a normální ženské se konečně musí začít bránit!⁸¹

⁷⁷ Stačí se zamyslet nad krajinou dnešních měst, nemalebnu, odcizenou, odlidštěnou. Čí budovy tady dominují, které budovy obvykle patří k nejvyšším? Nikoli budovy vlád či parlamentů, ani sídla průmyslových firem, nýbrž budovy bank. Je to pouze čistě ekonomický kalkul, nebo také jistý fálický symbol, symbol moci a nadvlády?

⁷⁸ Normální lidé musí principiálně odmítat defetistický postoj, že s terorismem se prý musíme naučit žít. Prý je to nezbytná daň za tzv. pokrok. Děkujeme, nechceme! Nechceme páchat sebevraždu v přímém přenosu (Unijním tzv. elitám, zcela odtrženým od normálního života, přitom chybí sebemenší smysl pro realitu. Bláznivá EU proti terorismu bojuje tím, že omezuje vzduchovky a legálně držené zbraně. Nejbizarnější je, že pokrokaři tomu i věří. Teroristé se už třesou. Smíchy. Drtivým úderem proti pašerákům lidí z Afriky má zase být omezení exportu nafukovacích člunů do Libye. Mafiánské neziskovky ovšem dostatek pravidel mají ...). Normálním chlapům a normálním ženským bývá na zvracení z chucpe pokryteckosti dojemného litování obětí teroristických útoků (lítost si přitom údajně zaslouží ovšem vždy jenom oběti ze Západu), kdy se ale už druhý den vesele a především naprosto stejně pokračuje dále, jakoby se nic nestalo. Se sebevědomými deklamacemi, že nás nic nezastraší, a že nic měnit nehodláme. Multi-kulti posedlost ani sebevražedný pravdoláskařský pseudhumanismus už prý vůbec ne.

⁷⁹ Malá prázdňinová vsuvka: Při jihočeském tradičním cykloputování tradičně projíždíme i rukávečskou oborou u Květova patřící k panství Schwarzenberg. Zaujmu nejenom cedule k zákazu vstupu (Kdy prasečí mor je zneužit k tomu, aby velkopansky obyčejný lid sprostě vyhnali z lesů. Podvodné cedule veterinární správy sice už museli sundat, neopomněli však zbourat a poškodit turistická značení), nýbrž i pohled na starý schwarzenberský erb. V jeho části – doplněné na erb LP 1599 – krkavec (či havran) klove hlavu machometána. Předkové knížete udatně Evropu chránili a ubránili, dnešní kníže sem tyto naopak nadšeně zve. Už ani šlechta není, co bývala ...

⁸⁰ Namátkou např. vydávání EU za příčinu míru v Evropě. Ve skutečnosti je EU výsledkem míru, nikoli jeho příčinou. Dalším příkladem může být standardní velebení ryze politického projektu jménem Euro. Což není žádný lék a prostředek k řešení problémů, nýbrž samotná příčina řady problémů a krizí – minulých, současných i budoucích. Ostatně např. celé generace Řeků (a vlastně i celý evropský jih) byly rituálně obětovány na oltáři bůžka Euro. Už i mnozí mainstreamoví autoři, kteří si uchovávali poslední zbytky rozumu a soudnosti, si začínají uvědomovat, že jedinou cestou, jak ještě zachránit evropskou integraci je skoncovat s Eurem. Což by mělo být poučné i pro naše eurohujery z přesvědčení i v žoldu. Pokud nám bude Euro vnuceno, už nebude cesty zpět.

⁸¹ Celá řada normálních lidí, která nechce mít nic společného s kavárenskými velkoměstskými liberály, ani s „obohacováním“ pomocí stále neúnosnějšího počtu cizinců, kosmopolitních expantů, migrantů a menšin, už z Prahy raději odešla a přesídlila na normální tradicionalistický venkov. S kulturou normální venkovské hospody. Máme tedy všichni odejít či spíše zbaběle utéct? Lokality s normálními chlapy a normálními ženskými, s našim normálním životem, našťestí stále ještě existují. Proč mám ale odcházet já? Já jsem tady doma. Je snad automatickou povinností domorodců se proti své vůli

Ještě není pozdě, ale brzy už bude! Jedinou nadějí je globální konzervativní přestavba a nové národní obrození. Spojené se zastavením liberálního teroru, tedy s adekvátní odliberalizací politické levice, politické pravice,⁸² i celé společnosti (včetně sféry vzdělání, práva nebo médií, s podnětnými inspiracemi z Maďarska či Polska). Národně-konzervativní obrození, s návratem ke kořenům, s integrálním patriotismem, s resuscitací přirozených autorit, s důslednou obranou národní identity a kultury,⁸³ spojené s úsilím o sociální spravedlnost, práva a jistoty, se může stát oním kýženým ideálem a vizí, která tolik, tolik chybí paralyzované a těžce atomizované společnosti. Nebojme se staromódnosti! Nejde přitom o žádný stařecký vrtoch být za každou cenu vždycky „*laudator temporis acti*“,⁸⁴ nýbrž o poslední šanci na záchranu normálnosti, na obnovení jistot, řádu, pořádku i vlády práva.⁸⁵ Pravda a zdravý rozum zvítězí nad pokrokářskou lží a nenávisť ke všemu normálnímu!

4. Pracovní materiály

Některé výsledky bádání v oblasti her typu Titanic

Radim Valenčík a kol.

drasticky měnit a brutálně omezovat, a to jen proto, aby u nás mohli karnevalově - po svém a bez všech ohledů - vegetovat všichni jinak? A ještě tomu pokrytecky tleskat? Neměli by se s pokorou přizpůsobovat spíše ti, co u nás hodlají žít? Je opravdu tak zavrženíhodné heslo „*Chceme klid na práci*“? Tedy prostá touha jen normálně a v klidu žít a pracovat? Normálně mezi svými? Že je to v době 4.0, v době sítí, v době propojeného světa romantismus? Že to nejde? Ale jde, leč komusi se to nehodí.

⁸² Konstelace typu Zeman na Hradě & Babiš s Čunkovými (nikoli stávajícími) lidovci a Okamurou či Realisty ve Strakovce, třeba i s tolerancí KSČM či ODS, by mohla být nadějí. Dnes už jde o samotné přežití normálních lidí, o záchranu normálních chlapů a ženských. Silící konfrontace konzervativního a liberálního náhledu přitom však rozhodně neznamená konec střetu pravo-levého, s jádrem ve vlastnictví soukromém versus společenském.

⁸³ Liberální pokrokáři obranu národní kultury, resp. kulturní identity uštěpačně dehonestují coby „*iracionální vlnu xenofobie*“. Donekonečna papouškují vykonstruovanou nutnost „*pochopení, že jakákoliv suverenita je dnes iluzí*“, kdy má existovat pouze jakási „*intersuverenita*“ a všichni máme být fatalisticky „*odsouzení ke vzájemnosti*“. Kategorie „*domov*“ pro vykořeněné globální nomády důležitá nikterak není a ostatně ani nikdy nebyla. Nicméně pro normální chlapy a ženské, nekolaborující s kosmopolitní chobotnicí globalizace, s jejími mecenáši, hlásnými troubami, nohsledy a lokaji, své opodstatnění kategorie domova opravdu neztratila. Ba právě naopak, jejich domovem totiž opravdu není abstraktní „*svět*“ všeobjímajícího člověčenství. Normální lidé si též moc dobře uvědomují, že opodstatnění neztratila ani kategorie suverenity – kdy např. jedinou nadějí pro Evropu není federalizace, nýbrž návrat k dobrovolnému spolku suverénních národních států. Zde s kritickým využitím textu Opustit matřjošku (Škabraha, M. D., *Salon, příloha Práva*, 27. 7. 2017, s. (3) a (4). ISSN 1211-2119).

⁸⁴ Podle starořímského „*velebení starých, zaslých časů*“. Quintus Horatius Flaccus postavu starce psychologicky charakterizuje tím, že si stále stýská, je mrzutý, chválí staré zaslé časy, dobu, kdy byl mladý, a dnešní mládež pouze kárá a odsuzuje. Dnešní „*vebitele starých dobrých časů*“ přitom nemusí být zdaleka staletými kmety, generační propasti se dramaticky rozevírají i mezi dnešními mladými a generacemi přímo předcházejícími.

⁸⁵ Právo musí platit pro každého. I pro liberální pokrokáře, resp. všechny aktivistické „*nadlidi*“. Jinak to brzy i jinde dopadne jako v létě v Hamburku. Kde teroristicky neběsnila žádná levice. O sociální pokrok a nerovnosti nešlo. Těmto šlo o chaos, řádění samotné, resp. o zvrhle zvrácené pahodnoty. Na brutální útoky je třeba reagovat nekompromisně, tvrdě a nebojme se říci, že i brutálně. Velkorysou měkkost a toleranci gangsteři, teroristé, bandité ani pouliční výtržníci neocení, berou ji jako slabost a neschopnost. Na hrubý pytel patří hrubá záplata! Nulová tolerance zločincům! Evergreenem léta se u nás staly nezákonné technoparty. Naposled se policie pokusila o adekvátní zásah za premiéra Paroubka. Od té doby se bojí a alibisticky volí tzv. „*menší zlo*“ (= nedělá fakticky nic a čeká, až se banda vyřadí). Čímž vysílá signály. Pro účastníky, kteří ze zoufalého (ne)postupu mají oprávněnou legraci (berou to jako součást hry a vítané zpestření zážitku). A pro normální lidi, pro terorizované obyvatele, kteří vidí, že jim nikdo nepomůže a drží pachatelé zůstávají zcela beztrestní. Na Žižkově zase pořád obtěžuje, temně hrozí a výhružně straší sluníčkářská Klinika. Aktivističtí autonomisté se dodržováním zákonů a práva neobtěžují. Prý jednajít legitimně, i když nelegálně. Co je, a co není, legitimní a správné, pokrokářská kavárna vždy diktuje sama. Aktivistický banditismus v praxi. Odpor místních, a zdaleka nejen čistě místních, vůči Klinice není způsoben zpátečnickými obavami z tzv. aktivního občanství. Jak nám lživě podsouvá V. Bělohorský. Nýbrž tím, že prostě nestojíme o nepořádek, nestojíme o hluk, o agresi, o stálý neklid, o fet. Máme oprávněný strach o sebe, o své blízké. Oprávněný strach z nevábných individuů soustavně se kolem povalujících. S nimi se kamarádit ani bratřit nehodláme. My každodenní a každodonoční karnevaly s otevřeným koncem nechceme! Kde je zákon? Proč už dávno nenastolil platné právo? Proč už dávno, ty co porušují zákony, tvrdě nehnal pryč? Pocit bezmoci u normálních lidí sílí. Sílí i naštvanost a oprávněné volání po pořádku a tvrdé ruce.

S kolegy v našem týmu na VŠFS připravujeme několik článků do odborných periodik, ve kterých chceme prezentovat některé další výsledky bádání v oblasti her typu Titanic. Uvádím některé z výsledků, kterou jsou aktuální pro pochopení současného dění.

1. Schneidrův apel

Podnět k následujícímu textu dala poměrně bouřlivá diskuse ve skupině kriticky uvažujících intelektuálů, ke které dal podnět Jan Schneider. Uvedu některé myšlenky, s nimiž do diskuse vstoupil a které hájil (vybírám ty, které platí obecně, mimo kontext zmíněné diskuse):

"Pozor na šíření poplašných zpráv. Při nich vznikají někdy větší škody, než nebezpečím samým!"

Pozor na silné řeči - většinou jsou odrazem slabého myšlení, protože se nezdržují domyšlením následků - a ty mohou být zase horší, než nebezpečí, kterému čelíme. Nebylo by to poprvé v dějinách a já opravdu nechci být za většího blba, než je bezpodmínečně nutné!

Chcete, aby se k vám stát choval podle nějakých pravidel? Tak dbejte na jejich dodržování, a nevyzývejte k jejich porušování. Jinak by se mohlo stát, že by mirnichsdirnichs někdo chytil za flígr vás a bez dalšího vyhodil, protože jemu je vše jasné...

Pozor na vynucování poslušnosti, kdekoli! V izraelské armádě, která bývá zmiňována jako vzor, je pěstována kultura disentních stanovisek! Každý voják je povinen říci, co si myslí, protože může mít pravdu! Vynucená poslušnost může vést dobrým směrem, ale taky do pekel! Svědomí je více než poslušnost!...

Jinými slovy, nevypouštět džina z lahve, protože on se tam nevrátí. Mnozí se v padesátých letech divili, když s nimi bylo zacházeno tímž způsobem, jako oni ještě leckdy nedávno zacházeli s druhými. Co je na tom k nepochopení?...

Nic civilizovaného nevzniká náhle, revolucí, převratem, pučem, násilím.

Civilizace vzniká po malých vrstvách, které musí být po generace kladeny na sebe, navazovat a pasovat - pak je pevná. Ale nikoliv neprůstřelná: jediný výron násilí ji smete, dílo generací.

Zkusili hlasatelé "občanské neposlušnosti" využít všech možností "občanské poslušnosti"? Myslím poslušnost zákonů a všech současných možností! Zkoušeli přimět k poslušnosti zákonů a přísahy své volené zástupce? Separovanými výkřiky, často anonymními? To nic neplatí! Zkoušeli to dlouhodobým tlakem, s využitím všech legálních prostředků? Opakuji, všech? Nikoli jen těch oblíbených, které dohromady nic nestojí?

Zkoušeli místo laciných silných řečí dělat ukrutně těžkou drobnou (masarykovskou!) práci? Organizovat a formulovat projevy občanské nespokojenosti? Překonávat vzájemné rozpory, k dosažení něčeho společného, důležitějšího?...

Společný nepřítel má radost, občanská společnost je naklínovaná a bezbranná. Malé skupinky pořvávají velké pravdy, a radí k násilí, protože je nikdo neposlouchá. Společný nepřítel se chechtá, protože se nespokojená občanská veřejnost brzy dopustí velmi laciných chyb, a bude moci některé jednotlivce vykrákat na výstrahu davu. Malé skupinky se zradikalizují. Společný nepřítel bude otvírat rychle špunty a slavit, protože s nimi bude moci konečně zatočit, vyhlásí výjimečný stav, a bude. A normální člověk bude cítit, že těchto persekovaných se zastat nemůže, protože tento boj už není jeho. Revoluční buňky odejdou do ilegality. Společný nepřítel zažije mocenský orgasmus. Konečně bude moci v souladu se zákonem využít všech, doslova všech prostředků, aby společnost prošpikoval svými informačními zdroji...

Míněno na ty, kteří - aniž se vydali touto "malou" cestou - hned volají po "velkých" činech (občanská neposlušnost). Ale ta vede k radikalizaci a tím se strašně oslabuje a ještě svá slabá místa vystavuje. Pro režim to je pak lahůdka takové radikály zpacifikovat, protože to jde většinou dost snadno, oni bývají silní jen v houfu, a nejsou solidární ani trpěliví, a jak se je podaří izolovat, doberou si je jednoho po druhém. Pro moc je ideální, když se opozice zabývá rozdíly mezi sebou..."

J. Schneider upozorňuje na nebezpečí, kterému budeme patrně brzy čelit. Ví, o čem mluví. To, na co upozorňuje je tradiční, znovu a znovu používaný způsob, jak eliminovat odpor, který plodí selhávající moc. Moc sice selhává ve správě věcí veřejných, ale to, na co upozorňuje J. Schneider, zvládá dokonale. Tak jí (té současné degenerující globální moci) nesmíme dát šanci.

Prudký a historicky nevídaný proces majetkové divergence ("bohatnutí bohatých a chudnutí chudých") je faktem. Právě tento proces zvrátil postupné vytváření rovnosti příležitosti pro každého obyvatele planety (rovnosti příležitostí nabývat a uplatňovat lidský kapitál), který byl příznačný pro druhou polovinu minulého století. Tím byl podstatně ztížen přechod ke společnosti, jejíž růst je založen na rozvoji a uplatňování schopností lidí, tj. ke společnosti, jejíž ekonomika je založena na produktivních službách umožňujících nabývání, uchování a uplatnění lidského kapitálu. Setrvačný růst (tj. ten, který je pokračováním současné ekonomiky založené na masové a neproduktivní, či velmi málo produktivní spotřebě, který je mimořádně

surovinově náročný a který se svou povahou stále více vzdaluje přirozené integrující potřebě člověka plně a mnohostranně rozvíjet a uplatňovat své schopnosti) naráží na nepřekonatelné bariéry. Tím jsou rozehrávány hry, kterým je nutno porozumět, pokud chceme projít složitým obdobím s minimálními ztrátami a minimálními riziky přežití.

P. S. Neříkám, že modelování reality prostřednictvím teorie her je jediný možný způsob, jak pochopit, o co jde. Tvrdím však, že je užitečným nástrojem k lepšímu porozumění toho, o co jde. K tomu, jaké možnosti aplikace teorie her nabízí, se ještě vrátím v závěru.

2. Výchozí model

V předcházející části jsem mimo jiné uvedl, že růst majetkové divergence ("bohatnutí bohatých a chudnutí chudých) zvrátilo proces postupného vytváření rovnosti příležitostí (příznačný pro druhou polovinu minulého století), vede k narůstající ekonomické a následně společenské segregaci. Tím jsou spouštěny hry, pro které náš tým již před delší dobou použil označení "hry typu Titanic". V nich se jedna část hráčů snaží najít cestu k přežití co největšího počtu zúčastněných (tím, že má k dispozici kooperativní strategii a prosazuje ji), zatímco druhá část hráčů se snaží zachránit se na úkor ostatních (disponuje nekooperativní strategií a snaží se tuto nekooperativní strategii prosadit).

Čtenáře poprosím o trochu trpělivosti. Čeká ho trochu matematiky (stačí, když porozumí smyslu toho, o co jde) a to nejzajímavější přijde až v závěru dnešního pokračování. Přesněji – teprve v závěru se ukáže, o co jde a čemu se budeme věnovat v dalším pokračování.

Když jsme sestavovali model her typu Titanic, získali jsme nesmírně zajímavý a důležitý výsledek. Objevili jsme širší třídu her, jejichž zvláštním případem jsou hry typu Titanic. Tuto širší skupinu her jsme nazvali hry typu Souboj klanů. Pokusím se co nejsrozumitelněji objasnit, o co jde, protože je to pro další výklad zcela zásadní.

Všimněme si, že hra typu Titanic se vyznačuje určitou asymetrií:

- Hráči, kteří prosazují kooperativní strategii, se snaží zachránit co nejvíce zúčastněných, pokud to jde, tak všechny zúčastněné (včetně těch, těch, kteří prosazují nekooperativní strategii).

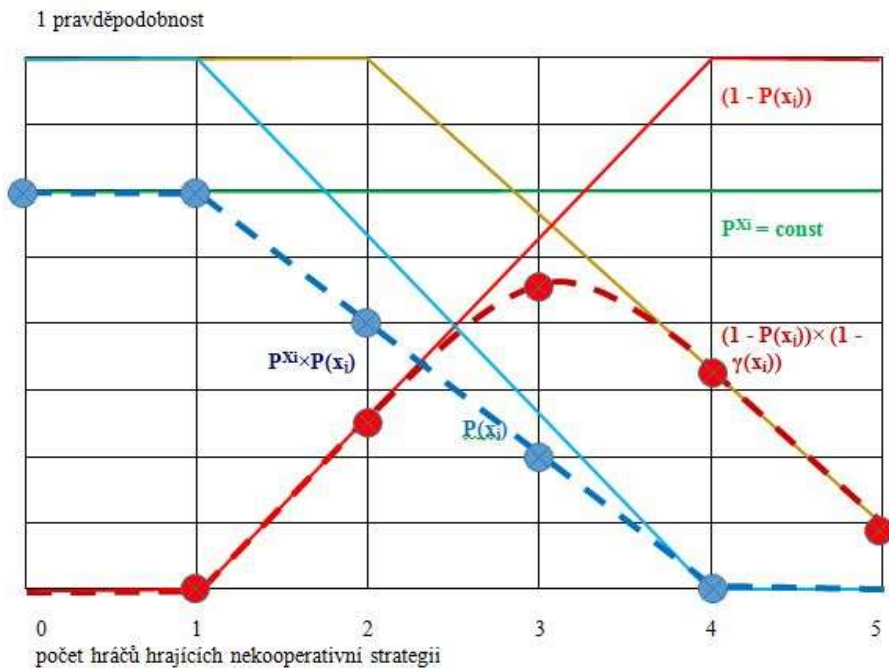
- Hráči, kteří prosazují nekooperativní strategii, potřebují získat dostatečný počet těch, kteří jim k prosazení nekooperativní strategie pomohou, o přežití ostatních se nezajímají, resp. právě naopak, čím více zúčastněných je obětováno, tím větší je šance na záchranu "vyvolených", tj. těch, co se zachrání v rámci nekooperativní strategie.

Tuto asymetrii lze vyjádřit názorně. K tomu zformulujeme nejdříve některé předpoklady vycházející z rozumných zjednodušení:

- Výplatními hodnotami je pravděpodobnost záchranu určitého hráče v případě různých situací.
- Situace, které nastanou, jsou výsledkem volby strategií jednotlivými hráči, konkrétně (v nejjednodušším případě) toho, jak jeden každý z hráčů zvolí kooperativní či nekooperativní strategii.
- S počtem hráčů, kteří zvolí kooperativní strategii, roste pravděpodobnost, že se prosadí kooperativní strategie.
- S počtem hráčů, kteří zvolí nekooperativní strategii, roste pravděpodobnost, že se prosadí nekooperativní strategie.
- Výchozí postavení hráčů je symetrické (všichni hráči mají všechny výchozí parametry pro rozhodování shodné).
- Při prosazení nekooperativní strategie od určitého momentu klesá pravděpodobnost záchranu každého z hráčů, kteří nekooperativní strategii zvolí (tj. existují náklady na přijetí každého dalšího nekooperujícího hráče mezi vyvolené v podobě snížení pravděpodobnosti záchranu každého z nekooperujících hráčů).
- Při prosazení kooperativní strategie je pravděpodobnost záchranu všech hráčů (kooperujících i nekooperujících) stejná, tj. nekooperující hráči nejsou "trestáni" za to, že se nepodíleli na prosazení kooperující strategie, resp. že usilovali o prosazení odlišné strategie.

Pokud budeme pro jednoduchost předpokládat, že všechny výše uvedené funkce jsou lineární, pak jeden z možných případů lze popsat následujícím schématem:

Obrázek:

Zdroj: Vlastní výtvor

Zde:

$P^{X_i} = \text{const}$ Pravděpodobnosti i -tého (každého) hráče, že se zachrání při prosazení kooperativní strategie. V daném modelu předpokládáme, že je pro všechny stejná.

$P(x_j)$ Pravděpodobnost, že se prosadí nekooperativní strategie, jako funkce od počtu hráčů, kteří ji budou prosazovat, resp. kteří nebudou prosazovat nekooperativní strategii

$1-P(x_j)$ Pravděpodobnost, že se prosadí kooperativní strategie.

$1-\gamma(x_i)$ Náklad na přijetí hráče mezi vyvolené: Předpokládáme, že všichni hráči, kteří budou prosazovat kooperativní strategii, budou přijati mezi vyvolené. Od určitého momentu bude šance každého z vyvolených na záchranu v rámci vyvolených klesat (z kapacitních důvodů).

$P^{X_i} \times P(x_j)$ Šance na záchranu určitého konkrétního hráče, pokud zvolí kooperativní strategii.

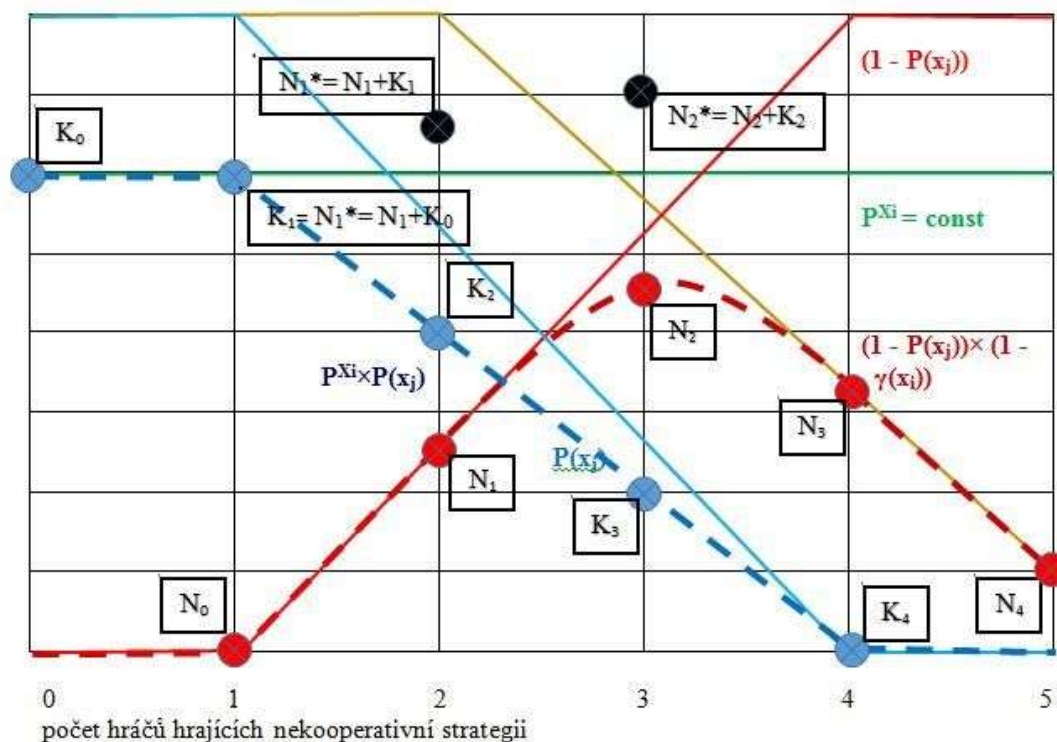
$(1-P(x_j)) \times (1-\gamma(x_i))$ Šance na záchranu určitého konkrétního hráče, pokud zvolí nekooperativní strategii.

Horizontální osu můžeme interpretovat jako pět hráčů, nebo jako pět skupin hráčů. Tj. koncept stanovení výplat lze použít na jakýkoli (větší) počet hráčů, což je z hlediska možných interpretací adekvátní. Koncept lze chápat i tak, že hráče rozdělíme do paretoevských kvintilů, tj. že se vždy jedná o skupinu hráčů, kterou chápeme jako jednoho hráče. Jinými slovy, pokud nám koncept s pěti hráči umožní vyčíst z reality něco významného, budou výsledky přenositelné i na velký počet hráčů. (V případě potřeby lze koncept rastrovat i jemněji.)

Nyní budeme postupně uvažovat situace, kdy 0, 1, 2, 3, 4 hráči nekooperují a hráč, z pozice kterého se na hru díváme, se rozhoduje, zda kooperovat či nikoli. Pravděpodobnost jeho záchranu pak musíme číst při různých hodnotách počtu nekooperujících hráčů. K tomu viz následující obrázek:

Obrázek:

1 pravděpodobnost

Zdroj: Vlastní tvorba

K_i jsou výplaty hráčů, kteří zvolí kooperativní strategii v případě prosazení kooperativní strategie. Budeme předpokládat, že v případě, kdy se prosadí nekooperativní strategie, je šance na záchranu hráčů, kteří zvolili kooperativní strategii, nulová.

N_i jsou výplaty hráčů, kteří zvolí nekooperativní strategii, a to v případě, kdy se prosadí nekooperativní strategie.

Zde je důležitým momentem to, že v případě, kdy se prosadí kooperativní strategie, vezmou nekooperujícího hráče kooperující hráči mezi sebe a má stejnou šanci na záchranu jako oni. Jeho šance na záchranu se pak rovná součtu pravděpodobnosti při záchraně v rámci kooperující strategie násobeno pravděpodobností, že se prosadí kooperativní strategie, tj. K_{i-1} , a pravděpodobností, že se prosadí nekooperativní strategie násobeno pravděpodobností, že se při daném počtu nekooperujících hráčů zachrání v rámci vyvolených, tj.:

$$N_i^* = N_i + K_{i-1}$$

Body N_i^* jsou označeny černými tečkami. Na vlastní oči vidíme, že hráči, kteří prosazují nekooperativní strategii, jsou na tom lépe.

To se nám může zdát z intuitivního hlediska "nespravedlivé". Proč by měl mít lump (ten, kdo se snaží zachránit na úkor ostatních) v případě, že se prosadí kooperativní strategie, stejnou šanci na záchranu, jako ti, co o prosazení kooperativní strategie usilovali? Proč by neměl být trestán?

Nejde však jen o intuitivně pocíťovanou "nespravedlivost". V případě, že by nedocházelo k určitému "trestání" hráčů prosazujících nekooperativní strategii, neměly by hry tohoto typu "rozumné" (z hlediska intuitivního) řešení.

Jakmile však zavedeme prvek trestání, začnou se dít (z hlediska teorie i jejích interpretací) věci!

3. Model s trestáním nekooperujících hráčů a odhalení her typu Souboj klanů

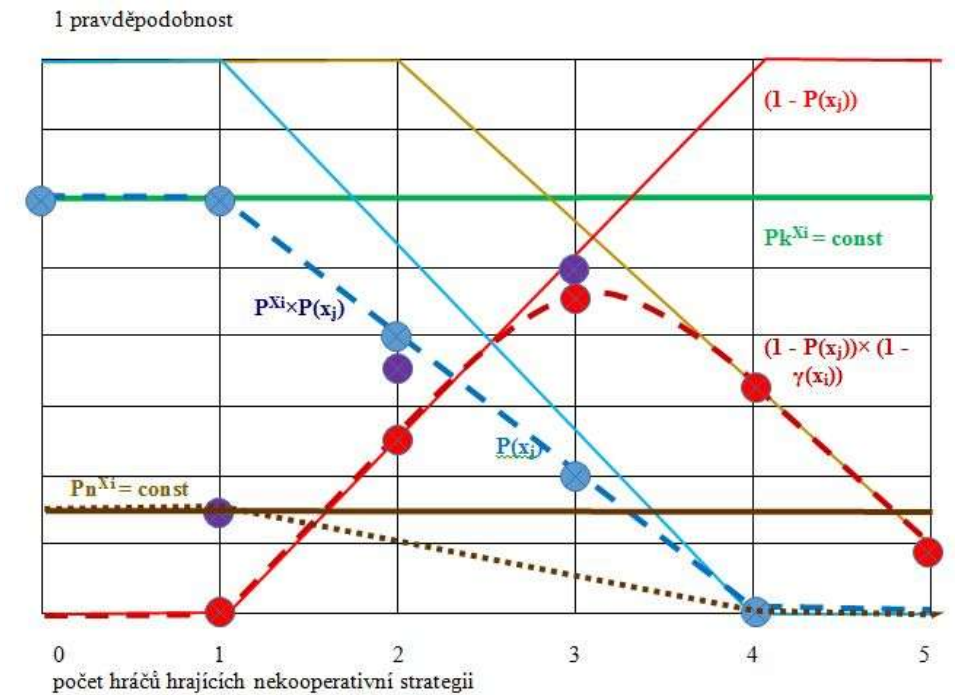
Doposud jsme předpokládali, že v případě, že se prosadí kooperující strategie, jsou na tom nekooperující hráči stejně jako kooperující. Mají stejnou šanci na záchranu. A k tomu se připočítává zvýšení pravděpodobnosti jejich záchrany v případě, že se prosadí

nekooperativní strategie. To se může zdát "nespravedlivé", především však při určitých parametrech vede k tomu, že pravděpodobnost prosazení nekooperativní strategie se zvýší.

Snadným zobecněním předcházejícího modelu můžeme ukázat, co se bude dít, pokud kooperující hráči zavedou "trestání" nekooperujících hráčů, které spočívá v tom, že se pravděpodobnost na záchranu nekooperujících hráčů sníží. Trestání může být různě velké, mírné, tvrdé i plné (V tomto případě mají hráči prosazující nekooperující strategii nulovou šanci na záchranu).

Pro názornost si ukážeme případ tvrdého trestání, tj. výrazně nižší šance na záchranu nekooperujících hráčů v případě, že se prosadí kooperativní strategie (hnědá linie je pravděpodobnost záchranu nekooperujících při prosazení kooperativní strategie, důležité jsou fialové body, které ukazují součet pravděpodobnosti záchranu nekooperujících hráčů v případě prosazení kooperativní či nekooperativní strategie):

Obrázek:

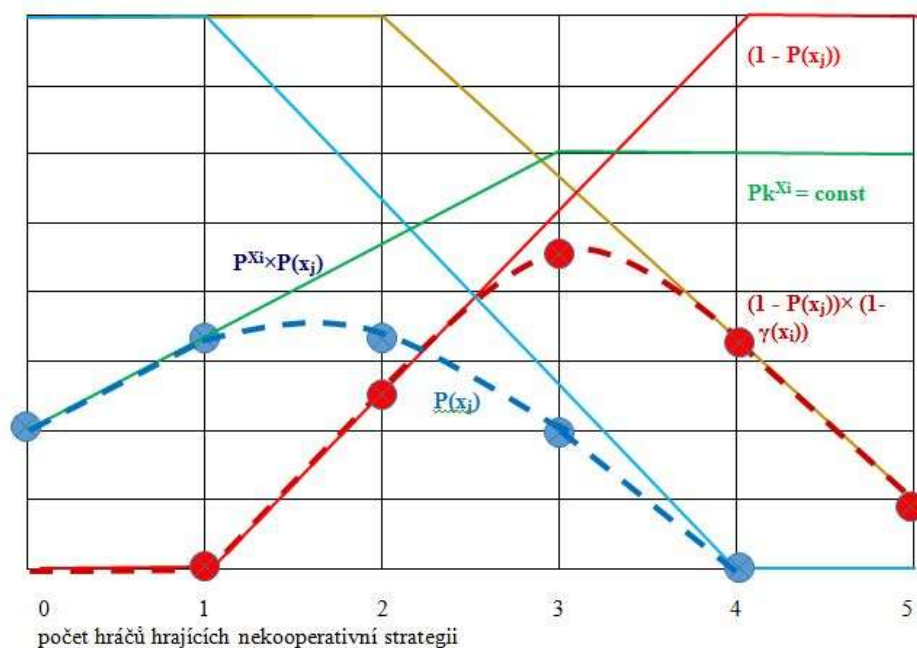

Zdroj: Vlastní tvorba

Pokud budeme současně předpokládat plné trestání a existenci nákladů na přijetí každého dalšího hráče i v případě těch hráčů, kteří původně prosazovali ryzi kooperativní strategii bez trestání, přejde hra typu Titanic ve hru jiného typu:

Obrázek:

1 pravděpodobnost

Zdroj: Vlastní tvorba

Tuto hru jsme nazvali hrou typu Souboj klanů. Postavení obou skupin hráčů je více či méně symetrické. Každá skupina hráčů prosazuje záchranu svých příznivců (svého klanu). Strategii žádné ze skupin nelze nazvat kooperativní.

Podívejme se nyní podrobněji na vztahy mezi hrami typu Titanic a hrami typu Souboj klanů:

- Hra typu Titanic s trestáním nekooperujících hráčů je hra, kdy při prosazení kooperativní strategie má hráč, který zvolil nekooperativní strategii, menší šanci na záchranu, než hráč, který zvolil kooperativní strategii.

- Hra typu Souboj klanů je hra, kdy se vzájemně trestají hráči z opačných klanů (jejich strategiemi je v tomto případě volba toho klanu, ke kterému se hráč přidá). V této hře mají obě strany náklady s přijetím každého dalšího hráče. Jeho přijetím (a tudíž zvýšením pravděpodobnosti toho, že vyhraje daný klan) se snižuje pravděpodobnost záchrany nedominantních vyvolených hráčů.

Přechod od hry typu Titanic s plným trestáním nekooperujících hráčů ke hře typu Souboj klanů lze je plynulý. Jakmile se hra typu Titanic začíná měnit v souboj dvou skupin o to, čí příznivci přežijí, začíná se snižovat úsilí o záchranu co největšího počtu hráčů a to vede ke snížení pravděpodobnosti záchrany při narůstajícím počtu kooperujících hráčů. Původní kooperativní strategie sice znamená větší pravděpodobnost záchrany než nekooperativní strategie, ale s počtem hráčů také pravděpodobnost klesající.

Odovídáme tím mj. na otázku, proč **zvýšování míry trestu za nekooperativní strategii v rámci hry typu Titanic s trestáním nekooperativních hráčů vede od určité výše míry trestání k poklesu výplaty hráčů (pravděpodobnosti záchrany)**. To je velmi důležitý závěr. Tím se dostáváme blízko k těm problémům, které nastínil Jan Schneider v mnou citovaných pasážích v prvním pokračování.

K tomu poznámka:

Pomocí grafů odvozených od základního grafu hry typu Titanic dokážeme představit vývoj v různých reálných situacích. Znalost grafů a **zdokonalování schopnosti představit si prostřednictvím nich realitu je významné rovněž z hlediska odhadování a odhalování toho, jak vidí realitu jiní hráči**. Podle různých indikací lze například odlišit hráče, kteří vidí reálnou hru jako hru typu Titanic, nebo jako hru typu Souboj klanů.

4. Jaká hra se vlastně hraje?

Začali jsme sestavením modelu her typu Titanic a na základě toho jsme se dostali k ještě více elementárnímu typu her Souboj klanů. Hry typu Titanic z tohoto hlediska můžeme považovat za zvláštní (výrazně asymetrický) případ her typu Souboj klanů. Z metodologického hlediska je zajímavé, že jsme pod vlivem inspirací z reality našli nejdříve specifický i složitější případ a teprve na základě jeho zkoumání odhalili obecnější a jednodušší případ. Ale tak to ve vědě bývá velmi často.

Nyní trochu populárnější úvod do poměrně složité problematiky, který ukáže, že vše je ještě trochu (dost) jinak.

Můj doktorand Tomáš Kosička, který nedávno studium úspěšně zakončil a získal titul Ph.D., rád zkoušel kolegy následující otázkou: "*Když kočka chytá myš, tak kdo jsou hráči?*" – A na triviální odpověď "*No přece ta kočka a ta myš*" dával svou: "*Ne, je to hra o přežití mezi tou myší, která se nechá chytit, a tou myší, která přežije. Přítomnost kočky jen zadává pravidla hry.*"

Známe to z dětství. Když jsme hráli hru "*Myšičko myš, pojd' ke mně blíž...*" naším soupeřem přece nebyl kocourek, který se nás snažil chytit, ale ostatní "myšičky". Podobně ve hře "*Rybičky, rybičky rybáři jedou...*" jsme za soupeře považovali ostatní rybičky.

Přesto má kolega Kosička pravdu jen částečně. Záleží na tom, jak se na hru díváme a jak definujeme hráče. Hru lze chápat i tak, že v daný moment ji hraje kočka a myš.

Náš případ je složitější. **Máme konfliktní společenskou situaci. Část hráčů ji vyhodnotí jakou hru typu Souboj klanů (nemusí to takto racionálně reflektovat, ale považují ji za hru "kdo s koho" a hlavní je "přidat se na tu správnou stranu"). Část hráčů ví, že v případě, že se situace vyvine do konfliktu, který se bude odehrávat podle logiky hry Souboj klanů, bude to zničující. Snaží se tomu zabránit. Snaží se najít řešení, které odvrátí vypuknutí konfliktu, tj. zabránit tomu, aby se reálná situace vyvinula do podoby hry Souboj klanů.**

Otázka je, jaká hra se v tomto případě hraje. To přece ještě není hra typu Souboj klanů. K té se teprve schyluje, ale ještě nevypukla. Teprve se rozhoduje o tom, zda se jako dominantní prosadí či nikoli. Někteří se snaží dosáhnout toho, aby se realita vyvinula ve hru typu Souboj klanů, někteří se tomu snaží zabránit.

Známe to z řady příběhů. Dětských i tragických. Old Shatterhand a Vinnetou se snaží zabránit válce Bělochů a Indiánů. Forester veden ziskovými cíli (našel petrolej na území Indiánů) se snaží konflikt vyvolat, využije k tomu i provokaci. Jednou vyvraždí osadu rudých Ponků, aby vyprovokoval Indiány, podruhé bílé osadníky, aby vyprovokoval Bělochy.

Ale takto se přece rozjížděla První i Druhá světová válka. A také s využitím provokace. Bohužel i dnes je situace velmi podobná.

Vraťme se však k teorii. Při pokusu o upřesnění definice her typu Titanic a při rozpracování elementárního konceptu těchto her jsme ukázali, že jsou zvláštním (asymetrickým) případem her typu Souboj klanů. Vyznačují se tím, že jedna skupina hráčů (ti, co jsou skutečně hráči a nikoli jen zúčastněnými, tj. těmi, kteří svou existencí jen dotvářejí pravidla hry) se snaží prosadit kooperativní strategii spočívající ve snaze zachránit maximum hráčů, zatímco druhí se snaží prosadit nekooperativní strategii (zachránit se na úkor ostatních). Rovněž jsme ukázali, že hry typu Titanic plynule přerůstají ve hry typu Souboj klanů, pokud se zvyšuje parametr trestání hráčů, kteří prosazují nekooperativní strategii.

Vztah mezi hrami typu Titanic a hrami typu Souboj klanů však mají ještě jeden rozměr. Z hlediska metahry typu Titanic je:

- Snaha vyvolat či prosadit v dané konkrétní situaci to, aby se hrála hra typu Souboj klanů nekooperativní strategií těch hráčů, kteří jsou mimo tuto hru a tak jak tak na tom, když se situace zvrtné do podoby hry typu Souboj klanů, vydělají (zvýší to jejich šanci jako vyvolených na přežití, při jiných interpretacích na různé zisky).

- Snaha zabránit tomu, aby v dané konkrétní situaci došlo k tomu, že se situace zvrtné do podoby hry typu Souboj klanů, je kooperativní strategií v příslušné metahře.

Velmi zajímavé je to, že **příslušná metahra typu Titanic je vystavena tlaku ze strany těch, kteří chtějí, aby se situace zvrtné do podoby hry typu Souboj klanů, aby se sama změnila ve hru typu Souboj klanů. To je podlé mého názoru to nejdůležitější, co se snažil v mnou citované pasáži sdělit Jan Schneider.**

Uvedené hry do sebe mohou být (a také bývají) "zašněrovány", což je z metodologického hlediska velmi zajímavý případ. Bez konceptu, který uvádíme, bychom tento fenomén nebyli schopni identifikovat, popsat a analyzovat tak přesně. Přitom z identifikování, popisu a analýzy tohoto fenoménu plynou důležité závěry, které mají obecnou platnost ve velmi odlišných podmínkách.

Všimněme si ještě jednoho momentu zajímavého z metodologického hlediska. Doposud jsme předpokládali, že všichni hráči hrají tutéž hru. Tento předpoklad se zdá být zcela samozřejmým a je jako implicitní či skrytý dodržován při běžných aplikacích teorie her. Opuštění tohoto předpokladu by zdánlivě mělo pro aparát teorie her a možnost jeho použití zcela destruktivní důsledky.

To je do značné míry pravda. Na druhé straně, jak se ukáže právě v návaznosti na formulování úloh toho typu, kterým se zabýváme, v realitě hráči reálné situace vyhodnocují odlišně a chovají se v dané situaci (společně pro všechny zúčastněné) podle jiných herních konceptů:

- Někteří reálnou situaci vyhodnocují jako hru typu Souboj klanů.
- Jiní tutéž situaci vyhodnocují jako hru typu Titanic.
- Někteří ze zúčastněných (a v reálných situacích jich bývá většina) si vůbec neuvědomují, že se nějaká hra tohoto typu hraje.

Je poměrně snadné říci, že tento problém nespadá do oblasti teorie her (jako matematické disciplíny). Toto tvrzení by ovšem znamenalo, že matematický aparát teorie her nelze zdokonalit tak, aby alespoň některé případy, kdy hráči vidí hru odlišně (a kdy víme, jak odlišně ji vidí, tj. známe parametry odlišného vyhodnocení situace jednotlivými hráči), bylo možné popsat matematickým aparátem a řešit jako matematickou úlohu. Takové omezení teorie her jako matematické disciplíny by bylo příliš restriktivní.

K tomu poznámka:

Vím, že mnozí budou říkat: *Celá ta dřina je zbytečná, realita se od teorie velmi odlišuje a teorie her nemá dostatečně prostředky, aby odhalila podstatu toho, o co jde.*

A já oproti tomu budu zarputile tvrdit: *Každý krůček, o který v analýze postoupíme, nám umožní vyčist z reality to nejpodstatnější, to, co nám umožňuje se orientovat, jednat s jistotou, nestát se figurkami v cizí hře.*

5. Praktický význam teorie

Jak jsem uvedl v první části, proces majetkové divergence ("bohatnutí bohatých a chudnutí chudých") zvrátil postupné vytváření rovnosti příležitosti pro každého obyvatele planety (rovnosti příležitosti nabývat a uplatňovat lidský kapitál), který byl příznačný pro druhou polovinu minulého století. Tím byl podstatně ztížen přechod ke společnosti, jejíž růst je založen na rozvoji a uplatňování schopností lidí, tj. ke společnosti, jejíž ekonomika je založena na produktivních službách umožňujících nabývání, uchování a uplatnění lidského kapitálu. Setrvačný růst naráží na nepřekonatelné bariéry. **V těchto podmínkách se začala spontánně (důraz je na tom, že spontánně, nebyly k tomu potřebné žádné primární konspirace) rozehrávat hry typu Titanic, tak jak si ji postupně uvědomují ti, co do ní vstupují jako hráči (a jsou tedy nejen zúčastněnými):**

- **Jedni, kteří hájí své výsadní postavení v systému založeném na setrvačném vývoji, hledají způsob jak přežít na úkor pro ně nepotřebné a nebezpečné většiny. A jako nejefektivnější nekooperativní strategii si osvojují vyvolávání destruktivních konfliktů, které se postupně rozšiřují po celém světě.** (Podle některých za touto strategií stojí NWO, ale k tomu, aby se příslušná strategie začala prosazovat, nemusí existovat žádné jednotné koordinační centrum.)

- **Druzí, kteří postupně, s obtížemi, ale doložitelně se vůči tomu začínají stavět kooperativní strategie založené na pochopení toho, o co jde, na možnostech přechodu k novému typu růstu a nové ekonomice, na návratu k postupnému vytváření rovnosti příležitosti.**

Výše naznačená polarita se dnes promítá do nejrůznějších sporů, například do toho, jak interpretovat tzv. 4. průmyslovou revoluci, resp. vznik Průmyslu 4.0. Zda tato technologická změna je tím hlavním a učiní většinu obyvatel zbytečnými, nebo zda se jedná o významnou příležitost pro přesunutí lidských (výdělečných, produktivních) aktivit do oblasti produktivních služeb ve výše uvedeném smyslu.

Pokud se koncept této hry dostane do širšího povědomí lidí, pokud toto bude rozpoznáno a pochopeno jako dominantní hra, pokud se tím současná "zmatená" realita stane více čitelnou (a osobně si myslím, že je to reálné), pak právě v kontrastu a v odporu vůči vyvolávání, rozšiřování a eskalování konfliktů (které nejsou tou hlavní hrou, ale pouze nekooperativní strategií) se stane čitelnou hra typu Titanic, která se dnes rozehrává. A jakmile se stane čitelnou, bude mnohem snazší prosadit v ní kooperativní strategii.

Samotná tato hra typu Titanic, která se ještě nestala dominantní (nebyla dostatečně potencionálními hráči akceptována jako dominantní), je vystavena tlaku, aby degenerovala v různé hry typu souboj klanů. Projevuje se to tím, že místo skutečné kooperativní strategie, která jako součást svého ideového základu nutně musí obsahovat realistickou pozitivní vizi obrazně řečeno "záchrany všech", tj. takového řešení problémů, které umožňuje přežití (dnes již i ve fyzickém smyslu) všech, se nahrazuje různými koncepty "nepřátelských klanů". Místo potenciálních spojenců (kterých bude hodně zapotřebí) jsou odhalováni "třídní nepřátelé" různého druhu a místo orientace na prosazení toho, co umožňuje přežití všech, je vyvolán další konflikt. S tím je nutné počítat a toto se bude opakovat znovu a znovu.

Mimo jiné – skutečnými nepřáteli ("Foerstery" z Vinnetoua) jsou právě ti, co vědomě a s vědomím cílů, které tím sledují, konflikty nejrůznějšího druhu vyvolávají. Jsou to ti, co se za konflikty schovávají, aby nebyli vidět, ti kteří vyvoláváním konfliktů překrývají svou destruktivní roli. Pokud je chceme vidět, nesmíme se nechat zmást těmito konflikty (včetně těch, za kterými je snaha zvrátit postupně rozehrávání hry typu Titanic.

Pokud takto interpretovaný koncept hry typu Titanic (resp. polarity her typu Titanic a typu Souboj klanů) dáme do souvislosti s problematikou přechodu ke společnosti, jejíž ekonomika je založena na produktivních službách a jejíž společenské vztahy jsou založeny na rovnosti příležitostí, můžeme prostřednictvím teorie podstatně přispět k tomu, aby co nejvíce lidí chápalo, o co jde. – A o to jde především.

Metodologická poznámka:

O tom, že v realitě se v řadě konkrétních oblastí, z nich mnohé patří mezi velmi aktuální společenské problémy či přímo vyhrocené konflikty, se střetají tendence prosadit vývoj v určité oblasti jako hru typu Souboj klanů či jako hru typu Titanic, patrně není sporu. Otázkou je, zda lze aparát, který používáme, zdokonalit tak, aby při vhodném definování hráčů mohl k vyjádření těchto situací použít určité matematické prostředky teorie her (včetně těch, které by byly vyvinuty právě pro tento typ úloh). V tomto směru jsem optimista a domnívám se, že je to jedna z oblastí, kterými lze v námi naznačeném výzkumu pokračovat.

K popisu námi tematizovaných metaher v současné době chybí nejen exaktní aparát, ale i dostatečně přesné a výstižné pojmové vyjádření. V tomto smyslu můžeme chápat nastolení konkrétních otázek spojených s pojmenováním a teoretický vyjádřením problematiky metaher (optimálního rozhodování v tomto specifickém typu her) za jeden z přínosů našeho přístupu.

Behaviorální ekonomie se snaží odhalit a popsat zvláštnosti lidské psychiky, kterými se odlišuje rozhodování lidí od čistě racionálního. Náš přístup je z tohoto hlediska v jistém smyslu právě opačný. Snažíme se ukázat, že popis reálných situací prostřednictvím exaktního modelu spojeného s předpokladem racionálního chování může odhalit příčiny některých jevů v rozhodování a chování lidí, které se na první pohled zdají být neslučitelné s předpokladem racionality. Přestože člověk používá ve svém rozhodování různé prvky své psychiky a jejich propojení (kromě jiného i představivost, emoce, intuici), je synergickým výsledkem poměrně přesný odhad reálných situací. Z tohoto hlediska popis společenské reality založený na konceptu a z něj vycházejících modelů využívajících aparát teorie her, který jsme zpracovali v návaznosti na dosavadní výsledky bádání v této oblasti, může podstatným způsobem přispět k pochopení toho, jak lidé reagují na současnou dobu.

Platí to i opačně. Každá doba má své zvláštnosti a podněcuje tím, co se v ní odehrává, bádání v různých směrech. Z tohoto hlediska se přímo nabízí vyjít z příběhu, který se odehrál v souvislosti s tragédií Titanicu, zpracovat se k vytvoření základního (elementárního) modelu, kterým se hry obdobné tomuto příběhu vyznačují, ukázat různé směry rozšiřování a konkretizace modelu, na základě toho pak lépe porozumět tomu, jak se lidé rozhodují a jakou logiku má současné dění. Ukazuje se, že při tomto postupu máme k dispozici velké množství příbuzných modelů. Zvláště důležité bylo rozlišení her typu Titanic a her typu Souboj klanů.